

# Den Tamilske Lørdagsskolen

Støtte og hjelp i etniskhomogene nettverk, som  
premiss for medlemmer og nettverkets  
tilknytningsevne til det norske samfunnet

Rebeca Seim Bulnes



Masteroppgave

Høsten 2015

Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen

## Sammendrag

Den frivillige sektoren i Norge har en spesiell profil, definert ut i fra sin store størrelse, sitt særegne samarbeid med staten, og aktivitetene de frivillige involverer seg i. Under de frivillige organisasjonene finner vi størst oppslutning rundt fritidsaktiviteter og dugnadsarbeid. Dette gjelder da sport, kulturelle aktiviteter og arbeid innenfor borettslag og lignende med dugnadsarbeid og økonomistyring.

Frivilligheten i Norge knyttes også til sivilsamfunnets influerende krefter i velferdsstaten, et sted hvor man kan organisere seg med muligheten for å bli hørt og påvirke beslutninger tatt på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. De frivillige organisasjonene i sivilsamfunnet er derfor knyttet til større demokratiske bevegelser, og er videre brukt som forklaring på det høye nivået av tillit og sosial kapital, i form av ressurser, som man finner i Norge, grunnet i premissene av fellesskap og ansvar som de frivillige organisasjonene og velferdsstaten fremmer.

Særegenheten ved den norske frivilligheten er også knyttet til dens produksjon av høyere nivå av tillit og sosial kapital enn det vi ser i andre land. De frivillige organisasjonene i sivilsamfunnet er derfor knyttet til større demokratiske bevegelser, og er videre brukt som forklaring på det høye nivået av tillit og sosial kapital som man finner i Norge, grunnet i premissene av fellesskap og ansvar som de frivillige organisasjonene og velferdsstaten fremmer.

Under den store frivillighetsprofilen i Norge finner vi at innvandrere i liten grad er deltakende i disse "typisk norske" frivillige organisasjonene. De er hovedsakelig medlemmer i organisasjoner hvor det er et stort, eller absolutt flertall av innvandrere. I tillegg til dette, har de en lav deltakelse i de "typisk norske" organisasjonene, som i mange sammenhenger tolkes som et tegn på lav integrasjon. Dette er grunnet i at de frivillige organisasjonene er Mitt valg av problemstilling kommer fra nettopp denne antakelsen, og et ønske om å se hvordan nettverket i en spesifikk frivillig innvandrersorganisasjon står i forhold til det større bildet av sivilsamfunn og frivillighet i Norge. Jeg tar utgangspunkt i en tamilsk lørdagsskole i Bergen, hvor jeg har intervjuet 8 informanter som jobber frivillig på skolen.

Temaene jeg går inn på i denne oppgaven er hvordan ressurser overføres i nettverket, og videre hvordan disse påvirker deres integreringsprosess. Gjennom Robert Putnams arbeid

med sammenbindende og brobyggende sosial kapital belyser jeg nettverksmekanismene på lørdagsskolen og hvordan disse binder dem sammen, og videre påvirker deres tilknytning til det norske samfunnet. I analysen av datamaterialet plasserer jeg mine funn under disse to teoretiske begrepene og diskuterer hvordan de to formene for sosial kapital overføres, og videre hvilken effekt de to formene har på integreringsprosessen til nettverksmedlemmene og gruppen som helhet.

Antall ord i hovedtekst: 33195

## **Forord**

I refleksjon av mitt arbeid gjennom tiden med masteroppgaven er det mange som må takkes for all hjelp og støtte jeg har fått gjennom arbeidsprosessen . Jeg vil først og fremst takk den tamilske lørdagsskolen, for at de tok i mot meg, og lot meg sitte i gangene og i kantinen, og prate med frivillige og foreldrene. Videre en spesiell takk til rektor ved skolen som gav uvurderlig hjelp i form av introduksjon til de frivillige som senere ble mine informanter. En stor takk går selvfølgelig også da til de frivillige som lot seg intervju, uten dem og skolen hadde dette arbeidet ikke vært mulig. En stor takk vil jeg også gi til min hovedveileder Atle Møen for tålmodighet, gode råd og støtte. Videre vil jeg takke Johannes Hjellbrekke, som i en periode steppet inn som biveileder og hjalp meg med arbeidet. Tilslutt vil jeg takke venner og familie som har gitt praktisk hjelp, personlig støtte og oppmuntring, og ikke minst korrekturlesing, gjennom forskningsprosessen.

Rebeca Seim Bulnes

Bergen 15.12.2015.

## Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 Tema og Problemstilling .....	7
1. Frivillighet i Norge.....	7
1.2. Sosial Kapital .....	8
1.3. Innvandrere i Frivillige Organisasjoner .....	9
1.4. Problemstilling.....	10
1.5. Gangen i oppgaven.....	10
Kapittel 2. Det sivile samfunn i Skandinavia.....	12
2.1. Sivilsamfunnet i Skandinavia: et historisk perspektiv .....	13
2.2. Sivilsamfunnet og staten .....	13
2.3. Nettverk og sosial kapital i sivilsamfunnet .....	15
2.4. Frivillig sektor i Norge .....	16
2.4.1. Utvikling innenfor frivillig sektor i Norge.....	17
2.4.2. Innvandrere i norsk frivillighet .....	17
Kapittel 3. Den tamilske lørdagsskolen i Bergen .....	19
3.1. Skolens Historie og struktur.....	19
3.2. Skoletilbud.....	20
3.3. Utenom skolehverdagen .....	20
3.4. Hverdagen som frivillig .....	21
3.5. Et kort kontekstuel innblikk i Sri Lankas politiske historie.....	22
3.5.1. Kulturellidentitet .....	23
Kapittel 4. Metode.....	25
4.1 Kvalitativ metode som grunnlag for datamaterialet.....	25
4.1.1. Intervjuene .....	25
4.1.2. Observasjon.....	25
4.1.3. Reliabilitet og Validitet i Forskningsprosjektet.....	26
4.1.4. Generalisering på bakgrunn av mitt datamateriale .....	27
4.2. Informantene.....	28
4.2.1. Den første kontakten med den tamilske lørdagsskolen.....	28
4.2.2. Utvalget .....	29
4.3. Gjennomføring.....	30
4.4. Ethiske problemstillinger .....	31
4.4.1. Samtykke og informering.....	31
4.4.2. Anonymitet.....	33
4.5. Transkribering.....	34
4.6. Metodologiske refleksjoner .....	35
4.6.1. Min rolle som forsker .....	36
4.6.2. Kjennskap til miljøet.....	37
4.6.3. Norsk kunnskaper .....	38
Kapittel 5. Teoretisk grunnlag .....	39
5.1. Sosial kapital.....	39
5.1.2. Nettverk .....	40
5.1.3. Robert Putnam og sosial kapital.....	41
5.1.4. Putnam og den skandinaviske frivillighetsmodellen .....	43
5.2. Sammenbindende sosial kapital .....	44
5.3. Brobyggende sosial kapital .....	46
5.4. De to formene for sosial kapital i sammenligning.....	48
Kapittel 6 Nettverket - en kilde til støtte og hjelp .....	50
6.1 Nettverket.....	50

6.1.1. Medlemskap i Nettverket .....	50
6.1.2. Medlemskap i Praksis; Det sosiale aspektet ved Lørdagsskolen .....	52
6.1.3. Støtte fra nettverket .....	54
6.2. Språket - en sammenbindende sosial kapital .....	56
6.2.1. Språk - videreføring til barna .....	58
6.2.2. Språkets hindringer .....	60
6.4. Oss og de.....	61
6.4.1. "Oss".....	63
6.4.2. "De" .....	64
Kapittel 7 Tilknytning til det norske samfunnet .....	67
7.1. Brobyggende sosial kapital i nettverket.....	67
7.1.1. Utdannelse som brobyggende sosial kapital .....	67
7.1.2. Kunnskapsløftfaget.....	70
7.2. Individuelle ressurser - et kollektivt gode.....	71
7.3. Hva vil det si å være integrert?.....	73
7.4. Instrumentell integrering .....	75
7.5 Sammenbindende sosial kapital, et premiss for brobyggende sosial kapital? .....	78
Kp 8. Foreløpig konklusjon.....	80
8.1. Mine funn .....	80
8.2. Støtten fra nettverket .....	80
8.3. Tilknytning til det norske samfunnet .....	81
8.4. Nettverkets hjelp som betingelse for tilknytning til det norske samfunnet.....	82
8.5. Videre forskning .....	83
Litteraturliste .....	85

## **Kapittel 1. Tema og Problemstilling**

Temaet for denne oppgaven er hvordan ressurser blir overført i nettverk i frivillige organisasjoner drevet av og for innvandrere. Konteksten for dette temaet er at frivillige organisasjoner i utgangspunktet blir sett på som ideelle integreringsarenaer, fordi de skaper mulighet til å omgås og treffe mennesker av forskjellige etnisiteter og bakgrunner. Når jeg da tar for meg en frivillig organisasjon hvor man har medlemmer som har lik etnisitet og bakgrunn, stiller jeg spørsmål ved hvordan dette påvirker nettverket i den frivillige organisasjonenes integrasjonsevne. Dette gjør jeg ved å belyse hvordan ressurser overføres innad i nettverket og hvordan dette påvirker deres integreringsprosesser på individuelt og kollektivt nivå. Jeg vil derfor starte med en introduksjon til temaene for oppgaven som er; frivillighet i Norge, hvilken rolle sosial kapital spiller i den frivillige sektor, og avslutningsvis hvor vi finner innvandrere i det norske frivillighetsbildet.

### **1. Frivillighet i Norge**

Frivillig arbeid gir gjerne assosiasjoner til humanitært arbeid og altruistiske handlinger knyttet til hjelpearbeid for vanskeligstilte og trengende. Det må derfor presiseres her at frivillig arbeid er et bredt begrep som betegner alt ulønnet arbeid som gjøres frivillig, og som man utfører for andre enn familie og nære venner. Sektoren for frivillig arbeid i Norge er en del av sivilsamfunnet, som kan sees som en plattform hvor mennesker og organisasjoner samles kollektivt rundt aktiviteter eller formål. Under den norske frivillighetsprofilen finner vi størsteparten av medlemmene i frivillige arbeid innenfor kultur, bolig og økonomi, og idrett. Dette er organisasjoner vi kan kalle “typisk norske”, nettopp på grunn av den store oppslutningen rundt dem. Organisasjonene under kultur og idrett er gjerne knyttet til fritidsaktiviteter. Det kan for eksempel være musikkskolen, dans, fotball, basket eller lignende. Felles for disse er at det er tilbud for barn og unge, hvor da foreldre til de deltakende barna er med i ledelse eller generell organisering. Denne typen organisasjoner er helt og holdent avhengige av foreldre som melder seg frivillige til å overvåke aktiviteter, kjøre og hente til og fra stevner eller konkurranser, og i mange tilfeller være med som trenere eller ledere. Mange av disse organisasjonene vil da gå under paraplyorganisasjoner som har enten spesifikt bare en type aktivitet, eller aktiviteter som ligner, under seg. Eksempel på organisasjoner under bolig og økonomi, vil gjerne være arbeid knyttet til borettslag eller andre aktiviteter hvor arbeidet som utføres dreier seg om vedlikehold av bolig, gate, eller

lokalområde, hvor arbeidet er organisert med faste aktiviteter og lederverv. Felles for alle disse organisasjonene er at de utføres i “dugnadsånd”, som også er typisk norsk, det vil si en felles innsats for et kollektivt gode. Disse frivillige organisasjonene er derfor “typisk norske” og skaper en profil av frivillig arbeid i Norge som impliserer en fellesskapsfølelse og en høy grad av tillit og sosial kapital.

Den frivillige sektoren i Norge og Skandinavia generelt har en helt spesiell profil, definert ikke bare ved sin store størrelse, men også ved premissene den er bygget på og sitt tette samarbeid med staten. Størrelsen på den frivillige sektoren er en av de betydeligste i verden, basert på antall organisasjoner og antall frivillige i forhold til befolkningens størrelse. Synergien mellom de frivillige organisasjonene og staten i Norge er noe spesiell sammenlignet med sivilsamfunn i andre land. De frivillige organisasjonene mottar økonomisk støtte fra staten, basert på krav om struktur og organisering med en demokratisk infrastruktur i organisasjonen, og utførelse av arbeid. Dette innebærer en hierarkisk struktur av ledelse, med valgte verv og medlemslister. De frivillige organisasjonene som oppfyller disse kravene, kan da søke støtte fra staten og få hjelp til å drive det frivillige arbeidet. Staten på den andre siden kan bruke sin økonomiske støtte som tiltak for å fremme det som blir sett på som viktige saker. Dette kan eksempelvis være støtte til organisasjoner som jobber for leksehjelp for elever, inkludering av minoritetsgrupper i idrett eller lignende. Det er med andre ord et samarbeid som på mange måter gagnar begge parter.

Basert på informasjon om sosioøkonomisk status kan man også se hvem det er som jobber frivillig. Ved å se på informasjon om lønn og utdanning kan man se forskjeller mellom husstander i forhold til høyere utdanning og inntekt. Her kan man se at de frivillige er voksne mennesker med barn, de lever i husstander med høyere inntekt enn de som ikke er så aktive i frivillige organisasjoner, og det er også forskjeller i utdanningsnivå. Mennesker med høyere utdanning har en større tendens enn de med lavere til å jobbe som frivillige (Segaard og Wollebæk 2010:19).

## **1.2. Sosial Kapital**

Sosial kapital er en form for kapital som deles og overføres mellom individer, og som man tilegner seg gjennom relasjoner. Det kan være tillit, kunnskap, informasjon eller lignende, som individer overfører til hverandre. En viktig del av dette er at det som sagt overføres mellom individer, og at det derfor er relevant hvilke nettverk man er en del av. Sosial kapital og høy grad av tillit er noe man ser står sterkere i samfunn hvor man har høy grad av



frivillighet. Medlemskap i frivillige organisasjoner er derfor en mulighet for å tilegne seg sosial kapital. Dette kan forklares med at man i frivillige organisasjoner har mulighet til å skape nye nettverksforbindelser med mennesker av forskjellig samfunnslag og opphav. Man får muligheten til å lære nye mennesker å kjenne, da gjerne mennesker man ikke hadde truffet innenfor andre nettverk, og man kan skape en plattform for deling av verdier og fellesskap på tvers av ulikheter. Mitt teoretiske utgangspunkt for denne oppgaven er Robert Putnams arbeid på sosial kapital. Han har delt inn dette teoretiske kapitalbegrepet i to former: sammenbindende sosial kapital og brobyggende sosial kapital. Sammenbindende sosial kapital kjennetegnes ved at den er en form for kapital som overføres i nettverk bestående av individer som er like en selv på en bestemt måte. Dette vil si nettverk av mennesker som deler likheter og attributter som gjør at de trekkes mot hverandre. Man kan derfor si at kriteriene for å være med en slik type nettverk vil være at man deler spesifikke egenskaper med de andre medlemmene, som gjør nettverket homogent. Brobyggende sosial kapital på den andre siden er en form for sosial kapital som deles i nettverk hvor medlemmene er ulike hverandre på en bestemt måte. Dette vil si at menneskene i nettverket kan komme fra forskjellige kulturelle bakgrunner eller fra forskjellige samfunnslag, men på basis av et fellesskap på tvers av ulikheter. Denne formen for sosial kapital er spesielt relevant for overføring av sosial kapital i frivillige organisasjoner, da det i større grad er tilfelle at de består av medlemmer med forskjellige bakgrunner.

### **1.3. Innvandrere i Frivillige Organisasjoner**

I frivillighetsbildet er minoritetene i Norge ikke like aktive som majoriteten. Innvandrere er hovedsakelig aktive i frivillige organisasjoner knyttet til religion og livssyn, og er lite delaktige i de typiske norske frivillige organisasjonene. Dette vil si at de i mindre og liten grad involverer seg som frivillige innenfor fritidsaktiviteter som er knyttet til idrett og kultur, hvor majoriteten av den norske befolkningen er aktive. På grunn av mulighetene de frivillige organisasjonene gir for å skape brobyggende sosial kapital, sees de frivillige organisasjonene på som en ideell arena for integrering. Gjennom medlemskap i frivillige organisasjoner kan individ fra minoritetsgrupper få nye bekjente og skape et større nettverk rundt seg som bygger fellesskap og en felles plattform. For at medlemskap i frivillige organisasjoner skal ha denne ønskede effekten, kreves det medlemskap i organisasjoner som består av medlemmer som er ulik deg. Da kan nye nettverksforbindelser ha en positiv effekt på minoriteters integrering inn i det norske samfunnet. I tillegg til å gi oss et bilde av minoriteters deltakelse i

det norske sivilsamfunnet, er tallene på minoriteters medlemskap i frivillige organisasjoner også en måte å måle deres integrasjon i det norske samfunnet. Deltakelse i sivilsamfunnet impliserer tillit og fellesskap og kan gi en indikasjon på hvor involverte minoriteter er i det norske samfunnet. Minoriteters lave deltakelse i de typisk norske organisasjonene kan derfor tolkes som et tegn på lav integrasjon. Denne tolkningen insinuerer en bestemt oppfatning av hva det innebærer å være integrert. Den praktiske definisjonen av hva det vil si å være integrert, endrer seg, og integreringsproblematikken og dens løsninger sees forskjellige på av regjeringer. Selv om den norske frivillighetsprofilen står sterkt, er det likevel ikke gitt at dette er en form for frivillighet som faller like naturlig for minoriteter. Den tradisjonelle dugnadsånden man finner innen frivillighet i Norge er i stor grad et kulturelt fenomen, som kan være svært forskjellige fra kulturen minoritetene har med seg.

#### **1.4. Problemstilling**

Hovedproblemstillingen for denne oppgaven er hvordan de forskjellige formene for sosial kapital overføres i nettverket på den tamilske lørdagsskolen, og hvordan den sosiale kapitalen de frivillige tilegner seg i dette nettverket er til fordel eller ulempe for integrasjonen av de frivillige og nettverket i sin helhet. Jeg vil da se nærmere på hvilke kanaler denne sosiale kapitalen går igjennom, hvilke konkrete ressurser den representerer for medlemmene i nettverket og hvordan den overføres.

Underproblemstilling 1: Hvordan skapes, opprettholdes og overføres sammenbindende sosial kapital i det tamilske nettverket, og er dette en fordel eller ulempe for nettverket i en integreringsprosess som individer og som gruppe.

Underproblemstilling 2: Hvordan skapes, opprettholdes og overføres brobyggende sosial kapital i det tamilske nettverket, og hvordan springer det ut i fra det. Og videre: Er denne formen for sosial kapital til fordel eller ulempe for nettverket i en integreringsprosess som individer, men også som gruppe.

#### **1.5. Gangen i oppgaven**

Etter å ha gitt en introduksjon til de overordnede temaene og begrepene jeg bruker i oppgaven i kapittel 1, vil jeg i kapittel 2 starte med å gi en kontekstuell og historisk innføring i det spesielle sivilsamfunnet vi finner i Skandinavia. Her presenterer jeg hva som er unikt med både sivilsamfunnet i Skandinavia og den frivillige sektor i Norge, videre også hvordan dette er knyttet til nivå og generering av sosial kapital. I kapittel 3 gir jeg en presentasjon av den tamilske lørdagsskolens strukturelle sammensetning, det transnasjonale nettverket som

den er en del av, og en kort introduksjon til Sri Lankas politiske historie. I kapittel 4 gir jeg en gjennomgang av mine metodologiske valg, og refleksjon over min rolle som forsker og metoden i sin helhet. I kapittel 5 presenterer jeg det teoretiske rammeverket for den kommende analysen. Jeg går ut i fra Robert Putnams to former for sosial kapital, sammenbindende og brobyggende. Jeg presenterer hvordan disse to formene for sosial kapital deles i forskjellige typer nettverk. Kapittel 6 er det første analysekapittelet, hvor datamaterialet som går under sammenbindende sosial kapital blir presentert. Jeg presenterer her den sammenbindende sosiale kapitalen som blir delt innad i nettverket i form av støtte og hjelp fra nettverket, og hvordan dette skaper et "oss/de-skille" mellom de inne i nettverket og de utenfor. I kapittel 7 presenterer jeg data som går under brobyggende sosial kapital; nærmere hvordan de deler brobyggende sosial kapital på individnivå og gruppenivå. Avslutningsvis reflekterer jeg over den kombinerte effekten av sammenbindende og brobyggende sosial kapital på integrering. I kapittel 8 gir jeg en foreløpig konklusjon, med en oppsummering av mine funn og videre forskningsmuligheter.

## **Kapittel 2. Det sivile samfunn i Skandinavia**

I dette kapittelet gir jeg en innføring i konteksten jeg ser den tamilske lørdagsskolen i; nemlig frivillighet og sivilsamfunn i Skandinavia og Norge. Jeg viser her til forskning gjort på den spesielle profilen til sivilsamfunnet i Skandinavia og frivilligheten i Norge, som viser en sammenheng mellom størrelse på frivilligsektor og nivå av tillit og sosial kapital. Jeg vil avslutningsvis vise hvor innvandrere og minoriteter passer inn i dette bildet.

I Norge, Sverige og Danmark finner man en særegenhet i sivilsamfunnets profil, som man ikke finner andre steder enn i Skandinavia. Denne særegenheten er knyttet til størrelse, drift og rollen sivilsamfunnet har. De frivillige sektorene i de tre landene er store i forhold til andre land, ikke bare fordi det er mange frivillige og det legges ned mange timers arbeid, men fordi de frivillige organisasjonene er så etablerte at det trengs rammer rundt organisasjonenes drift, og fast infrastruktur bestående av administrasjon og ledelse med betalte stillinger for å styre dem. Frivillighetsprofilen i Norge er hovedsakelig knyttet til fritidsaktiviteter og dugnadsarbeid som viser et fokus på sosialt ansvar og fellesskap.

En viktig forklaring på den spesielle frivillighetsprofilen man finner i de skandinaviske sivilsamfunnene er samarbeidet med de sterke velferdsstatene. De to organene er på en side selvstendige velferdsyttere, men de er også bundet i samarbeid. Velferdsstaten støtter frivillige organisasjoner som oppfyller deres krav, og får på denne måten dekket velferdsbehov uten å sette opp tiltak selv. De frivillige organisasjonene på sin side kan da søke om økonomisk hjelp til å holde seg i drift om de ønsker det. Med sin størrelse og etablering får de frivillige organisasjonene da muligheten til være en del av sivilsamfunnet, med muligheten til å kunne påvirke samfunnet i sin helhet. De to organene har i denne synergien et gjensidig fordelaktig forhold til hverandre, som er med på definere den spesielle frivillighetsprofilen man finner i Norge, og Skandinavia for øvrig, selv om det er noen forskjeller mellom de tre landene i organisering av den frivillige sektoren (Selle 2008:618).

De skandinaviske landene ligger også på topp når det gjelder nivået av tillit og sosial kapital blant innbyggerne, som forklares som en effekt av det etablerte sivilsamfunnet og velferdsstaten. Dannelsen av kontakter og nettverk mellom de som jobber i organisasjonene og de som er mottakere av godene de tilbyr, genererer tillit og sosial kapital i fellesskapet som oppstår. Sivilsamfunnet har derfor evnen til å inkludere marginaliserte grupper, som for eksempel innvandrere, inn i fellesskapet. Den spesielle profilen til den frivillige sektoren i

Norge konstitueres da av samarbeidet mellom sterk velferdsstat og sivilsamfunn, høy tillit og sosial kapital, og de frivillige organisasjonene det er oppslutning rundt.

### **2.1. Sivilsamfunnet i Skandinavia: et historisk perspektiv**

De frivillige organisasjonene i Skandinavia vokste frem i tiden demokratiet ble konstitusjonalisert i Skandinavia. Sivilsamfunnet var en viktig del av prosessen fordi det skapte plattformer hvor folket kunne organisere seg for å fremme saker, og ble en del av demokratiet. Utenom de statlige og kommunale tiltakene for trengende som velferdsstaten skaper, lager prinsippene også grobunn for samhold og fellesskap i sivilsamfunnet. Dette samholdet har spilt en viktig rolle for sivilsamfunnene i Skandinavia fordi det har lagt grobunn for en større ansvarsfølelse som gjør at mennesker samler seg om saker og gir av egen fritid (Trägårdh 2008:588). Slik sivilsamfunnene i Skandinavia fungerer, står de i utgangspunktet autonomt fra staten, og består av frivillige organisasjoner og foreninger som former nettverk av frivillige. Denne formen for organisering kaller teoretiker Per Selle for folkebevegelses-modellen. Det er en organisasjonsform bestående av et hierarkisksystem som har gjort det mulig å føre meninger fra bunnen av systemet og opp til høyere hold hvor avgjørelser blir tatt. Dette er en måte å sikre at meninger blir hørt og gir muligheten til å påvirke avgjørelser, som har gjort det mulig for individer å være med på å forme egne liv og fremme sin sak. Dette er for øvrig en organisasjonsmodell som man ikke finner utover Skandinavia. Sivilsamfunnene i Skandinavia har med dette fellesskapet i stor grad evnen til å rekruttere individer på tross av sosiale klasser og bakgrunner. Dette har igjen en effekt på sosial integrasjon for vanskeligstilte grupper og har en likestillende effekt på populasjonen. Likestillingen velferdsstatene og sivilsamfunnet skaper, gjør at sosiale klasser kan viskes ut og blir mindre definerende for hvem som har mulighet for å ta høyere utdanning og få en jobb. Et resultat av dette er grobunn for sosial tillit og større sosial kapital for de som i utgangspunktet ikke har de samme mulighetene som majoriteten. På denne måten blir ressurser fordelt, og likestillingen større (Selle 2008:622).

### **2.2. Sivilsamfunnet og staten**

Det er store forskjeller på hvordan sivilsamfunn har oppstått og premisene de er bygget på, og det har vært mye uenighet i diskusjonene rundt det ideelle forholdet mellom sivilsamfunn og stat (Trägårdh 2008:576). Disse diskusjonene dreier seg om hvilken effekt en sterk versus svak stat har på sivilsamfunnet og individets autonomi. I Skandinavia har sivilsamfunnets

ideologier bidratt til å bygge opp den velferdsmodellen vi har i dag, og velferdsstaten rolle har vært å gjøre individene uavhengige av familie og bakgrunn. Dette gjør den gjennom velferdstiltak som gjør det mulig for alle for eksempel å få skole og helsetilbud, uavhengig av hvilke midler familien har. Selv om staten i utgangspunktet står sterk, gir den det Trägårdh kaller for statsindividualisme. Dette vil si friheten til å ta valg uten å være bundet av ressursene familien din har å gi deg, fordi staten støtter deg med ordninger og tiltak for at du skal kunne klare deg selv (Trägårdh 2008:xx ). Den sterke staten i Skandinavia har en annen rolle enn den man ser i en sterk stat for eksempel i USA. I et angloamerikansk perspektiv er den sterke statens styringer negativ for sivilsamfunnets utfoldelse. For at sivilsamfunnet skal representere individers ønsker, må det være separat fra staten, og den sterke staten representerer derfor mindre frihet for sivilsamfunnet. På individnivå representerer makten en sterk stat har større kontroll og en sterkere innblanding i individenes liv og valg. I Skandinavia på den andre siden sees det høye antallet frivillige og timene de legger ned i sammenheng med landenes sterke velferdsstater (Boje 2008:604).

Det særegne samarbeidet sivilsamfunnene i Skandinavia har med sine respektive velferdsstater, er et premiss for rollen de frivillige organisasjonene spiller, og at de fungerer slik de gjør. Fordi velferdsstaten og sivilsamfunnet på noen områder har utviklet seg i synergi, finner man likheter i organisasjonsformer. Den politiske sfæren i velferdsstatene deler også felles verdier med de frivillige organisasjonene, denne måten å organisere seg, av politiske eller humanitære grunner, er lik politisk organisering på mange måter og viser oss rollen frivillige organisasjoner har hatt også for politikken i Skandinavia. De frivillige organisasjonene har vært et organ individene har kunne brukt som en mulighet for å bli hørt og fremme tiltak de mener er viktige. Systemet som Selle presenterer som folkebevegelsesmodellen, viser derfor at en sterk stat ikke nødvendigvis er hemmende for individenes frihet slik det fremstår i et angloamerikansk perspektiv. Forholdet mellom stat og sivilsamfunn kan lage en bro mellom regionale og lokale instanser, og hadde det ikke vært for at staten er en del av dette hierarkiet, hadde ikke individer på lokalt nivå hatt muligheten til å bli hørt (Selle 2008:622). Frivillig arbeid blir derfor en sentral del av sivilsamfunnet og velferdsstaten i den forstand at det fremmer demokrati gjennom å være en kanal for lokale grupper og individer (Boje 2008:599). I følge Selle har sivilsamfunnet sammen med konseptet om hierarkiet i folkebevegelsesmodellen skapt velferdsstater som gjennom sin sterke og direkte involvering i individenes liv skaper en mulighet for individene til å være like aktive i denne relasjonen som staten. Jo mer differensiert befolkningen er, jo

vanskeligere er det for staten å møte alle behov, dette er behov som sivilsamfunnet kan møte fordi de i større grad kan møte spesifikke situasjoner. De frivillige organisasjonenes betydning er ikke bare positiv når det gjelder å fremme demokrati, men også for behovet for integrasjon – et område som Selle mener velferdsstaten ikke helt klarer å dekke.

### **2.3. Nettverk og sosial kapital i sivilsamfunnet**

Teoretikeren Thomas Boje mener at sammenhengen mellom frivillighet og omfanget av offentlig finansiering av velferdsordninger bekrefter tesen om at samfunn med høy grad av universalisme (sosiale ytelser og sosial likhet) er et kjennetegn på større sosiale nettverk, institusjonalisert tillit og stort omfang av frivillig aktivitet (Boje 2004:607). Trägårdh viser videre i sin artikkel ” *Det civila samhällets karriar som vetenskapeligt och politisk begrep i Sverige* ” at hjelpen og støtten frivillig arbeid produserer for vanskeligstilte, skaper sosial kapital både for de trengende og de frivillige gjennom tilbud til trengende, og forskjellige typer nettverk som skapes gjennom arbeidet som utføres. Statistikken Trägårdh presenterer, viser at det finnes større omfang av det han kaller nettverksaktiviteter i de samme landene som har høyest antall individer som er aktive innenfor frivillig arbeid. Grunnen til dette er at frivillige organisasjoner er en ideell arena for konstruering av nettverk på tvers av ulikheter. I forhold til andre arenaer som for eksempel jobb, skole og vennekretser, er det større sannsynlighet for et møte mellom mennesker som er ulike hverandre skjer i frivillige organisasjoner, fordi man samles om en sak som ikke nødvendigvis er determinert av sosioøkonomiske faktorer (Boje 2008:602). Selve engasjementet i disse organisasjonene kan bidra til å gjøre forskjellene mellom individer mindre ved å sikre vanskeligstiltes rettigheter gjennom å sette inn tiltak hvor staten ikke strekker til, og videre produsere sosial kapital til de individene som i utgangspunktet har lite ressurser (Boje 2008:600). Nettverksaktivitet i frivillige organisasjoner hever derved sosial kapital og tillit gjennom å åpne for møter med mye mennesker, og ikke minst gjennom tilbudene de gir. Individer blir i velferdsstatene mindre avhengige av familiens sosiale status og økonomiske situasjon fordi velferdsstaten tilbyr tjenester som skal kunne gi alle individer de samme muligheter (Boje 2008: 598). I følge Boje blir velferdsstatens oppgave da å stå for en institusjonalisering av solidariteten gjennom sine tiltak for å likestille alle individer. En utvikling i denne retninger krever et samarbeid mellom stat og sivilsamfunn for å gi plass til mellommenneskelige relasjoner gjennom frivillige og private organisasjoner og enkeltindivider. Dette gir også grunnlag for solidaritet på tvers av sosioøkonomiske eller etniske bakgrunner (Boje 2008:598).

Som nevnt i introduksjonen har vi formelle og uformelle nettverk, hvor nettverk som oppstår i frivillige organisasjoner er av sistnevnte karakter. Dette synet på effekten av nettverk er i tråd med Granovetters teori om svake og sterke bånd. De sterke nettverksbåndene er de man har med familie og nære venner, og de svake båndene er de man har med venner og bekjente. Granovetter forklarer denne distinksjonen mellom typene nettverksbånd med styrken i de svake bånd, fordi man med dem har løse kontakter i flere nettverk og dermed har en bredere tilgang på sosial kapital (Boje 2008:604). Dette gjelder også nettverk i de frivillige organisasjonene, hvor det er en generering og utdeling av sosial kapital som gir individene en sterkere frihet fra eksterne føringer. Sivilsamfunnet blir da en bevegelse som fremmer autonomi for individer i sosiale nettverk, fordi individer på denne måten kan tilegne seg mer sosial kapital (Boje 2008:598). Effekten av denne formen for nettverksaktivitet, som sikrer sosial integrasjon av marginale grupper i fellesskapet, er noe vi ser spesielt i Skandinavia (Selle 2008:616).

#### **2.4. Frivillig sektor i Norge**

I rapporten *Fra folkebevegelse til filantropi* ser Seggaard og Wollebæk de frivillige organisasjonene som nettverk hvor ressurser deles og utveksles. Dette vil si at de som jobber frivillig er aktører som kan ta i mot goder og ressurser fra dette nettverket, som igjen impliserer at man som aktør enten kan være på innsiden eller utsiden av disse nettverkene. Dette perspektivet ser på frivillige organisasjoner som en plattform for å skape sosial utjevning, integrering og samhold for de som er medlemmer av frivillige organisasjoner. Et viktig moment her er antakelsen om at frivillige organisasjoner også er et sted hvor forskjellige typer aktører samles. Om man videre ser på hvem som er frivillige i Norge, ser man at det er aktører fra hushold med høyere lønn, det er gjerne foreldre med barn som er involverte i fritidsaktiviteter, som de som foreldre tar del i. På tross av at det er et mønster i hvem som jobber som frivillige, og at noen grupper er sterkere representerte enn andre, er det likevel arenaer for et møte med nye verdier og holdninger (Seggaard og Wollebæk 2010:99-100). Typen ressurser eller sosial kapital som blir overført og delt i disse nettverkene, vil derfor være avhengige av den frivillige organisasjonen og menneskene i den. Det finnes med andre ord noen uoffisielle premisser frivilligheten bygges på, dette er igjen med på å innlemme noen og utelukke noen typer verdier og forskjellighet (Loga m.fl. 2014:18). Statens involvering og rolle i den frivillige sektoren i Norge og forholdet mellom staten og det



overordnede sivilsamfunnet er som tidligere nevnt noe spesielt. Staten og det offentlige bidrar økonomisk til de frivillige organisasjonene. Dette innebærer en grunnstøtte basert på antall medlemmer, og krav om en demokratisk struktur og registrering av medlemmer. Det som konstituerer den “typisk norske” frivillighetsmodellen er en sterk formalisering av organisasjonsformen, dvs. medlemskapslister, faste møter med referat, utnevnte og valgte verv. Selv om de frivillige organisasjonene får økonomisk støtte basert på noen premisser, står de i utgangspunktet autonome fra statlige føringer (Loga 2014:46-48).

#### **2.4.1. Utvikling innenfor frivillig sektor i Norge**

I internasjonal sammenheng har Norge lenge ligget på verdenstoppen i størrelse på frivillig sektor med antall medlemmer og antall frivillige timer lagt ned. Fra *Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor* viser statistikken at medlemskap og deltakelsen i Norge fortsatt ligger høyt i forhold til andre land, men at disse de siste årene har utviklet seg i en negativ retning (Sivesind og Wollebæk 2010:5). Selv om det frivillige engasjementet fortsatt står sterkt, har det de siste årene skjedd noen endringer. Man ser, i tillegg til lavere deltakelse i frivillige organisasjoner, også lavere politisk engasjement, da spesielt blant kvinner og unge innvandrere. På lik linje med majoritetsbefolkningen er de viktigste faktorene som påvirker dette inntekt og utdanning. Dette tolkes videre som at innvandrerne har lav tillit til offentlige institusjoner, og liten fellesskapsfølelse. De frivillige organisasjonene og deres lederverv i sivilsamfunnet skal ideelt sett representere mangfoldet i befolkningen slik at alle blir representerte på en demokratisk måte. Når innvandrere generelt sett har lav deltakelse, blir det dermed en skeiv fordeling av makt, som igjen blir udemokratisk. Dette blir da i like stor grad et representasjons- og demokratiproblem som et inkluderingsproblem (NOU2011:14:268). Man skal heller ikke ta for gitt at etniske minoriteter forstår og legger det samme i frivillig arbeid som majoritetsbefolkningen. Det er kulturelle forskjeller også i hvordan og hvorfor man gjør frivillig arbeid (Segaard 2011:181). Når man da skal ta for seg hvordan etniske minoriteter utfører frivillig arbeid som regnes som “typisk norsk” må man ha dette i bakhodet.

#### **2.4.2. Innvandrere i norsk frivillighet**

I det norske sivilsamfunnet legges det stor vekt på frivillighet, dugnad og deltakelse i organisasjoner. Disse trekkene ved den norske frivillighetssektoren kan karakteriseres som typisk norsk, og man ser dette på organisasjonene de frivillige er fordelt over: kultur, bolig og

økonomi, og idrett. Blant innvandrere på den andre siden er det størst deltakelse i frivillige organisasjoner knyttet til trosliv (Loga m.fl. 2014:18). I 2008 oppgav 30% av innvandrerbefolkningen at de tok del i disse (Loga m.fl. 2014:20). En økt innvandring skaper derfor et skifte og en endring i det tradisjonelle norske frivillighetsbildet, nettopp fordi det oppstår nye typer organisasjoner. Man regner også at det er en gruppe innvandrere som er organiserte i frivillighetsnettverk som ikke står registrerte som frivillige organisasjoner, men som vil være tilsvarende (Ødegård 2011:130-131).

Jo flere innvandrere som bosetter seg i Norge, jo flere av denne typen frivillige organisasjoner etableres det. Disse organisasjonene, på lik linje med andre, får statlig støtte dersom de oppfyller krav til demokratisk infrastruktur, størrelse og aktivitetsnivå (Loga m.fl. 2014:20). Et fellestrekk for denne typen frivillig organisasjon er at organisasjonsnettverkene også overlapper familienettverk, etniske nettverk, og økonomiske nettverk. Konsekvensene av dette er at mulighetene for å få nettverkskontakter av forskjellige bakgrunner vil være mye mindre. Dette har igjen en konsekvens for mengden og typen sosial kapital man kan tilegne seg. Dette kan ha en direkte negativ effekt på et medlems evne til å integreres, men det kan også indirekte ha en negativ effekt på integreringsmuligheter når de ekskluderer seg selv fra muligheten for å bli utsatt for nye innflytelse eller bakgrunner. Staten har også blitt kritisert for å støtte disse organisasjonene, da de kan være introverte. De kan være internt orienterte hvor nettverkets aktiviteter er rettet innover. Man gjør aktiviteter som er til gode for nettverket, som ikke er forankret i lokalsamfunnet eller overordnede mål på lik linje med de mer tradisjonelle norske frivillige organisasjonene (Ødegård 2011:134). Dette gir også grunn til bekymring for tillit mellom mennesker i forskjellige etniske grupper da det knytter mennesker som allerede er like hverandre enda tettere sammen (Loga m.fl. 2014:21). Sivilsamfunnet her i Norge og de frivillige organisasjonene i det blir derfor et viktig verktøy for å skape mulighet for å tilegne seg fordelaktige former for sosial kapital, og å skape et velfungerende demokrati hvor hele befolkningen deltar i beslutninger, også de marginaliserte gruppene ( NOU 2011:14: 268).

## **Kapitel 3. Den tamilske lørdagsskolen i Bergen**

I denne delen av oppgaven presenterer jeg nettverket på den tamilske lørdagsskolen, som er mitt forskningsobjekt i denne oppgaven. Jeg starter med å gi en innføring i lørdagsskolens struktur og innhold, og avslutter med en kort introduksjon til tamilenes historie som flyktninger og innvandrere fordi jeg finner dette relevant for å forstå relasjonene de har til hverandre i nettverket og videre hvordan de forholder seg til, og tilpasser seg det norske samfunnet. Videre bruker jeg deres politiske historie til å belyse tamilenes kulturelle identitet, for å gi en kontekst til beskrivelsene av nettverksrelasjonene som jeg presenterer i analysen.

### **3.1. Skolens Historie og struktur**

Den tamilske lørdagsskolen ble startet april 2002 av skolens nåværende rektor Dhayalan Velauthapillai, i samarbeid med en håndfull andre foreldre. På dette tidspunktet var lørdagsskolen en av to tamilske morsmålsskoler i Bergen som underviste i tamilsk morsmål og dans og musikk. Denne tamilske morsmålsundervisningen er et privat tiltak som ikke faller under morsmålsundervisningen tilgjengelig fra Bergen kommune. Nåværende rektor, på lik linje med andre foreldre, ønsket et skoletilbud for sine barn som gikk utover bare tamilsk morsmålsundervisning. De så et behov for gi barna ekstra undervisning i skolefag fra den norske skolen, for å gi elever muligheten til å lykkes i undervisningen på skolen og for å styrke mulighetene for å ta høyere utdanning.

Skolen startet på Møllenpris skole hvor de brukte lokalene til Morsmålsundervisningens kontorer som klasserom. Videre fikk de tilbud av rektoren på Nygård skole om å bruke klasserommene der. Her var de i flere år før de kom i kontakt med Bergen Kommune som gav dem tilbud om å bruke Seljedalen skolen da de var blitt for store for sine lokaler på Møllenpris. På Seljedalen skole disponerer de hele skolebygget lørdag og søndag. Alle klasserom blir disponert til faste skoletimer, og videre sitter elever og jobber i grupper med lekser eller annet skolearbeid i ledige rom. Lørdagsskolen har også faste kontorer på skolen som er tilgjengelig for dem både i helgene og i hverdagen som disponeres til møter eller planlegging.

Skolens infrastruktur er modellert i stor grad etter den norske skolen i henhold til infrastruktur og administrasjon. Det er en rektor, inspektører, administrasjon og lærere ansatt i skolen. De har skoletimer fra klokken er halv ti og frem til tolv, avhengig av klassetrinn. Så er det felles lunsj i kantinen og så fortsetter skoletimene videre ut dagen. Det holdes

klassekonferanser for alle foreldre i de forskjellige klassene, og foreldresamtaler mellom lærere og foreldre for hver enkelt elev. Videre holdes det foreldremøter hvor alle foreldrene på tvers av skoletrinn er samlet hvor det informeres om skolens arbeid. Utover samtaler og møter som spesifikt omhandler skolearbeidet, arrangeres det også seminarer for elever og foreldre knyttet til bevissthet om høyere utdanning etter videregående skole hvor det hentes inn personer med spesifikke yrker og utdannelse som forteller hvordan man skal gå frem for å kunne ta de forskjellige utdannelsene. Dette gjelder alt fra hvilke fag man må ta på videregående, til snitt, og videre rundt hvordan det er å ha denne jobben. På disse samlingene er det lagt opp til at elever og foreldre også kan stille eventuelle spørsmål de måtte ha. En del av arbeidet mot å hjelpe deres elever til å gjøre det bra på den norske skolen er også foreldremøter om det norskeskolesystemet hvor foreldre blir informerte om hvor viktig det er å være aktiv i barnas utdanning i form av deltakelse på møter eller konferanser.

### **3.2. Skoletilbud**

Skolens faglige tilbud består av morsmålsundervisning fra alderen 3-4 og frem til elevene er ferdig med ungdomsskolen. Ved siden av disse fagene er det også engelsk, musikk og dans. Etter at elevene er ferdige på ungdomsskolen og har startet videregående skole, kan de ta matte, kjemi og fysikk. Skoletilbudet er fra elever fra 3-4 og frem til de er ferdig på videregående. Skolen har ved noen anledninger tatt inn elever som ikke har tamilsk bakgrunn når de har fått henvendelser. Dette har som oftest dreiet seg om elever på videregående skolenivå som har tatt del i undervisning i realfag. Fordi all undervisning foregår på tamilsk, er det likevel problematisk for elever som ikke kan språket å følge undervisningen. Det er derfor ikke vanlig at utenforstående unge blir tatt inn.

### **3.3. Utenom skolehverdagen**

Elever og foreldre ved skolen samles også til høytider og sosiale arrangementer utenom skolens arbeid. Dette er tradisjonelle tamilske feiringer, danseoppvisninger fra danseklassene, musikalske fremføringer av musikk-klassene, sommerfester og skoleavslutninger. Den tamilske lørdagsskolen er ikke den eneste arenaen hvor tamilerne treffes, det er også idrettsarrangementer med lag innenfor forskjellige sporter. Videre er det også motivasjonsseminarer for elever, foreldremøter hvor det blir informert om den norske skolen på lik linje med den tamilske, og informasjonsmøter rundt valg innenfor utdanning etter videregående.

### **3.4. Hverdagen som frivillig**

Av de åtte frivillige jeg snakket med var noen lærere og noen inspektører og hadde dermed forskjellige mengder arbeidsoppgaver på skolen og forarbeid i uken ellers. Da jeg ba dem om beskrive en vanlig dag på jobben som frivillig på skolen var det ca. like store arbeidsmengder inspektørene og lærerne i mellom. Det var likevel noen «ildsjeler» som gjorde mer enn andre. Et eksempel på dette er en av informantene som i utgangspunktet jobbet frivillig som lærer, men som òg på eget initiativ og med støtte av administrasjonen ønsket å skrive om noen av kapitlene i fagbøkene for klassetrinnet hun underviste i. Som tidligere nevnt er disse bøkene skrevet for første og andregenerasjons innvandrerbarn i mange forskjellige land, og det faglige nivået vil derfor variere fra skole til skole. Informanten ønsket å forenkle språket i fagboken fordi hun syntes at det var påkrevd, og hun jobbet derfor på fritiden med å skrive om teksten og sette inn bilder som hun mente ville hjelpe elevene med å forstå bedre. Informanten hadde selv tatt initiativ til det, og fikk støtte og oppmuntring fra skolens rektor.

Lærerne bruker noe tid i hverdagen på å forberede timene, og rette lekser og oppgaver. I utgangspunktet følger alle fagene en fast læreplan som allerede er utviklet. De lærerne jeg snakket med uttrykte ikke at det ble for mye arbeid ellers i uken, men at det heller var arbeidet på selve lørdagen som gjerne kunne bli litt slitsomt. Noen av informantene snakket om at det kunne være slitsomt etter mange timer med barna, uansett alder, å passe på at de satt fint på stolene og ikke snakket i timene. Flere av dem refererte her til den norske skolen, og beskrev sin egen “lærerstil” som annerledes i forhold til den. Da spesielt med tanke på elevenes ordensoppførsel i timene, og forholdet mellom elev og lærer. Noen uttrykker at de føler seg litt utkjørte når de kommer hjem etter en hel dag på skolen, og sliter med at elevene ikke oppfører seg sånn som de vil.

En av de frivillige jeg snakket med var inspektør i et av fagene og hadde dermed ansvar for også for andre lærere. Denne informanten fortalte at det fikk noe tid i uken til å kontakte lærere og foreldre, informere om møter og temaer for fag, og videre organisere nye frivillige foreldre til å være lærere når noen var syke. Arbeidet utenfor selve timene var litt varierende fra fag til fag. De fagene som var knyttet til morsmålsundervisningen eller dans og musikk, var fag som var etablerte ikke bare på den skolen, men som også fulgte et internasjonalt pensum. Det var med andre ord en plan for hva man skulle gå gjennom når, og hvor mye elevene skulle kunne i forhold til hvilket klassetrinn de var på. Andre fag var fag som skolen

selv hadde tatt initiativ til å starte opp. Disse fagene krevde mer arbeid fra lærerne sin side, fordi det ikke var etablerte læreplaner eller pensum.

Fordi skolen er lagt opp til etter det norske skolesystemet i infrastruktur, er det også en del administrative og organisatoriske arbeidsoppgaver som faller på de frivillige lærere og inspektører. Dette gjør at det frivillige arbeidet går utenfor deres faste arbeidsdag på lørdag, og lærerne må derfor jobbe med dette i ukedagene. For lærere bestod dette i å ha arbeidet for klassetimene klart før lørdagen, og innebar å jobbe hjemme ifra. Dette varierte igjen fra fag til fag da det som sagt var lagt opp et fast løp i noen av fagene.

### **3.5. Et kort kontekstuel innblikk i Sri Lankas politiske historie**

Sri Lankas politiske historie er farget av konfliktene som oppstod mellom den tamilske og singalesiske befolkningen på 1960-70 tallet, da det ble valgt en regjering som representerte og utøvde singalesiske interesser (Engebrigtsen og Fuglerud 2009:41-42). Resultatet av dette valget var at den tamilske delen av befolkningen ble diskriminert mot av staten for å skape fordeler for den singalesiske delen. Denne diskrimineringen ble, blant annet utført på to forskjellige felt; det singalesiske språket ble gjort til det offisielle språket, noe som resulterte i at det var vanskelig og til tider umulig for tamilere å få jobb da de ikke kunne språket. Et annet felt var utdanning, det ble satt høyere krav til tamiler for opptak til utdanning, enn for singalesere, som i praksis ble en utestenging fra utdannelsessystemet for mange (Engebrigtsen og Fuglerud 2009:42). Denne diskrimineringen resulterte i en lang politisk og voldelig konflikt mellom singaleserne og den tamilske geriljaen. De politiske konfliktene fortsatte frem til 2002 da den Norske regjeringen var involvert i en fredsavtale hvor den tamilske minoriteten fikk opprettet en egen stat nord på Sri Lanka. Denne avtalen ble imidlertid brutt av begge sider, og i 2008 rykket hæren til den singalesiske regjeringen inn i den tamilske staten (Guribye m.fl. 2011:2). de tamilske tigrene. Kampene og konfliktene pågikk frem til 2009, da den singalesiske hæren drepte lederne i de tamilske tigre (Engebrigtsen og Fuglerud 2009:43).

Den politiske konflikten på Sri Lanka har resultert i at mange tamilere har flyktet til andre land og verdensdeler, tall fra 1999 vite at over 700.000 tamilere levde utenfor Sri Lankas landegrenser (Fuglerud 1999:1). Denne emigrasjonen har formet seg slik at tamilene har flyttet til mange av de samme stedene, og man finner derfor grupper av tamilere spredt i nettverk over land og kontinenter. Som en følge av dette har det blitt startet opp tamilsk

morsmålundervisning flere steder, av eget engasjement for å undervise de nye generasjonene av tamilere, i sitt morsmål. Fra emigrasjonen startet og til krigen var over i 2009, var det et håp om at de mange tamilene i eksil kunne flytte tilbake til den tamilske staten, og det var derfor viktig at andregenerasjonsinnvandrerbarna av tamilsk opprinnelse kunne språket, og var sosialiserte inn i den tamilske kulturen, på tross av at de levde i andre land. Dette var noe som kom tydelig frem i mine intervjuer med de frivillige på Lørdagsskolen. På tross av at disse intervjuene ble utført seks år etter at krigen var over, og fokuset og motivasjonen hadde skiftet seg nettopp på grunn av at det ikke lenger var en mulighet å flytte tilbake, var dette en ide og intensjon som stod sterkt i minnet hos de voksne førstegenerasjonsinnvandrene. Nettverket av tamilske skoler er derfor stort, og det er institusjonalisert system av pensum, pensumbøker og undervisningsformer.

### **3.5.1. Kulturellidentitet**

Naturen av tamilenes emigrasjon fra Sri Lanka gjør at nettverkene av tamilere som vi finner spredt over kontinenter og land, i mange sammenhenger blir kalt for diaspora. Begrepet diaspora blir brukt til å beskrive emigrasjon av forskjellige slag som er knyttet til hvordan og hvorfor en gruppe mennesker har måttet emigrere som igjen er knyttet til flukt, eksil, og ikke minst fraværet av et hjemland (Brah 1996:182). I dag brukes begrepet ofte til å beskrive en bestemt form for emigrasjon, og som verktøy for å forstå konsekvensene denne typen emigrasjon har for gruppen som flytter, og deres nye hjemland. Dette er fordi begrepet også har et emosjonelt aspekt, som referer til fraflytterne sine følelser og opplevelse av flukt og eksil, og videre en bevissthet på at de lever i et land som ikke er deres (Khayati 2008:12). Tamilenes form av emigrering er derfor en viktig kontekst å ha med seg for å belyse deres tilpasningsprosesser og ikke minst deres kulturelle identitet.

Den kulturelle identiteten de deler blir også relevant i et integrasjonsperspektiv, fordi den representerer en del av diskusjonen rundt hvor mye av den norske kulturen man kan forvente at innvandrere ”tar over” (Engebrigtsen og Fuglerud 2009:14). Den traumatiske opplevelsen av eksil og flukt var for mange av informantene farget av en følelse av å bli ”kastet ut” av sitt hjemland. Dette gjorde at de fikk et sterkt fokus på å beholde den kulturen og språket, som var grunnen til at de måtte flykte.

Et annet aspekt av innvandreres emigrasjonshistorie er det som Guro Ødegård kaller for kontekstuelle ressurser. Med dette menes ressursene som kommer med konteksten som innvandrere bringer med seg i møte med det norske samfunnet. For tamilerne, som kommer fra et land hvor de ble nektet å snakke språket og ikke alle fikk ta utdanning, ble språk og utdanning to viktige elementer som påvirker deres tilpasningsprosess i møte med det norske samfunnet. Som jeg vil vise under analysen i oppgaven, er det et stort fokus nettopp på bevaring av språket, og utdanning. Dette knyttet informantene til deres kulturelle identitet; det å kunne snakke tamilsk, og det å ta en utdanning, var en viktig del av å være tamilsk. Konteksten de kommer fra er derfor viktig å ha i bakhodet når man skal forstå deres konstruerte identitet, og det den konstituerer.



## **Kapittel 4. Metode**

I dette kapitlet vil jeg presentere min arbeidsprosess under dette forskningsprosjektet; valgene jeg har tatt og mine refleksjoner rundt dem. Med ønske om å gjøre forskningsprosjektet så gjennomskiktig som mulig legger jeg frem mine metodologiske og etiske valg, og mine refleksjoner rundt hvordan jeg som forsker påvirket arbeidet.

### **4.1 Kvalitativ metode som grunnlag for datamaterialet**

#### **4.1.1. Intervjuene**

Intervju som metode er utspørring av informanter rundt et spesifikt tema og kan utføres som et uformelt intervju eller som en strukturert utspørring. Jeg har brukt uformelt intervju, hvor intervjuet fungerer som en dialog mellom informant og intervjuer i en aktiv og deltakende relasjon (Silverman 2011:164). Denne metoden er relativt fleksibel og intervjuguiden er ment som nettopp en guide til å få frem informasjon om de tema som er relevante for problemstillingen. Under intervjuene fokuserte jeg på å ha et refleksivt forhold til min rolle som forsker for å best kunne tolke informantens svar, og væremåte. Det er viktig for datainnsamlingen at intervjuer skaper et godt forhold til sin informant fordi kommunikasjonen og relasjonen mellom intervjuer og informant er basisen for innsamlingen (Grønmo 2011:163). Analyse i kvalitativ metode foregår kontinuerlig gjennom hele prosessen, og det er derfor viktig at intervjueren kan analysere svarene og komme med oppfølgingsspørsmål på stedet (Grønmo 2011:160). Intervjuene ble startet med en lett samtale om deler av temaet for forskningsprosjektet og informasjon om dem, for at informantene skulle bli ”varm i trøyen”, for så å gå videre til hovedspørsmålene. Mitt fokus lå på å finne balanse mellom å få frem den informasjonen jeg søkte, og informantenes komfort.

#### **4.1.2. Observasjon**

Observasjon går under kvalitativ metode på lik linje med intervju, men denne formen for datainnsamling er en metodeform hvor man ser på aktører i en bestemt setting for å samle inn data (Silverman 2011:114). Man kan da utføre enten en strukturert observasjon hvor man bare er til stede for å se, lytte og notere, eller man kan utføre en deltakende observasjon hvor man i tillegg til å observere også tar del i aktiviteter (Silverman 2011:117). Jeg hadde i utgangspunktet ikke tenkt til å utføre noen observasjoner, men fordi jeg tilbrakte en del tid i gangene på skolen mens jeg ventet på å utføre intervjuer, fikk jeg mye tid til å se elever,

lærere og foreldre i skolehverdagen. Dette ble en blanding av strukturert og deltakende observasjon. Noen av observasjonene ble gjort fra benker eller stoler jeg satt på i gangene mens jeg ventet, mens andre ble gjort mens jeg gikk i gangene og i kantinen, og snakke med lærere og foreldre. Observasjonene gav inspirasjon til nye spørsmål å stille informantene, og gav gode kontekster til svarene jeg fikk av dem når de snakket om miljø og nettverk på skolen. Jeg laget observasjonsnotater, men disse har bare blitt brukt til å analysere datamaterialet jeg samlet i fra intervjuene.

#### **4.1.3. Reliabilitet og Validitet i Forskningsprosjektet**

Reliabilitet i et forskningsprosjekt er knyttet til forskningens integritet og pålitelighet. Dette vil si hvor mye vi kan stole på at det vi har forsket på er ”sant”, og at det ikke er et resultat av tilfeldigheter; kan en annen forsker utføre det samme forskningsprosjektet og komme frem til de samme resultatene? For at et datamateriale skal ha reliabilitet må det være selvstendig og konsekvente i sine funn for stå å stå i mot feilprøving og spørsmål om det er resultatet av tilfeldigheter eller om det står på egne ben (Silverman 2011:360). En forsker kan vise forskningsprosjektets reliabilitet ved å være gjennomiktig i sine funn, tanker og prosesser, og videre slutningene som blir trukket basert på datamaterialet. Dette har jeg gjort ved å for det første ta opp alle intervjuer, og transkribere de tro mot det informantene har sagt og brukt direkte sitater fra noen av intervjuene i analysen. Jeg har videre diskutert mine metodologiske valg i dette metodekapittelet, både for å begrunne mine valg, men og for å gi innsikt i hvorfor og hvordan de ble tatt (Silverman 2011:365). Dette vil gi et visst innsyn i arbeidsprosessen og eventuelle tilfeldigheter vil bli synlige. Transkriberingen viste seg likevel å være noe vanskelig i forhold til korrekt representasjon av det informantene ønsket å formidle, som vil bli nærmere gjennomgått under avsnittet *Transkribering*.

For å sikre reliabilitet forsøkte jeg å stille mer eller mindre nøyaktig like spørsmål til informantene. Dette var til tider utfordrende fordi intervjuene ble mer som uformelle samtaler, og informantene til tider dekket spørsmål som kom senere i intervjuguiden og startet på et tema før jeg hadde beregnet. Jeg var likevel påpasselig med å formulere spørsmålene slik at alle informantene ville svare på det samme. Et problem som kan forårsake lav reliabilitet er ledendespørsmål. Om forsker stiller spørsmål på en måte som vil produsere et bestemt type svar av informanten, slik at informanter føler de må svare på denne måten, leder forskeren informanten til å si det hun eller han ønsker å høre. Datamaterialet

man da får vil ikke kunne vise sannheter ved forskningstema, men heller det forskeren ønsket å komme frem til. Dette viste seg å bli en utfordring da informantene hadde varierende norskkunnskaper, og noen av dem ikke alltid forstod hva jeg mente. Når jeg da prøvde å omformulere spørsmålene for å gjøre det lettere for dem å forstå hva jeg spurte om måtte jeg være forsiktig med hva jeg sa og hvordan jeg formulerte meg, da en enkel løsning på dette problemet var å gi indikasjoner på hvor jeg ville med spørsmålet.

Under konstruering av intervjuguide, og analyse av datamaterialet det viktig å reflektere over materialets evne til å besvare problemstillingen, dette dreier seg om forskningens relevans og gyldighet i forhold til om vi undersøker det vi skal undersøke. Kan man svare ja på dette, kan man argumentere for forskningens validitet (Brinkmann og Kvale 2012: 250). En måte å sikre validitet blir derfor ha problemstilling og formål i bakhodet gjennom hele forskningsprosessen (Brinkmann og Kvale 2012:525). For å sikre validitet til forskningsprosjektet må man stille spørsmål ved valgene man tar; utførelse av intervju, arbeid med analysen osv. Kvale og Brinkman kaller dette for kontinuerlig prosessvalidering; ved å stille spørsmål ved valgene man tar kan man det er en måte å sikre at valgene man tar er tro til forskningens formål og problemstilling. Man må da som forsker ha et refleksivt og kritisk syn på valgene man tar, og veie avgjørelser med for og i mot for å sikre valide metodologiske og etiske valg for å kunne komme med forsvarlige kunnskapspåstander (Brinkmann og Kvale 2012: 252-254). Dette gjorde jeg ved å være reflektere over de forskjellige stegene i forskningsprosessen, og diskutere mine valg med meg selv og veileder.

#### **4.1.4. Generalisering i kvalitativ forskning**

Hva som skal til for å kunne trekke generaliserende linjer fra et forskningsprosjekt, og ut til andre situasjoner eller personer, har skapt mye diskusjon og uenighet innenfor samfunnsvitenskapelig forskning. Da spesielt i forhold til generalisering i kvalitative studier versus generalisering i kvantitative studier. Premissene for generalisering baser seg på om det som gjelder på et bestemt sted, til en bestemt tid, også kan gjelde ved andre tidspunkter og steder; kan vi si at det vi har funnet vil gjelde for andre lignende situasjoner?(Nadim 2015:129-130) Fordi man i kvantitativ forskning trekker sannsynlighetsutvalg som skal representere populasjonen er det ”lettere” å generalisere i henhold til det som tradisjonelt sett har vært sett som premissene for generalisering. Det trenger likevel ikke å være fullt så ensidig. En form for generalisering er når man tar utgangspunkt i det som Stake kaller for *det*

*egentlige kasusstudium* hvor man søker etter å forstå det spesifikke kasuset. Da er det en verdi i seg selv å få kunnskap om det typiske eller spesielle ved et kasus, og man kan på denne måten argumentere for gyldighet til funnene (Brinkmann og Kvale 2012:265). I mine øyne kom dette fram i samtale med mine informanter hvor jeg fant et sterkt konsensus i svarene de gav når de ble spurt om nettverkets funksjoner, og deres syn på integrasjon. Det var tydelig at de delte en felles beviset på temaene jeg spurte om, og det er dette jeg baserer min analyse og konklusjon på. Det er nettopp det typiske og spesielle ved den tamilske lørdagsskolen jeg har søkt etter å belyse. Selv om den frivillige organisasjonen jeg tar for meg på noen måter representerer typiske aspekter av sin kategori innen frivillige organisasjoner, er den også på mange måter spesiell og unik. Formålet med dette forskningsprosjektet har vært nettopp å få kunnskap om det spesielle og typiske ved nettverket på skolen, for å se hvor den passer inn innenfor større rammer som integreringsprosesser og generering og overførsel av sosial kapital.

## **4.2. Informantene**

### **4.2.1. Den første kontakten med den tamilske lørdagsskolen**

Jeg fikk som videregåendelev lov til å være med på matteundervisning i regi av den tamilske lørdagsskolen. Dette tilbudet var i utgangspunktet for tamiler, men fordi min far hadde jobbet med læreren som ledet denne gruppen, fikk jeg delta i timene. Denne samme læreren er nå rektor for den tamilske lørdagsskolen i dag, og jeg tok kontakt med han gjennom kontaktinformasjon fra min far som har jobbet med han også i senere tid. Fordi min far har jobbet som rektor for morsmålsundervisningen i Bergen, og videre med flere innvandrergupper innenfor utdanning, har dette feltet alltid vært svært interessant for meg. Jeg fikk ta del i oppvisninger og arrangementer av forskjellige innvandrergupper som min far ble invitert til, som liten og ble eksponert for tematikken rundt innvandrere og utdanning i en integreringskontekst. Jeg ble invitert til å delta på en av lørdagene for å møte de frivillige og se hvordan en vanlig skoledag var, og fikk snakke til foreldre og lærere i kantinen og på lærermøte for å rekruttere informanter. Her delte jeg ut informasjonsskriv til alle jeg hilste på og oppfordret dem til å ta kontakt med meg om de ønsket å være med i studien. De fleste informantene jeg fikk, var frivillige som jeg ble introdusert for i gangene av rektoren. Rektor oppfordret alle til å være med, og var involvert i prosessen.

#### 4.2.2. Utvalget

Min utvalgsmetode av informanter er det vi kan kalle snøballutvalg. Dette er en form for selvseleksjon fra aktørens side, hvor hun eller han blir informant i samråd med aktøren, og de oppmuntres videre til å komme med forslag til andre aktører som kan være aktuelle (Grønmo 2004) Jeg brukte tidligere informanter til å komme i kontakt med nye informanter gjennom at de gav meg navn og nummer, og brukte de gamle informantene til å ta den første kontakten med dem. Utvalget består av 8 informanter, alle frivillige på Den tamilske lørdagsskolen. Informantenes alder rangerer fra 21 til 52. Aldersspennet er bredt, men jeg hadde et ønske om å kunne se etter forskjeller mellom yngre annengenerasjonsinnvandrere og eldre førstegenerasjonsinnvandrere i holdninger og motivasjon. Jeg ønsket i hovedsak å finne informanter som jobbet frivillig innenfor den samme organisasjonen, og valgte Den tamilske lørdagsskolen.

Informantene ble valgt ut basert på kriteriene frivillig arbeid og etnisk tamilsk opprinnelse. De fleste er førstegenerasjonsinnvandrere, og et fåtall er annengenerasjonsinnvandrere. De har alle jobbet som frivillige på lørdagsskolen enten som lærer eller i administrasjon og ledelse. De har også kontakt med lørdagsskolen som ”brukere”, enten som tidligere elev eller forelder til elever. I utgangspunktet ønsket jeg å sette opp respondenter i to komparative grupper: frivillige i primært norske organisasjoner mot frivillige i primært tamilske organisasjoner, for å se på forskjellene i nettverkene de tok del i. Dette viste seg å være vanskelig da alle utenom to informanter bare jobbet frivillig på lørdagsskolen, og ikke var involvert eller hadde vært involvert i frivillig arbeid som ikke var knyttet til det tamilske nettverket. Tabellen under gir en oversikt over informantene.

<b>Kjønn</b>	<b>Alder</b>	<b>Fødested</b>	<b>Tid i Norge</b>	<b>Jobber frivillig i norsk organisasjon</b>	<b>Jobber frivillig i tamilsk organisasjon</b>
<b>Kvinne</b>	<b>25</b>	<b>Sri Lanka</b>	<b>24</b>	<b>Ja</b>	<b>Ja</b>
<b>Kvinne</b>	<b>21</b>	<b>Sri Lanka</b>	<b>15</b>	<b>Ja</b>	<b>Ja</b>
<b>Kvinne</b>	<b>22</b>	<b>Norge</b>	<b>22</b>	<b>Nei</b>	<b>Ja</b>

<b>Mann</b>	<b>41</b>	<b>Sri Lanka</b>	<b>23</b>	<b>Nei</b>	<b>Ja</b>
<b>Kvinne</b>	<b>45</b>	<b>Sri Lanka</b>	<b>27</b>	<b>Nei</b>	<b>Ja</b>
<b>Kvinne</b>	<b>39</b>	<b>Sri Lanka</b>	<b>12</b>	<b>Nei</b>	<b>Ja</b>
<b>Kvinne</b>	<b>50</b>	<b>Sri Lanka</b>	<b>28</b>	<b>Nei</b>	<b>Ja</b>
<b>Mann</b>	<b>52</b>	<b>Sri Lanka</b>	<b>31</b>	<b>Nei</b>	<b>Ja</b>

### **4.3. Gjennomføring**

Arbeid med tema og problemstilling startet høsten 2014, i samarbeid med veileder. Det ble først laget beskrivelse av tema for oppgaven hvor det ble formulert en problemstilling til oppgaven, spesifikasjoner rundt hvem jeg ønsket å forske på og hvem jeg skulle ta kontakt med. Utover høsten ble det skrevet en intervjuguide og intervjuene av deltakerne ble utført høsten 2014 og tidlig våren 2015. Informantene fikk selv velge hvor de ville la seg intervju, og intervjuene ble derfor utført på forskjellige steder. Fordi de fleste informantene hadde blitt spurt av rektoren om de kunne la seg intervju, og ikke alle fikk vite om studien min av meg direkte, valgte jeg å introdusere dem til temaet for oppgaven for å få dem til å føle seg litt mer avslappet og få samtalen i gang. Jeg fant at det hjalp å vise mitt engasjement for temaet og vise en personlig relasjon til det. Noen av dem uttrykte før selve intervjuet og i starten av intervjuet bekymring over at de kanskje ikke visste nok om temaet og var redde for å ikke kunne svare på spørsmålene mine. Jeg brukte derfor første delen av samtalen til å snakke litt om hva det dreiet seg om og at det ikke var noen spørsmål som krevde noe form for kompetanse og kunnskap de ikke allerede hadde.

To av intervjuene ble gjort på kafe. Det ble valgt et sted jeg visste ville være rolig og et tidspunkt jeg visste det ikke ville være mange mennesker der. Jeg passet også på å plassere meg på bord uten noen rundt. Trass i at det ble noe støy på lydopptaket, fungerte dette fint.

To andre intervjuer ble gjort hjemme hos informantene. Dette tenkte jeg i utgangspunktet ville være fint for informanten fordi det kunne være mer avslappende og komfortabelt for dem. Det viste seg at det var andre mennesker til stede under begge intervjuene, i ett tilfelle en venninne og i et annet en ektemann og en datter. Dette hadde i utgangspunktet ikke noen merkbar effekt på respondenten, men det kan likevel tenkes at det kan ha påvirket svar, og jeg merket selv at jeg synes det var litt vanskelig. Under ett av intervjuene som ble utført hjemme, kom datteren til informanten inn og deltok i intervjuet for å svare på et spørsmål som informanten ikke klarte å svare på, på grunn av norskkunnskaper. Dette var ikke videre forstyrrende, men da datteren var under atten har jeg ikke brukt svaret de to informantene kom frem til sammen. De andre intervjuene ble gjort på lørdagsskolen på diverse rom. To av dem ble utført i gangene, også under disse intervjuene ble det litt støy innimellom på lydopptaket, men fordi vi satt alene og i ganger hvor det ikke var gjennomtrekk av mennesker, var støyet minimalt. Det hendte to ganger under ett av intervjuene som ble utført på skolen at mennesker kom inn på rommene vi var i og ba oss om å flytte oss fordi rommet skulle brukes. Dette var litt forstyrrende for flyten i samtalen fordi samtalen måtte brytes opp og fortsettes senere. De informantene dette gjaldt var like engasjerte når intervjuene ble startet opp igjen, de virket mest bekymret for at jeg hadde opplevd avbruddet som forstyrrende. Fordi lørdagsskolen benytter alle klasserom på skolen, var det vanskelig å finne ideelle steder å utføre intervjuene. For mange var lørdagene og lørdagsskolen den eneste tiden i løpet av uken de hadde anledning til samtaler med meg. Jeg passet likevel på å finne steder hvor de ikke følte noen kunne høre dem. Informantene var selv mest opptatte av at jeg ikke skulle få for mye bråk på lydopptaket for min del.

## **4.4. Etiske problemstillinger**

### **4.4.1. Samtykke og informering**

Det etiske perspektivet skal være med hele veien gjennom forskningsprosessen, men det er noen forholdsregler man som forsker må ta hensyn til i startfasen av et prosjekt. Når man har valgt problemstilling og skal begynne utvelgelse av informanter, er det viktig å informere om forskningsprosjektet og om deres rettigheter som informanter. Avgjørelsen om hvor mye man skal informere informantene sine er hovedsakelig knyttet til temaets natur. I dette tilfellet ønsket jeg å gi informantene innblikk i hva det var jeg interesserte meg for ved deres arbeid, og videre hva jeg ønsket å skrive om knyttet til dette. Denne avgjørelsen vil jeg komme

tilbake til senere, men i korte trekk var det for å gi informantene en kontekst for spørsmålene jeg stilte (Brinkmann og Kvale 2009).

Om informantene er under 18 eller er myndige med verger, må man ha samtykke fra foreldre eller verger på forhånd. Dette var noe vi som forskere måtte tenke over da det var barn under 18 til stede under observasjonene. Alle mine informantene over 18 år og kunne selv bestemme om de ville delta i forskningsprosjektet eller ikke. I min rolle som observatør under mine besøk på skolen prøvde jeg derfor å være forsiktige med hva som ble notert ned for å ikke samle inn sensitiv informasjon om barna og ungdommene. Mitt fokus lå på å få et inntrykk av hvordan skolehverdagen var rent praktisk i forhold til timeplaner, hvor klasserom var, lunsjtider og så videre, men også et innblikk i “stemningen” i gangene mellom barn, ungdommer, foreldre og lærere. I den første delen av forskningsdesignet var det en del mulige etiske problemstillinger jeg ikke trengte å ta hensyn til fordi temaet for oppgaven min ikke krevde sensitiv informasjon fra informantene. Man må likevel i utformingen av tema og problemstilling ha et konsept om hva som er etisk riktig å spørre om eller skrive om og formulere problemstilling og tema deretter. Under utformingen av intervjuguiden ble spørsmålene diskutert sammen med veileder i forhold til hva informantene ville være komfortable med å svare på. Det ble lagt vekt på en generell bevissthet om at man skal være observant under intervjuet, ikke bare for å analysere og gå videre med nye temaer, men også for å finne en balanse på hva jeg ønsket å få vite noe om, mot deres komfort rundt temaene.

Informantene ble gitt et skjema med informasjon om hvor jeg studerte, hvem min veileder var, temaet for oppgaven og informasjon om anonymitet og deres personvernrettigheter, dette skjemaet var et samtykkeskjema som de skrev under på før intervjuet. Jeg repeterte også dette for informantene i intervjusituasjonen før jeg stilte spørsmålene. Jeg valgte å fortelle litt om hvorfor jeg engasjerte meg i dette temaet, da jeg følte det hjalp for å sette i gang samtalen. Jeg passet likevel på å ikke fortelle for mye, for å få så spontane svar som mulig (Brinkmann og Kvale 2012:89). Konsekvensene av at informanter ikke har blitt rikelig informert om intervju-situasjonen kan være mange. Et problem som kan oppstå, er at informanten ikke føler seg trygg på situasjonen og ikke deler så mye som hun eller han kunne gjort med intervjueren, eller velger å trekke deler av eller hele intervjuet. Man kan risikere at informanten ikke er informert om egne rettigheter i forhold til personvern og blir eksponert på et vis hun eller han ikke ønsker (Grønmo 2011:160). Dette kan også bli et epistemologisk



problem, om verdifull informasjon for problemstillingen blir trukket, og datasettet man sitter igjen med blir ufullstendig.

En annen etisk problemstilling som jeg var oppmerksom på, var min fars arbeid innenfor morsmålsundervisningen i Bergen. Jeg visste at rektoren for den tamilske lørdagsskolen hadde jobbet med min far, og var derfor klar over at noen kanskje visste hvem han var. Dette kunne medføre at noen kanskje ikke følte seg komfortable med å svare på enkelte av spørsmålene, eller hadde noen forhåndsinnntatte forestillinger eller forventninger til meg som person. Man ønsker som forsker at man skal fremstå som objektiv uten å representere seg selv som noe annet enn forsker og medmenneske for å få så ærlige svar som mulig. Det var derfor viktig at jeg var bevisst på dette under intervjuene og jobbet med å fremstå som en forsker uavhengig av min far. Konsekvensene av deres kjennskap til min far kommer jeg tilbake til under avsnittet *Metodologiske refleksjoner*.

#### **4.4.2. Anonymitet**

Informantenes navn ble aldri skrevet ned i mine notater, men ble referert til som nummere. Fordi informantene alle kjente hverandre, var jeg påpasselig med å ikke nevne andre informanter i samtale med nye informanter. I transkriberingene som ble produsert i etterkant av intervjuene, er alle informantene referert til med nummer, og man unngår alder eller kjønn. Det var likevel en utfordring å hindre informantene i å vite hvem de andre var, fordi jeg i hovedsak brukte en “gatekeeper” til å finne dem, og vedkommende oppfordret de frivillige til å snakke med meg i gangene på skolen eller i lærermøter. Hva informantene sa til hverandre, og hvor mye de snakket om intervjuet eller hvilke andre personer som hadde blitt spurt om å delta, var ute av min kontroll, men jeg har derfor vært opptatt av å anonymisere alle sitater og eksempler jeg kommer med for at det ikke skal være gjenkjennelig informantene i mellom. Som tidligere nevnt hjalp rektoren meg med å rekruttere informanter. Risikoen med å bruke rektoren var på den ene side at de frivillige skulle si ja til å bli informanter fordi en person med innflytelse som var høyere oppe i systemet, ba dem om å gjøre det. På en annen side er temaet for denne oppgaven ikke av en så sensitiv natur at jeg følte det var for eksponerende for informantene.

#### 4.5. Transkribering

Intervjuene ble transkribert innen 1-2 dager fra intervjuene fant sted. Dette var først og fremst for å være ferdig med ett intervju før jeg gjorde et nytt, men det gav meg også en mulighet til å reflektere og analysere datamaterialet for å gjøre eventuelle endringer før neste intervju. I transkriberingene valgte jeg å vise hvor informanten tok pauser ved å markere dem med “ ... “, og pauseord som “ehm”, “mhm”, og latter. Videre har jeg valgt å bruke anførselstegn på sitater hvor informanten gjengir noe andre har sagt eller snakker som, eller for en annen person. Dette var for å gjengi mest mulig av informantenes følelser rundt temaene gjennom å vise hvor de tok tenkepauser, når de syntes noe var morsomt, når de var ironiske osv. Dette er ikke nødvendigvis relevant når jeg skal trekke ut sitater fra datamaterialet, men det gav meg en helhetlig følelse av intervjuet når jeg senere skulle gå tilbake og jobbe med datamaterialet under analysen.

Dette er i tråd med det sosiologen Robert S. Weiss skriver om i sin metodebok “*Learning from strangers*”. Her viser han til to måter å transkribere på, den ene er det han kaller *the preservationist approach* hvor man skriver inn pauser, latter og pauseord for å nyansere teksten også med ikke-verbal kommunikasjon. Dette er også en måte å sikre at alt informanten deler med forskeren under intervjuet, kommer frem. En annen tilnærming er det Weiss kaller “*the standardized approach*”. Under denne tilnærmingen velger forsker å ikke ta med pause ord eller slang. Det argumenteres for denne tilnærmingen først og fremst ved å peke ut at leseren lettere vil forstå budskapet informanten har, men jeg vil òg legge til at i tilfeller hvor informantene ikke har sterke norskerferdigheter, er det også et poeng at man som forsker har ansvar for at det informanten har ment å formidle, blir representert i tråd med nettopp disse intensjonene.

Det var *the preservationist approach* jeg i utgangspunktet ønsket å gå etter, men etter å ha satt i gang med transkriberingen av det første intervjuet så jeg raskt at den i ren form ikke ville være den beste måten å representere informantenes budskap. Fordi de fleste av mine informanter var førstegenerasjonsinnvandrere som kom til Norge i 20 årene eller senere hadde de varierende norskkunnskaper og selv om jeg forstod hva de mente under intervjuet, var det tidvis vanskelig å konstruere data fra intervjuene da de til tider ikke var fullstendige setninger, og andre ganger at bøyning av verb og substantiver ikke var korrekt. Dette førte til at de skrevde setningene hadde en annen mening enn det informanten hadde ønsket å uttrykke (Weiss 1994:192-193).

Valg av transkriberingsstil blir også en etisk og epistemologisk diskusjon hvor man på en side har et ansvar for å fremlegge et datamateriale som er tro mot det som har blitt sagt under intervjuene. På den andre siden kan det være vanskelig å få frem data om det skriftlige produktet ikke er det samme som det som ble formidlet muntlig (Brinkmann og Kvale 2012:92). I utgangspunktet ønsket jeg å være så tro mot det informantene hadde sagt under intervjuet som mulig, men det ville i noen tilfeller være feil å ikke skrive ordene med riktige endinger i henhold til hva jeg visste informantene hadde prøvd å si. Dette hadde blitt en ukorrekt fremstilling av det de ønsket å få frem. Fordi sitater ikke ville gi like god kontekst som å lese hele intervjuet, valgte jeg derfor å transkribere intervjuene i en stil som blandet de to tilnærmingene.

Jeg har ikke slettet ord, lagt til nye eller rekonstruert setningene deres, jeg har holdt meg til det som ble sagt, bare endret på endinger av ord. Dette begrunner jeg i at det ville vært uetisk og uproduktivt å ikke legge frem deres intensjoner og holdninger slik de mente det når det skal brukes i analysen.

#### **4.6. Metodologiske refleksjoner**

Som forsker må man være bevisst på sin rolle og sitt ansvar, både epistemologisk for samling av kunnskap, og etisk i sitt forhold til informantene og datamaterialet. Dette blir en balanse mellom å holde relasjonene profesjonelle for å få de dataene du mener forskningen trenger, og følsomhet for hvordan informantene kjenner seg når spørsmålene blir stilt. Som forsker vil man få mest mulig informasjon av informanten, og dette kan kreve at man må stille vanskelige spørsmål, eller snakke om emner man er usikker på hvordan informanten vil reagere på. På den ene siden ønsker man å skape en relasjon hvor informanten føler seg trygg nok til å dele, og på den andre siden er det viktig at forskeren forblir forsker og ikke en “nær venn” hvor informanten behøver noe tilbake i relasjonen (Brinkmann og Kvale 2012:92-93). I noen tilfeller vil det være viktig å stille kritiske og vanskelig spørsmål for å få den informasjonen man trenger, og i andre vil det være viktigst å la intervjuet styres av hva informanten er komfortabel med å snakke om. Fordi mitt tema ikke er av en spesielt sensitiv natur og ikke krevde “vanskelige spørsmål” fra meg, var det noe lettere i dette tilfellet å finne denne balansen enn det kan være å besvare andre mer sensitive problemstillinger.

#### 4.6.1. Min rolle som forsker

Som tidligere nevnt er det viktig at forskeren har et refleksivt forhold til egen rolle og hvilken effekt man har på informantene, positiv eller negativ (Grønmo 2011:163). Den første dagen jeg var på lørdagsskolen og ble introdusert for lærerne, var det noen som gjenkjente etternavnet mitt fordi de kjente til min far. Dette var noe jeg var bevisst på, da det kunne påvirke om de i det hele tatt ønsket å være informanter, og ikke minst hvor mye de ville dele under intervjuet. Min far er også innvandrer, og jeg hadde i utgangspunktet ikke tenkt til å si noe om min utenlandske bakgrunn, men da de kjente igjen min fars etternavn, forstod de også at jeg hadde en utenlandsk bakgrunn.

Min innstilling var først og fremst å være så nøytral som mulig i intervjusituasjonen, og jeg ble derfor først litt usikker på hvordan det ville påvirke mulige informanter. Da det virket som om det hadde en positiv effekt under lærermøtet, valgte jeg å informere om det under det andre intervjuet når jeg gav en kort introduksjon til informanten før jeg startet med spørsmål. Min opplevelse på dette intervjuet og de andre som fulgte var at min utenlandske bakgrunn hadde en veldig positiv effekt på situasjonen og informanten. I det jeg fortalte om det, ble informantene synlig mer avslappet og uttrykket en form for fellesskap mellom om oss. De refererte ofte til nordmenn som ”de” og brukte ”oss” når de snakket om innvandrere. Når informantene ble stilt spørsmål rundt forskjeller mellom tamilsk og norsk kultur, ble det også noen ganger svart på en måte som indikerte at jeg med utenlandsk bakgrunn bedre kunne forstå hva de mente, og at vi delte en mening eller forståelse for den norske kulturen som ikke fullt vår egen. Disse situasjonene som oppstod under intervjuene stod i kontrast til observasjonene min på skolen hvor min utenlandske bakgrunn ikke ble fullt så synlig. Da jeg var den eneste norske personen blant de ca. 20-30 tamilene som oppholdt seg rundt meg på skolen, var det ikke så lett å ikke skille seg ut.

Jeg tror min utenlandske bakgrunn var en fordel for dette forskningsprosjektet, spesielt fordi noen av spørsmålene gikk på integrering, på informantenes forståelse for egen kultur og den norske, og ikke minst forskjeller mellom dem. Som nordmann var jeg klar over at spørsmålene rundt integrering (Hva de mente det ville si det var å være integrert, og hva de tenkte om egen situasjon) kunne føles litt ukomfortabelt for dem når en nordmann spurte dem om det direkte. I ettertid så jeg at det gjerne gjorde det litt lettere for dem å svare på disse spørsmålene når de følte vi delte en forståelse for temaet integrering, med den bakgrunnen som jeg har. Jeg følte at denne informasjonen gjorde at de følte på en delt forståelse for ikke

bare hvordan det var å leve med to kulturer, men også en delt oppfattelse for det norske samfunnet, sett på avstand. Dette var en veldig interessant effekt for meg personlig fordi jeg i hovedsak har opplevd mest norsk kultur i min oppvekst. Jeg har ikke, som tamilene, tatt del i en så sterk minoritetskultur og var derfor ikke forberedt på denne antakelsen om delte forståelser. Dette førte også til at noen av informantene stilte meg spørsmål om meg og mitt privatliv. Noen ville vite om jeg hadde kjæreste, om jeg bodde med han, om jeg bodde hjemme med foreldre eller alene. Jeg ønsket at intervjuet skulle være så nært en vanlig samtale som mulig for at de skulle være komfortable nok til å dele, men samtidig var jeg også bevisst på å ikke dele for mye. Jeg svarte likevel på de fleste spørsmålene, og var bevisst på at svarene mine heldigvis var “riktige” i forhold til deres kulturelle normer.

Det blir en balanse mellom å holde relasjonene profesjonell for å få de dataene du mener forskningen trenger, og å være følsom for hvordan informantene opplever det når spørsmålene blir stilt. Som forsker vil man få mest mulig informasjon av informanten, og dette kan kreve at man må stille vanskelige spørsmål, eller snakke om emner man er usikker på hvordan informanten vil reagere på. Her kommer på en siden ønsket om å skape en relasjon hvor informanten føler seg trygg nok til å dele, og på den andre siden er det viktig at forskeren forblir forsker og ikke en “nær venn” hvor informanten behøver noe tilbake i relasjonen (Brinkmann og Kvale 2012:92-93).

#### **4.6.2. Kjennskap til miljøet**

Som tidligere nevnt hadde jeg kjennskap til to av informantene fra før av. Det var ikke mennesker jeg omgås med fast, men kjennskap fra tidligere situasjoner. Dette var også noe jeg måtte ta hensyn til under intervjuene, og jeg følte at det var viktig å presisere i ett av tilfellene at det som ble sagt før eller etter intervjuene ikke kom til å bli brukt, bare det som ble tatt opp. Videre presiserte jeg at jeg kom til å stille spørsmål som om jeg ikke hadde noen forkunnskaper til eventuelle svar, og at selv om de følte at jeg visste svaret på spørsmålene, fikk de velge selv hva de valgte å svare i intervjusituasjonen. Den andre informanten jeg kjente hjalp meg også med å rekruttere informanter og gav meg et innblikk i hvordan skolehverdagen var. Dette var et bekjentskap gjennom et familiemedlem, og jeg var påpasselig med at dette ikke skulle påvirke hva som ble sagt under intervjuet eller omfanget av det.

### **4.6.3. Norskkunnskaper**

En annen faktor jeg måtte ta hensyn til under intervjuet var informantenes varierende norskkunnskaper. De yngre informantene hadde enten levd i Norge hele sitt liv, eller kommet som 1-2 åringer, og hadde derfor gode norskkunnskaper. Blant informantene som hadde kommet til Norge i voksen alder, var spredningen i norskkunnskapene større. Dette var også en bekymring for noen av dem, og det ble uttrykt behov for å ha noen andre til stede eller i nærheten i tilfelle de ikke forstod meg eller klarte å uttrykke seg klart nok. En problemstilling som kom opp under dette temaet var hvordan jeg jobbet for å få informantene til å ikke bli for bevisste på at deres norskkunnskaper gjorde det vanskelig for dem å svare på enkelte spørsmål. Dette gjorde at jeg brøt inn når de tok seg pauser for å omformulere eller komme på ord. Selv om det hjalp for samtalen og relasjonen oss i mellom at de følte seg forstått, ble konsekvensen at det i opptaket og transkriberingene var noen ufullstendige setninger som var utfordrende å bruke som sitater.

## Kapitel 5. Teoretisk grunnlag

Med kapittel 2 og 3 som en kontekst til analysen av datamaterialet, representerer det teoretiske kapittelet grunnlaget jeg har bygget på både før datainnsamling, under datainnsamling og i analysen. Etter en introduksjon til begrepet *sosial kapital*, presenterer jeg de to begrepene jeg baserer min analyse av datamaterialet, nemlig sammenbindende og brobyggende sosial kapital. To begrepet jeg har hentet fra Robert Putnams teoretiske arbeid.

### 5.1. Sosial kapital

Begrepet sosial kapital kommer fra det økonomiske faget, hvor kapital er en ressurs, monetær eller materialistisk, som man bruker eller investerer for å få en gevinst tilbake. Begrepet sosial kapital bygger på samme prinsippet, men kapitalen som brukes er sosial i den forstand at det er abstrakte ressurser som overføres i mellommenneskelige relasjoner som er kapitalen. På samme måte som i økonomien, gir også sosial kapital en form for avkastning. Man legger arbeid ned i å skape og opprettholde relasjoner i nettverk, og avkastningen blir den sosiale kapitalen man får dele med disse medlemmene. Eksempler på denne typen kapital kan være informasjon eller kunnskap som overføres mellom mennesker i grupper som gir individer muligheten til å oppnå ting man ellers ikke hadde klart alene (Field 2008:1). Sosial kapital er derfor et begrep som kan brukes til å forklare sosial forskjeller, oppførsel og relasjoner (Field 2008:9).

I boken *Social Capital* trekker John Field ut teoretikerne Pierre Bourdieu, James Coleman og Robert Putnam som spesielt viktige for begrepets utvikling (Field 2008:1-2). Til tross for at de tre teoretikerne har forskjellige tilnærminger til begrepet, bruker de alle begrepet til å forklare individers posisjon i samfunnet. Bourdieu brukte sosial kapital til å forklare reproduksjon av ulikhet, hvordan privilegerte familier med mye ressurser og sosial kapital overførte dette til sine barn, som da stilte bedre utrustet på skolen eller i arbeidslivet, enn barn fra familier med lite ressurser og sosial kapital. Sosial kapital var likevel noe som også kunne overføres i relasjoner utenfor familienettverk (Field 2008:14). Coleman på den andre siden så sosial kapital som en ressurs som hovedsakelig ble overført i familienettverk, dette var den sosiale kapitalen som han mente hadde størst innvirkning på et individs sosioøkonomiske status (Field 2008: 104). Individene i hans teorier var rasjonelle aktører som handlet nyttemaksimerende (Field 2008:14). Dette står igjen i kontrast til teoretikeren Robert Putnam som ser sosial kapital som summen av nettverk, tillit, og verdier og normer. Det er hans teoretiske perspektiv på sosial kapital jeg kommer til å bruke videre i oppgaven.

### 5.1.2. Nettverk

*“The theory of social capital is, at heart, most straightforward. Its central thesis can be summed up in two words: relationships matter.”* (Field 2008:1)

Nettverk står sentralt i teorier rundt sosial kapital. Hvilke nettverk man er medlem i, bestemmer i stor grad hvilken form for sosial kapital man får. Den sosial kapitalen som deles, er avhengig av hvem de spesifikke medlemmene er, og hva de har å tilby. Den sosiale kapitalen kan derfor tolkes som mengden nettverk et individ er del av, fordi jo flere nettverk man er medlem i, jo flere kilder til sosial kapital (Loga m.fl. 2014:39). Nettverket er derfor på mange måter kapitalen i seg selv da egenskapene eller informasjonen du tilegner deg helt og holdent er avhengig av menneskene du er i relasjon med (Field 2008:14).

Alle nettverk er særegne og har spesifikke oppgaver og formål. Nettverk kan deles inn i formelle og uformelle nettverk, med formelle og uformelle kriterier for medlemskap. I et familienettverk vil kriteriet for å være medlem være en form for familierelasjon, biologisk eller ikke, og den sosiale kapitalen som overføres kan for eksempel være primærsosialisering, kunnskap om utdanning, sosiale normer osv. Her er det mer uformelle kriterier til medlemskap. I et mer formelt nettverk som et jobbnettverk vil kriteriene være mer formelle, som felles yrke, arbeidsplass eller utdanning, og den sosiale kapitalen som overføres kan være kunnskap om utførelse av jobb, eller informasjon om stillinger. Individer velger ofte å bruke eller omgås med det eller de som føles kjent eller trygt og befinner seg derfor ofte i formelle nettverk, med mennesker som er like dem selv og som de deler verdier og normer med (Field 2008:1).

Kriterier som definerer hva som gjør at noen er på innsiden, kan være bestemt ut ifra forskjellige egenskaper, og ikke alle har tilgang til de samme nettverkene. Om man ikke fyller disse kriteriene, har man ikke tilgang på medlemskap og dermed de ressursene og den informasjonen som overføres i nettverket (Fields 2008:82). Noen nettverk vil derfor være vanskeligere å komme inn i enn andre, og kan ha en ekskluderende effekt. Nettverk kan på denne måten skape ulikhet og mistillit når noen ikke får innpass eller aksept i enkelte grupper (Field 2008:83). Sosial kapital er derfor et godt verktøy for å forstå ulikhet mellom individer og grupper og hvordan de oppstår. Man går da ut fra en idé om at noen har tilgang på mer



kunnskap og kompetanse innenfor forskjellige felt som gjør at de, innenfor de strukturelle rammene samfunn er etablert på, har fordeler andre ikke får.

Tilgang på kontakter i nettverk er spesielt interessant i et integreringsperspektiv. Når man flytter til et annet land som voksen, bryter man opp fra etablerte nettverk, og kommer til et sted hvor man har få eller ingen kontakter. Det blir derfor vanskeligere å etablere relasjoner til forskjellige typer nettverk. Som tidligere nevnt har individer en tendens til å være i nettverk med mennesker som er like dem, og det kan være mange forskjellige ting som skiller minoriteter fra majoritetsbefolkningen, men det kan føre til at minoriteter hovedsakelig er i nettverk med andre minoriteter, og har vanskeligheter for å skape kontakter i majoritetsbefolkningen. Videre, når det gjelder integrering inn i det norske samfunnet, vil noen nettverk være mer fordelaktige i forhold til dette formålet enn andre. Noen nettverk vil gi sosial kapital som kan være til fordel for integrering, mens andre kan gjøre det vanskeligere.

### **5.1.3. Robert Putnam og sosial kapital**

I forhold til sine kollegaer har Putnam fått et bredere publikum til sine publikasjoner og arbeid på feltet sosial kapital. Han har fått mye oppmerksomhet også utenfor sitt vitenskapelige felt, i offentligheten og media. En av bøkene hans, *Bowling Alone*, som fikk mye oppmerksomhet, dreide seg om korrelasjonen mellom den synkende sosiale kapitalen i USA, og foreningslivet (Field 2008:32-33). I denne boken legger Putnam mye av forklaringen på sosial kapital rundt dannelsen og opprettholdelsen av sosiale nettverk.

*“...the core idea of social capital theory is that social networks have value...social contacts affect the productivity of individuals in groups.”* (Field 2008:35)

Sosial kapital er noe som spesifikt blir overført i grupper og nettverk, og jo flere nettverk et individ har eller går inn i, jo flere kilder til forskjellige former for sosial kapital får man fordi man da får tilgang til ressurser fra forskjellige typer mennesker. Han så på effekten av disse nettverkene, som for eksempel samfunn og organisasjoner, i et sosialiseringperspektiv, hvor de former og sosialiserer sine medlemmer og påvirker hvilke verdier de har og ikke har, og videre hvilke nye verdier de er villige til å akseptere (Loga m.fl. 2014: 38). Individene i Putnams teorier er rasjonelle aktører, men de går likevel ikke under rational choice- teoriene.

Man kan også se spor av Durkheims organiske og mekaniske solidaritet og Tocquevilles arbeid, men det kan ikke plasseres under noen av disse retningene (Field 2008:36). Kritikken mot Putnam har hovedsakelig vært knyttet til hans måte å legge frem sine funn, at det er noe overfladisk og sirkulært. De har på en annen side fått et større publikum utenfor fagfolkens domene, som i følge Field er grunnet nettopp i at han forklarer konseptet om sosial kapital i en “enklere form” som blir lettere å forstå for den generelle populasjonen (Field 2008:41).

I 2007 publiserte Putnam artikkelen “ *E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century*” hvor han diskuterer konsekvensene av etnisk mangfold i moderne land i lys av den synkende sosiale kapitalen i USA. Det er et faktum at de fleste moderne land har, og vil fortsette å ha, en økende innvandring. Putnam ser i artikkelen nærmere på hvordan dette etniske mangfoldet påvirker majoritetsbefolkningens tillit og sosiale kapital. Det viser seg at de synker jo mer innvandring et land mottar, og Putnam mener dette skyldes det etniske mangfoldet som da oppstår. Fordi mennesker liker å være rundt ting eller mennesker som er like dem, trekker de seg tilbake når det er mye ukjent rundt dem. Resultatet blir at man ikke får like mange kontakter eller nettverk, og mindre tilgang på sosial kapital (Putnam 2007:139). Putnams bruk av sosial kapital er i den nevnte artikkelen er i utgangspunktet ment å brukes på det amerikanske samfunnet, og ikke på nordiske forhold, men ideene rundt nettverkets mekanismer og overføring av ressurser og sosial kapital er likevel relevante for hvordan nettverk opprettes og opprettholdes i Norge. Med tanke på innvandring ser han på positive og negative sider i det han kaller for korttidskonsekvensene og langtidskonsekvensene ved etnisk mangfold og den økende innvandringen. På lang sikt mener Putnam at innvandring og etnisk mangfold har en positiv effekt på økonomien og kulturens utvikling i form av at man får oppleve nye kulturer, og man får en større arbeidskraft. Gjennom forståelse og en felles plattform for utveksling av normer og verdier kan man få fellesskap i mangfoldet. I et kortsiktig perspektiv på andre siden senker innvandring og etnisk mangfold den generelle sosiale kapitalen og tilliten. Forskjeller blir forsterket, og det blir et større skille mellom majoriteten og minoriteter (Putnam 2007:139).

For å forstå Putnams resonnement må man først ha klart for seg hva han legger i begrepene sosial kapital og nettverk. Som Putnam selv nevner blir begrepet sosial kapital brukt av mange på forskjellig vis, men han forklarer det som *social networks and the associated norms of reciprocity and trustworthiness*, som kan oversettes med *sosiale nettverk og tilhørende normer for gjensidighet og pålitelighet*. Den sosiale kapitalen en aktør kan

akkumulere, kommer med andre ord fra nettverkene som hun eller han er en del av. Gjennom nettverk kan aktører lettere skaffe seg goder man ikke hadde kunnet akkumulere på egenhånd. Putnam viser også til en annen forståelse av nettverk, som tilsier at nettverk kan ha en effekt ikke bare på aktørene inne i et nettverk, men også på aktører som står utenfor et nettverk. Ressursene et nettverk har, kan skape både gode og negative konsekvenser for aktører utenfor det. Putnam forklarer dette selv ved å referere til nabolaget han bor i, hvor det stelles i stand sosiale sammenkomster og diverse aktiviteter som kultiverer bestemte oppførsler og tiltrekker seg bestemte mennesker. Dette er aktiviteter Putnam selv ikke deltar i, han står derfor utenfor dette sosial nettverket, men fordi han bor i nærheten av det, høster han fruktene av å bo i et nabolag med en bestemt type mennesker - som i dette tilfelle betyr at han bor i et rolig nabolag der det blir stelt og holdt orden (Putnam 2007:138). Nettverk kan derfor ha en effekt på aktører og grupper utenfor og rundt, en antakelse som er relevant når Putnam ser nærmere på hvilken effekt innvandring har i et samfunn. Når det oppstår nettverk av minoriteter i et område, som resultat av at det er mye innvandring, har det en effekt på aktører i majoritetsbefolkningen som står utenfor.

#### **5.1.4. Putnam og den skandinaviske frivillighetsmodellen**

I Putnams teoretiske bilde er frivillige organisasjoner en arena for individer å knytte bånd i nettverk og øke sin sosial kapital. Dette er litt vanskelig å implementere dette perspektivet på den nordiske organisasjonsmodellen, da den skiller seg fra den amerikanske. Han tar for eksempel ikke høyde for synergien mellom velferdsstaten og sivilsamfunnet og deres samarbeid for å nå mål som er til gode for samfunnet. Her skiller de angloamerikanske og skandinaviske perspektivene på forholdet mellom sivilsamfunn og stat seg sterkt fra hverandre. I Norge finner vi støtteordninger hvor staten involverer seg økonomisk i de frivillige organisasjonene. Dette foregår på statens premisser, basert på krav og regler for hvordan organisasjonen er bygget opp, og hva den gjør for lokalsamfunnet, noe som kan både fremme og hemme de frivillige organisasjonene. Staten har med andre ord en sterkere innvirkning på frivillige organisasjoner i Skandinavia enn i USA, som Putnam tar sitt utgangspunkt i. På tross av forskjeller i frivillighetsprofiler er Putnams analyse av hvordan forskjellige former for sosial kapital overføres i nettverk likevel relevante for å se nærmere på hva individene får ut av medlemskap i frivillige organisasjoner på mikro-nivå. Tillit mellom stat og organisasjoner, og tillit mellom staten og individet, vil derfor heller ikke være relevant for denne oppgavens problemstilling.

## 5.2. Sammenbindende sosial kapital

Putnam tar i artikkelen “ *E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century*” utgangspunkt i to forskjellige tilnærminger for å forklare hvorfor den sosial kapitalen synker ved etnisk mangfold. Den ene er *kontakthypotesen* som sier at når mennesker blir utsatt for mangfold, vil de etter hvert venne seg til det (Putnam 2007:141). På den andre siden har man *konfliktteorien* som sier at mangfold vil, spesielt under konflikt over ressurser, skape det Putnam kaller for inngruppe-solidaritet og en skepsis til utenforstående grupper (Putnam 2007:142). Dette vil si at om man skal følge kontakthypotesen, vil etnisk mangfold, gjennom en tilvenningsprosess, skape solidaritet og forståelse mellom de forskjellige etniske gruppene som resulterer i en høy utgruppesolidaritet. Konfliktteorien på den andre siden sier at etnisk mangfold vil skape etniske grupperinger, og at det videre vil oppstå en mistillit til de andre etniske gruppene utenfor egen, og sterkere bånd innad i den etniske gruppen. Dette blir da høy inngruppesolidaritet og lav utgruppesolidaritet. Putnam knytter de to begrepene inngruppe-og utgruppesolidaritet til to former for sosial kapital: *sammenbindende sosial kapital* og *brobyggende sosial kapital*. Sammenbindende sosial kapital er en form for sosial kapital som skapes og deles i nettverk med mennesker som er like hverandre på en bestemt måte. Med dette menes at medlemmene i nettverket deler en sosial identitet som binder dem sammen. Denne sosiale identiteten kan være bygget på felles kultur, etnisitet, religion, interesser eller lignende. I denne typen tette nettverk bygges tillit og trygghet basert på et fellesskap rundt den sosiale identiteten. Det kan for mange kjennes tryggere ut enn et løsere nettverk hvor medlemmene ikke deler mange likheter.

Som tidligere nevnt trekkes mennesker ofte mot det kjente og trygge, og det kan være lettere å gå inn i denne typen nettverk fordi det man lettere kan forutse oppførselen og handlingene til mennesker som er lik deg (Field 2008:86). Man utvikler tettere og nære relasjoner med disse medlemmene, og den sammenbindende sosiale kapital som utveksles kan derfor være mer personlig for både mottaker og giver. Det som binder medlemmene i gruppen eller nettverket sammen, ekskluderer også andre som ikke deler dette fellestrekket. Dette forsterkede skillet mellom gruppens medlemmer og mennesker utenfor, holder nettverket sammen, og skaper en sterk inngruppe-lojalitet (Ødegård 2011:132). En konsekvens av relasjonene i en gruppe med sterk sammenbindende sosial kapital kan være at det oppstår en sterk “oss og de”- følelse.

Den sosiale kapitalen som overføres i nettverket, trenger ikke være avgrenset til fellestrekkene som holder medlemmene sammen, det kan være ressurser som hjelper medlemmene i andre deler av livet. Dette skillet mellom de som er inne i nettverket og de som er utenfor, kan skape mistillit til individer utenfor gruppen eller nettverket. Relasjonene som individene i gruppene har seg i mellom kan gjøre dem mer isolerte fra samfunnet, og det kan stenge dem av fra andre nettverk som kan gi fordelaktige goder. Det kan også gjøre inngruppene mer oppmerksomme på forskjeller mellom dem og resten av samfunnet rundt kultur, normer og verdier (Segaard 2011:183). Denne potensielle effekten av sammenbindende kapital i homogene nettverk er relevant for innvandrergupper som deler sosial kapital med andre innvandrere fra samme etniske gruppe. Organisasjonene i seg selv kan også fungere som sammenbindende mellom stat og sivilsamfunn, eller mellom forskjellige etniske grupper. De frivillige organisasjonene kan fungere som møtested for forskjellige etniske grupper og bli en smeltedigel for de forskjellige kulturene.

Den sammenbindende sosiale kapitalen kan skape en gruppeidentitet som bygger videre på den sosiale identiteten som brakte medlemmene sammen. Medlemmene skaper verdier og rammer for nettverket sammen, og med dette en gruppeidentitet. I et tett nettverk hvor den sosiale identiteten som binder dem sammen er etnisitet, kan det tette fellesskapet bidra til å forsterke denne identiteten og kan videreutvikles i skillet som skapes mellom de på innsiden og utsiden av nettverket. Dette kaller Putnam for konstruering av etniske identiteter, altså noe som videreutvikles innad i nettverket. I et integreringsperspektiv vil det derfor kanskje være lettere for en innvandrer å bli i nettverk som består av familie, eller mennesker med samme etniske bakgrunn. Dette kan på en side være en fordel i den forstand at man har et nettverk av mennesker man er trygg på, og man kan opparbeide seg sosial kapital som kan gjøre det lettere å strekke seg ut mot majoritetsbefolkningen. Det kan gi dem den støtten og de ressursene man trenger for å kunne etablere seg i majoritetsbefolkningen, som en integrert del av den. De negative sidene ved nettverk som deler sterkt sammenbindende sosial kapital er i stor grad hva de ikke har muligheten til å gi sine medlemmer, særlig forskjellige typer ressurser og kapital som ikke bare egner seg i det spesifikke nettverket og den spesifikke kulturen, men også i majoritetskulturen og samfunnet. Man får færre nettverkskontakter som kan gi sosial kapital som leder til goder som hjelper minoriteter å integreres, som for eksempel jobbmuligheter (Ødegård 2011:134). For at noen skal kunne integreres i majoritetskulturen må man også ta del i den, noe som kan være vanskelig om man isoleres i nettverk som retter sine aktiviteter innover i nettverket. For å kunne gjøre det, må man ha

noen spesifikke former for kapital som kanskje er vanskelig å tilegne seg om man hovedsakelig befinner seg i lukkede nettverk med “ensformige” medlemmer. Dette kan være alt fra normative aspekter som skikk og bruk, til praktisk informasjon om hvordan å vite hvilke kvalifikasjoner man trenger for å ta utdanning, hvordan man søker jobb eller leverer inn selvangivelse.

### **5.3. Brobyggende sosial kapital**

Brobyggende sosial kapital på den andre siden er en form for sosial kapital som overføres i nettverk hvor mennesker skaper nettverksrelasjoner med mennesker som er ulike dem selv på en bestemt måte. Man deler sosial kapital på tvers av sosiale identiteter, og baserer seg på dannelsen av fellesskap på tvers av ulikheter. Denne typen nettverk lager med andre ord broer mellom grupper mennesker som er ulike hverandre, og lager en forbindelse mellom dem. Et eksempel på et nettverk hvor man deler brobyggende sosial kapital kan være et nettverk av mennesker med samme utdanning, som kjenner til hverandre gjennom felles bekjente. I denne typen nettverk kan den brobyggende kapitalen være informasjon om nye jobber og hva som vil være viktig å gjøre for å få dem. Nettverkskontakter i løse nettverk har blitt vist fordelaktige for å oppnå mål, som å få ny jobb da man helst ansetter mennesker man har en form for løs eller nær relasjon med.

Et viktig moment i forståelsen av fordelene med brobyggende sosial kapital her er at det er forskjeller på ressursene man kan akkumulere og dele i nettverk med mennesker som er lik deg selv på en bestemt måte, og i nettverk med mennesker som er ulik deg på en bestemt måte. Putnams syn på de to typene sosial kapital, og hva de vesentlige forskjellene mellom dem består i, kan sees i et sosialiseringsspektiv. På samme måte som det er forskjell mellom primærsosialiseringen som man får hjemme, og sekundærsosialiseringen man får av mennesker utenfor familienettverket, er det også en elementær forskjell i hva man får av ressurser i sammenbindende nettverk, og brobyggende nettverk. Det er en forskjell i verdien av sosial kapital man får av mennesker som er lik deg, og mennesker som er ulik deg, avhengig av formål. I nettverk med mennesker som deler sosial identitet og er lik deg, er det ofte de samme verdiene og ressursene som blir delt, mens medlemskap i nettverk med mennesker som er ulik deg gir muligheten til å tilegne seg ressurser du i utgangspunktet ikke hadde tilgang på (Field 2008:36). I nettverk hvor medlemmene er mennesker med forskjellige etniske eller sosioøkonomiske bakgrunner med forskjellige verdier og normer, kan man få nye ressurser og kapital som man ikke hadde i utgangspunktet. I nettverk med mennesker som er lik deg på en bestemt måte, for eksempel mennesker med samme sosioøkonomiske

status som deg og samme verdier og normer, lærer man ikke noe nytt. Man er da i en gruppe med mennesker som har lik “mengde” og “type” sosial kapital som deg selv. Når man da er i nettverk med mennesker som er ulik deg på en bestemt måte, har man en mulighet til å akkumulere sosial kapital som man ikke hadde fra før. I et sosioøkonomisk perspektiv kan ressursene og den sosiale kapital man akkumulerer i denne typen nettverk gi sosial mobilitet og mulighet til å øke eller senke sin sosioøkonomiske status gjennom for eksempel jobbmuligheter.

I et makroperspektiv er nettverk med brobyggende kapital, slik Putnam ser det, en positiv ting ikke bare for individer separat, men også for samfunnet i sin helhet. I forhold til økende etnisk mangfold mente Putnam at det på lang sikt ville være en stor ressurs for samfunnet fordi det kan skape et samarbeid om å drive samfunns-utviklingen fremover. Som en rapport fra NOU 2011:14 sier, sees deltakelse i sivilsamfunnet på som til fordel for samfunnet i sin helhet fordi det legger grobunn for velfungerende demokratier hvor mennesker har en mulighet til å bli hørt. Lav eller ingen deltakelse sees på som problematisk fordi man får mindre kontakt med mennesker, som igjen kan føre til en større fremmedfrykt (NOU 2011:14:269). For at dette skal unngås, må mennesker være i kontakt med andre som er ulike dem selv, i nettverk som strekker seg på tvers av ulike bakgrunner for å senke frykten for det ukjente. Dette vil skape et mer inkluderende samfunn, men det forutsetter også at mennesker deltar og aktivt skaper fellesskap. Hvordan og hva vi ser på som de definerende forskjellene mellom oss selv og andre mennesker rundt oss, og hvordan vi kollektivt lager grenser mellom grupper og individer, har variert gjennom tidene. Som Putnam selv referer til, det var en tid i USA hvor det største skillet som delte mennesker inn i grupper, var religiøs tilknytning. I senere tid når utvandring har blitt mer vanlig, blir det mer og mer vanlig for mennesker å være rundt og møte mennesker som er av en annen etnisk bakgrunn, men da blir også skillene mellom forskjellige etniske grupper større og mer tydelige (Putnam 2007:142).

Frivillige organisasjoner skiller seg noe ut fra det som kan sees som typiske nettverk med brobyggende sosial kapital. I nettverk knyttet til jobb, utdanning eller fritidsinteresser finner man gjerne mennesker fra samme samfunnslag og sosioøkonomiske status. Det kan selvfølgelig også være tilfelle i noen frivillige organisasjoner, avhengig av hva den jobber for, men det er i utgangspunktet større sannsynlighet for å finne et nettverk med større variasjon av bakgrunner. Det skapes et fellesskap rundt en fellesinteresse på tvers av etnisitet, sosioøkonomisk status, kultur og verdier. Nettopp derfor sees frivillige organisasjoner som en

ideell arena for integrering av marginaliserte grupper. Spesielt da i forhold til integrering av minoriteter, sees frivillige organisasjoner på som en ideell arena for inkludering og mulighet for minoriteter å komme i kontakt med majoritetsbefolkningen, både for enkeltpersoner og for effekten det vil ha på lokalmiljøet.

Rent praktisk vil dette være en utveksling av normer og verdier på tvers av kulturer, men også en måte for minoriteter å bli eksponerte for kulturelle aspekter av det norske samfunnet. Dette kan igjen gjøre det lettere å vite hvordan man skal forholde seg til normative regler knyttet til den norske kulturen. Videre kan det lede til nettverkskontakter som kan hjelpe til med for eksempel jobbmuligheter. For staten blir de frivillige organisasjonene også en arena for å øke demokratisk deltakelse blant innvandrere gjennom tilknytning, mulighet til å påvirke samfunnet og fellesskapsfølelse, som de får av å være i organisasjoner med mennesker fra majoriteten (NOU 2011:14:269). Denne formen for organisasjonstilknytning kan derfor sees på som en måte å akkumulere sosial kapital i form av nettverk og tillit til samfunnet (NOU2011:180). I en frivillig organisasjon kan man bli utsatt for nye holdninger og meninger man i utgangspunktet ikke forholder seg til i dagliglivet, og man kan derfor få nye holdninger eller perspektiver. På den andre siden kan organisasjonsdeltakelse i organisasjoner med mennesker som deler dine holdninger og verdier skape en form for bekreftelse av egne, men dette vil være avhengig av homogeniteten i gruppen. Forståelse for andres holdninger og verdier, i kombinasjon med visshet om egen identitet, er to forutsetninger til integrering, og frivillige organisasjoners mulighet til å føre sammen mennesker med forskjellige bakgrunner gjør det derfor til en god arena for dette (Segaard 2011:180).

#### **5.4. De to formene for sosial kapital i sammenligning**

Putnam viser i artikkelen “ *E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century*” til en etablert hypotese om at de to formene for sosial kapital ekskluderer hverandre. Som et resultat av dette vil også de to formene for tillit, til inngruppe og utgruppe, ekskludere hverandre. Om man er medlem i et tett nettverk med sammenbindende sosial kapital og høy inngruppe-tillit, er sannsynligheten liten for at man deltar i nettverk med løsere nettverkskontakter hvor man deler brobyggende sosial kapital, med høy tillit til utgrupper (Putnam 2007:143).

Denne hypotesen mener Putnam ikke er korrekt, og han presenterer i artikkelen forskning basert på en studie utført i USA som viser at det ikke er en negativ korrelasjon mellom lav



tillit til utgruppen og høy tillit til inngruppen. Han avviser denne hypotesen fordi forskningen viser at en effekt av etnisk mangfold er at den sosiale kapitalen, både sammenbindende og brobyggende, synker blant innbyggerne. På samme tid synker da også tillit til både utgruppen og inngruppen. De to formene for sosial kapital er derfor ikke i korrelasjon med hverandre. Dette vil si at man kan være medlem av et nettverk med sammenbindende sosial kapital med høy inngruppetillit, og samtidig være medlem av løst nettverk med brobyggende sosial kapital og høy tillit til utgruppen (Putnam 2007:144). Putnam ser alvorlig på tendensen til at den generelle sosiale kapitalen synker, men han mener at *den* sosiale kapital likevel kan stige på lang sikt om individer strekker seg ut i nettverk med brobyggende sosial kapital (Putnam 2007: 144).

I et integreringsperspektiv er Putnams egen hypotese om at de to formene for sosial kapital ikke nødvendigvis ekskluderer hverandre svært relevant. Deltakelse i tette nettverk og frivillige organisasjoner med andre innvandrere trenger da ikke å indikere at de ikke er i stand til å danne nettverkskontakter i brobyggende nettverk. Sammenbindende sosial kapital i nettverk hvor alle medlemmene er innvandrere, trenger ikke nødvendigvis å ha en negativ effekt på integrasjonsprosessen. Det kan ha en positiv effekt i den forstand at nyinnflyttede minoriteter får nettverk tilgjengelig hvor man i den sammenbindende sosial kapital kan tilegne seg ressurser som gjør det lettere å integreres. På den andre siden er brobyggende sosial kapital på mange måter mer synonymt med integrering i den forstand at man strekker seg ut i nettverk med mennesker som er ulike deg, og man blir forankret i et større fellesskap. Det kan derfor være mer fordelaktig for integreringsprosessen, i sammenligning med sammenbindende sosial kapital. Selv om de to formene for sosial kapital ikke nødvendigvis ekskluderer hverandre, er det likevel en mulighet for at det skjer. Sammenbindende sosial kapital kan derfor ha en indirekte negativ effekt ved at man har mindre behov for å strekke seg utover det sammenbindende nettverket, og dermed går glipp av brobyggende sosial kapital i løst nettverk som kan ha en sterkere positiv effekt på integrering.

## **Kapittel 6 Nettverket - en kilde til støtte og hjelp**

I boken ”*Kultur og Generasjon. Tilpasningsprosesser blant somaliere og tamiler i Norge*” tar Ada Ingrid Engebrigtsen og Øivind Fuglerud for seg forskjeller i tilpasningsprosesser mellom somaliere og tamiler i Norge. Under denne sammenligningen tar de opp hvordan etniske grupper har forskjellige måter å integrere seg selv i det norske samfunnet, i form av sine tilpasningsprosesser. Som grunnlag for denne sammenligningen etablerer de at mangel på integrasjon blir forklart ut i fra to forklaringsfaktorer; Den ene er kulturelle avvik, altså forskjellene mellom kulturen en innvandrer har med seg og den norske kulturen. Den andre er sosiologiske mekanismer som fattigdom, mangel på utdanning, problemer i arbeidslivet osv (Engebrigtsen og Fuglerud 2009:37).

Jeg tar disse forklaringsfaktorene med meg i valget med å dele analysen inn i to kapitler; ett for sammenbindende sosial kapital som representerer de kulturelle forskjellene mellom tamilere og nordmenn, og et for brobyggende sosial kapital som representerer de mer praktiske aspektene av tamilenes tilpasningsprosess. Jeg har valgt å lage denne distinksjonen basert på Putnams to begreper, for å kategorisere hvilke typer sosial kapital som overføres og deles i nettverket, og videre hvilke konsekvenser dette kan tenkes å ha på deres tilknytning til det norske samfunn.

I dette kapitlet tar jeg for meg datamaterialet som går under sammenbindende sosial kapital og viser hvilke elementer som binder medlemmene sammen, og videre hvilken effekt dette felleskapet har på hvordan de ser på de kulturelle forskjellene mellom seg selv og de som står utenfor nettverket. Jeg har valgt å dele dette opp i tre deler; Først presenterer jeg egenskapene nettverket har i form av støtten det gir til sine medlemmer og hvordan dette bidrar til å knytte dem sammen. Videre ser jeg på hvordan språket blir sett som et symbol på den tamilske kulturen de deler, og til slutt hvordan disse to elementene resulterer i et skille mellom de som står inne i, og de som står utenfor nettverket.

### **6.1 Nettverket**

#### **6.1.1. Medlemskap i Nettverket**

Nettverket på den tamilske lørdagsskolen er et løst formelt nettverk. Det består av elever, lærere og foreldre, hvor relasjonene er formelle, men nære. I praksis vil dette si at de fleste stoppet og sa hei til nettverkskontakter man gjerne ikke så utenfor lørdagsskolen. Det var

også mennesker med sterkere relasjoner som møtte hverandre i gangene, men det virket som møtene som tok sted der i større grad var mellom løsere nettverkskontakter. De etablerte nettverksbåndet gjorde det likevel naturlig å snakke med, eller spørre om hjelp fra mennesker man i utgangspunktet ikke traff så ofte eller hadde en nær relasjon med. Nettverket er bygget på de formelle rammene fra skolen, men fordi denne skolen er en frivillig organisasjon, er relasjonene mellom foreldre og lærere, og elever og lærere noe annerledes enn i en vanlig skole. De frivillige lærerne er også foreldre selv, og kjenner de andre foreldrene til elevene også som venner. Som med alle andre nettverk påvirker premissene nettverket er bygget på, hvilke relasjoner medlemmene har med hverandre, og hvilke forventninger man kan stille til rollene de andre medlemmene har. Det vil derfor være forskjeller mellom et jobbnettverk og et frivillig organisasjonsnettverk, fordi man samles av forskjellige grunner, og rollene i nettverket vil derfor være forskjellige. I et jobbnettverk er det gjerne krav til profesjonalitet, mens det i et frivillig organisasjonsnettverk er mer fokus på delte verdier. I det uformelle nettverket på Den tamilske lørdagsskolen er det formelle roller som elev, lærere, rektor osv., men fordi de samles rundt felles etnisitet og undervisning for deres barn, påvirker dette deres relasjoner til hverandre og er ikke like formelle som på en offentlig skole.

Kriteriene for medlemskap i nettverket er hovedsakelig at man er, eller ønsker å være elev ved skolen, eller at man er forelder med barn som er eller skal bli elever. Fordi nettverket er etablert på en skole, er derfor kriteriene til medlemskap også knyttet til de formelle rammene til skolen, som da blir roller som elev, forelder, lærer eller administrasjon. Selv om skolen tidligere har tatt inn elever som ikke er tamilske, vil ikke den eleven bli en del av nettverket på samme måte, først og fremst fordi de ikke kan ta del i alle timene og følge skoleløpet som en vanlig elev. Når all undervisning foregår på tamilsk, gjør dette det vanskelig for noen som ikke snakker tamilsk å ta del i undervisningen, og det er også vanskelig å få med seg alt som skjer av det sosiale i gangene. Informantene brukte begrepet "nettverket" både som definisjon på nettverket på lørdagsskolen, og det generelle tamilske miljøet i Bergen. Dette var fordi skolen på mange måter var blitt et samlingspunkt for det tamilske miljøet i Bergen, og de aller fleste hadde hatt noe med skolen å gjøre.

*De som er, kommer og går her, de blir kjent med hverandre. Vi er tamiler og vi blir, vi får litt mer kontakt egentlig, og vi blir kjent det er ikke noen som finnes som vi ikke kjenner sant.. fordi før var det ikke sånn, det fantes mange... om vi gikk på en fest "åh, hvem er du? hvem er de?" som ikke er nå lengre, vi vet hvem de er. Og så det er veldig positivt, og sosial aktivitet mellom de og...*

Etnisitet og kultur er viktige kriterier for medlemskap i nettverket på lik linje med deltakelse på skolen. Fordi skolen er bygget på ønsket om å lære egne og andre barn det tamilske språket og kulturen, blir den felles etniske identiteten de deler derfor et viktig kriterium for å kunne delta både på skolen og i det sosiale nettverket. Dette gjør relasjonene i nettverket noe annerledes fra andre frivillige organisasjoner. Dette vil selvfølgelig være avhengig av den frivillige organisasjonen, men i sammenligning med ”typisk norske ” organisasjoner har den tamilske lørdagsskolen mer formelle ekskluderende kriterier. Temaet for en frivillig organisasjon vil selvfølgelig også være med på å avgrense hvem som kan delta eller ikke. I de ”typisk norske” organisasjonene samles det flest frivillige rundt fritidsaktiviteter eller kulturelle aktiviteter. Det blir da naturlig at om man skal jobbe frivillig i et fotball-lag eller et musikk-korps, så er det fordi man har barn som deltar og man kan se på dette som kriterier for å delta i nettverket i den frivillige organisasjonen. På lik linje blir de naturlige kriterier at man er tamilsk, og at man har barn som deltar på lørdagsskolen, grunnlaget for å være medlem av denne frivillige organisasjonen. Selv om det i norske frivillige organisasjoner også kan være tilfelle at mennesker som er like hverandre tiltrekkes av den samme frivillige organisasjonen, vil man ikke finne en like ”formell” ekskludering.

Denne homogeniteten skaper konsekvenser for utvekslingen av sosial kapital, den blir nesten eksplisitt sammenbindende når nettverket kun består av mennesker som er like hverandre. I motsetning vil de mer typiske norske organisasjonene, hvor man vil finne mer mangfold i både etnisitet og sosial bakgrunn, gi brobyggende sosial kapital som har en positiv effekt på integrering. I de heterogene nettverkene blir man introdusert for nye mennesker som er ulike deg, og man har muligheten til å lære og kjenne nye kulturer. Fellesskapet som oppstår i et heterogent nettverk blir derfor integrerende i seg selv når man er i relasjon med andre minoriteter eller majoritetsbefolkningen, mens homogene nettverk ikke kan tilby det samme mangfoldet. På en annen siden kan et homogent nettverk skape nære relasjoner nettopp fordi det består av mennesker som er like hverandre og kan legge til rette for sterkere tillit og nære bånd mellom medlemmene.

### **6.1.2. Medlemskap i Praksis; Det sosiale aspektet ved Lørdagsskolen**

Mellom skoletimene gikk gangene fra å være helt stille og tomme, til å bli fylt med foreldre, lærere og elever fra alle trinn. Støynivået var høyt, og fylt med prat og latter. Det var et stort gjennomtrekk av mennesker i gangene, lærere og elever stoppet opp på vei til neste time, og

foreldrene som ventet på skolen kom ut i gangene og snakket med dem som gikk forbi. Gangene ble dermed et viktig møtepunkt for mange som ikke tok de samme fagene, eller som ikke så eller møtte hverandre andre steder enn nettopp i gangene. Jeg tilbrakte en del tid på benkene utenfor klasserommene mens jeg ventet på at informanter skulle bli ferdig med timer, og fikk se og oppleve de sosiale interaksjonene mellom lærere, foreldre og elever seg i mellom.

*veldig sosialt og... det skaper veldig mye tror jeg ja... det er noen har stort behov fordi de er hjemmeverende. Vi er veldig opptatt av jobben og komme hjem og god tid da.. men noen er bare hjemme de går ikke på jobben heller så de trenger egentlig noe sosialt... ellers kan det blir litt tungt for livet vet du... så det får de her på skolen når de kommer her og sitter her og snakker med noen og kommer hjem og fyller det med fritidsaktivitet, de samles og sitter sammen. Det har de sagt selv og.*

Lørdagsskolens kantine var også en viktig møteplass. Kantinen er et heimkunnskaps-klasserom som er utstyrt med komfyrer, kjøleskap og kjøkkenutstyr som gjorde det mulig for de frivillige å lage mat der. Det ble servert mat i lunsjpausen fra tolv til halv ett, da strømmet det til med elever og frivillige. Selv om det ikke var plass til alle der samtidig, gikk de fleste innom for å spise, og det var satt sammen pulter til større langbord hvor man kunne sette seg ned og spise og drikke. Ellers var det alltid noe å bite i eller varm drikke for dem som satt der under undervisningstimene. Utenom pausene ble kantine brukt av foreldre som satt og ventet på at skoledagen var over. Mange kom med barna om morgenen, og satt der til skoledagen var over. For dem var det en mulighet til å se venner og bekjente de ikke traff ellers i hverdagen.

Under det overordnede skolenettverket finnes mindre og tettere nettverk bestående av familiemedlemmer og nære venner. De frivillige fortalte at selv om de alle kjente hverandre, var det mindre grupper av nettverket som stod hverandre nære. Dette var gjerne et par familier som også tilbrakte tid med hverandre utenfor skolen og dens aktiviteter, og som var nære. Disse var naturlige gjester som ikke trengte invitasjon til familiebesøk og bursdager. Disse nettverkene gikk over i uformelle nettverk, hvor relasjonene var mer som i familienettverk. Noen av medlemmene i skolenettverket har også søsken, nieser og nevøer i Norge, men det er mange som ikke har det. De andre tamilske familiene i skolenettverket var derfor på mange måter en del av den utvidede familien. Selv om det utvidede skolenettverket

bestod av venner og bekjente, var de “løserer” båndene likevel sterke i den forstand at man kunne spørre om tjenester og forvente at man fikk hjelp tilbake.

*Har jo en bestevenninne sant som kommer hjem og går hjem å besøker det har jeg med 7-8 familier vet du så vi er veldig nært knyttet på det området så da når ungene har bursdag og sånt, da ringer vi ikke og inviterer, de bare.. lager en kake og går i besøk, så vi er vant med sånne tradisjoner sant.. så det er familier som gjør sant. Om jeg har bursdag så kommer de hjem til meg sant. Det gjør de andre tamilene og sånn er det vet du*

### **6.1.3. Støtte fra nettverket**

Selv om medlemmene ikke nødvendigvis står hverandre veldig nære, eksempelvis at de ser hverandre ofte i hverdagen, eller deler personlige ting seg imellom, finnes det en lavere terskel for å spørre om hjelp til ting. Mange av informantene beskrev relasjonene i nettverket som at de ”visste om hverandre”. Dette ville si at de visste hvilken utdanning eller jobb andre hadde og familierelasjoner; hvem som var foreldrene til hvem, hvor mange barn de hadde og så videre. Når de da trengte hjelp med noe spesifikt, og de visste at noen i nettverket jobbet med dette eller hadde tatt en utdanning som var knyttet til problemet, kunne man be om hjelp selv om det gjaldt noen de ikke hadde mye kontakt med. “Grensene” for hvem man kunne be om hjelp fra, var flyttet utover; selv om man ikke så nettverksmedlemmene utenom på skolen, var nettverksrelasjonene av en slik natur at om man trengte hjelp til noe kunne man spørre hvem som helst, og man kunne forvente å få hjelp. Støtten som kommer fra nettverket kan deles inn i to, den ene formen er den hjelpen de får når de trenger informasjon eller kunnskap om for eksempel hvordan å skrive CV eller søke utdanning. Denne formen for støtte vil jeg gå nærmere inn på i kapittel 7 under ”*Individuelle ressurser- et kollektivt gode*”. Den andre formen er en mer personlig støtte hvor man i det etablerte nettverket kan få hjelp når det skjer tragedier som dødsfall eller sykdom, eller man trenger hjelp og støtte på et mer personlig plan. Denne formen for støtte Alle informantene snakket om en følelse av ansvar og fellesskap når nettverket stilte opp og samlet seg rundt de som trengte hjelp eller støtte når det hadde skjedd noe alvorlig. Det at det alltid var mange som stilte opp i begravelser og involverte seg var med på forsterke båndene de hadde når de stod sammen om det som skjedde.

*dødsfall i familien og så det.. de får hjelp og sånn. Så vi slipper de ikke, nettopp nå skjedde det... mine slektninger og så, en jente går på samme klasse åttende klasse, som jeg har undervisning for, eller vi er tre, og så har hennes far han døde nettopp, det var tirsdag det var begravelsen så det kom mer enn 500 mennesker i kirken var det helt fullt og masse folk, jeg tror det var hele Bergen der på plassen*

En av informantene hadde selv mistet et familiemedlem, og fortalte at støtten fra nettverket hadde vært overveldende. Det hadde vært mennesker rundt dem som hjalp til med både begravelsen og hverdagen etterpå. Det hadde gitt en følelse av at de var en del av noe større, en form for utvidet familie som tok vare på dem. En annen informant fortalte at når et familiemedlem ble alvorlig syk, var det de tamilske vennene som stilte opp. Det var også de som ble opplevd som lettest å dele hendelsen med fordi det var en visshet om at de kom til å stille opp. Det var en merkbar forskjell mellom de norske vennene og de tamilske på hvor mye støtte som ble gitt.

*Og jeg ringe til tre forskjellige norske folk, norske venner.. og... det var en slags... jeg sa hva det var sant? ”nei jeg er på vei på vei hjem fra trening” eller ” jeg er...” i bilen! ”er på vei hjem fra trening”, ”jeg må gjøre sånn og sånn først” også ringer jeg til en venninne av meg som er tamilsk, ” hvor er du? Jeg kommer å henter deg med en gang” ... jeg bare følte at kanskje det bare... sånn.. folk har vokst opp sant.. men jeg føler at i det norske samfunnet folk tenker seg og sitt, men i tamilske samfunnet så tenker folk vårt liksom.. det er vårt, det er ikke mitt eller ditt det er vårt. Mine.. ja... sant... så jeg ble sånn... jeg ble litt satt ut fordi jeg tenkte at disse.. de norske vennene mine.. jeg har jo vært med de kjempe mye, mer enn det jeg har vært med hun tamilske, men det var hun som kom. Den dagen... så... jeg vet ikke.. kanskje det bare er en sånn.. ja jeg vet ikke... men ... men det var noe som virkelig satte spor i meg.. hvem jeg kunne faktisk gå til....*

Støtten og fellesskapet var noe som andregenerasjonsinnvandrerne i nettverket også tok del i og kjente på. Selv om de hadde vokst opp i det norskesamfunnet og var sosialiserte inni nettverket i skolen og fritidsaktiviteter, følte noen av dem at det var en forskjell mellom støtten de fikk fra medlemmene i nettverket, og de som stod utenfor. De fortalte at selv om de hadde mange norske venner, ofte flere norske enn tamilske, var det likevel noen ting de valgte å dele med sine tamilske venner heller enn sine norske. Noen ting var det bare de tamilske vennene ville forstå, fordi de delte en felles forståelse og et felles perspektiv på ting.

Støtte og forståelse blir derfor en form for sosial kapital som binder medlemmene i nettverket tettere sammen nettopp fordi følelsen av å bli forstått kom av viten om at de rundt dem visste hva det dreide seg om, og hadde personlig erfaring med det. Mange uttrykte at det var tamilske venner de gikk til når de trengte støtte, og dette gjorde igjen at de så et skille mellom de tamilske og norske vennene. Støtten de fikk ble tolket dels som et kulturelt fenomen, noe som var en del av det å være tamilsk. De norske vennene og nordmenn generelt ble derfor stående litt utenfor dette fellesskapet. En konsekvens av ønsket om å være rundt det som kjennes trygt og kjent ut, er at man ikke strekker seg ut over de sammenbindende nettverkene.

Typisk for et formelt nettverk med sammenbindende sosial kapital er at det består av mennesker som er like hverandre på en bestemt måte. Dette er grunnet i at mennesker ofte søker etter det som er kjent og trygt. Man er mer komfortabel rundt mennesker som er lik en selv fordi det er lettere å forutse oppførsel, tanker og handlinger. Dette kan forklare hvorfor innvandrere ofte er i nettverk med andre innvandrere av egen etnisitet. Om den norske kulturen er veldig ulik ens egen, og det er vanskelig å forstå alt, er det mer forutsigbart og trygt å være i nettverk med mennesker som er mer lik en selv. De frivillige beskrev skolen, og spesielt kantinen som et sosialt møtepunkt for de voksne, et sted man kunne sitte og slappe av og holde kontakten med venner. Noen nevnte at det var foreldre som ikke var så aktive utenfor hjemmet, og at det spesielt for dem var veldig viktig å ha lørdagsskolen som en mulighet for å komme seg ut og treffe andre. En del av samværet handlet for noen også om å være i et fellesskap man ikke kunne finne andre steder enn blant tamilene; noen som kunne forstå hvordan det var å ha vært igjennom krig og miste sine kjære. Dette var en opplevelse av å bli forstått som man ikke kunne finne noen andre steder enn i nettverket på lørdagsskolen. Selv om samtaler ikke nødvendigvis dreide seg om disse temaene, handlet det om å føle et samhold.

## **6.2. Språket - en sammenbindende sosial kapital**

Selv om skolens fokus på den tamilske kulturen også inkluderer timer i dans og musikk, er undervisning i morsmålet grunnsteinen i den tamilske lørdagsskolen. Fra første til tiende klasse dreier undervisningen seg om morsmålet, mens de videregående klassene har fag som er i den norske skolen, som naturfag, matte og så videre. Dette vil si at for å følge undervisningen på de videregående trinnene må man ha en god beherskelse av språket. Også



på de andre arrangementene som ble holdt av nettverket, som idrettsstevner, ble det snakket tamilsk. Informasjon og musikk som gikk over høyttaleren var på tamilsk. Dette gav en følelse av å være ”hjemme”. En av informantene fortalte at det var godt for de voksne fordi det gav dem en følelse av trygghet. Selv om hun selv kom til Norge i en ung alder, gav dette henne en god følelse av tilhørighet og det var viktig å ha det som en del av hverdagen. En side av dette var at mange synes det var lettere å gjøre seg forstått på tamilsk enn på norsk. Det var lettere å ordlegge seg slik man ville, og få frem meningen man ønsket. En annen side av dette var at språket på mange måter hadde blitt et symbol på den kulturen de hadde forlatt da de dro til Norge. Det å gav dem en følelse av å være ”hjemme” når de deltok på arrangementer hvor alle rundt dem snakket tamilsk. Deres kulturelle identitet som tamiler endret seg da de dro fra Sri Lanka til Norge, i denne prosessen ble språket en “knagg” deres etniske og kulturelle identitet ble hengt på. Når informantene ble spurt om hva de så på som viktigs ved deres kultur, svarte samtlige språket. Uten språk var det ingen kultur. I utgangspunktet var dette fokuset grunnet i forventningen om å kunne reise tilbake til Sri Lanka med barn som var født i Norge, og selv om dette ikke nå var mulig, var det like viktig for dem, om ikke viktigere: å videreføre språket og dermed kulturen til de nye generasjonene med tamiler.

*for foreldrene ja.. klart det, vi vil ikke at vårt språk skal forsvinne, vi vil ikke at vår kultur skal bli forsvunnet*

Språket er en av de tingene som spesifikt gjør dem like hverandre, det er en del av det som i utgangspunktet binder dem sammen i nettverket. Det er også en form for sammenbindende sosial kapital. Det er en sosial kapital som de overfører og vedlikeholder med hverandre innad i nettverket. Det har også en effekt på hvordan de ser på seg selv som nettverk i forhold til samfunnet utenfor. Det forsterker på mange måter skillet mellom dem og samfunnet når det er noe de deler kun med hverandre. Den sosiale kapitalen kommer da i form av kunnskapen, som er å snakke språket, og den abstrakte meningen de legger ned i beherskelsen av morsmålet. Språket er også en sammenbindende sosial kapital på internasjonalt nivå, som mange kjente på. En av de yngre informantene jeg snakket med fortalte om en opplevelse hun hadde hatt på feire i Europa, hvor hun hadde møtt en tamilsk mann som var bosatt i landet de var i. Han hadde hørt at de var tamilske, og tilbydde å vise dem byen de var i. De hadde spist middag sammen og reist rundt i byen. Dette opplevde hun som veldig sterkt, at noen kunne ta så godt i mot dem og ivareta dem fordi språket deres

hadde forent dem. Følelsen av tilknytning til andre tamiler, uansett hvilken by eller hvilket land de bodde i, var sterkt tilstede. Det var noe som forente dem som folk på tross av at de levde i forskjellige land og med andre kulturer. Fellesskap i språket var derfor en viktig faktor som bandt dem sammen.

### **6.2.1. Språk - videreføring til barna**

Undervisningen av tamilsk for barna er på mange måter et symbol på overføringen av den sammenbindende sosiale kapitalen som er den tamilske kulturen. Her kommer igjen deres konstruksjon av den tamilske identiteten inn i bildet, og overføringen fra de som var født på Sri Lanka, til dem som var født og oppvokst i et annet land og en annen kultur var svært viktig. Informantene snakket alle tamilsk hjemme med familien, de yngre informantene fortalte at det var vanlig å snakke norsk, tamilsk og engelsk med søsken, mens mellom foreldre og barn ble det hovedsakelig snakket tamilsk. De voksne informantene fortalte også at deres barn snakket en blanding av de tre språkene med hverandre, men de snakket tamilsk med dem. Det vil gjerne være en sammenheng mellom sannsynligheten for at de konsekvent snakker tamilsk hjemme, og faktumet at de jobber frivillig i morsmålsundervisningen, og de frivillige fortalte også at det var store forskjeller blant foreldrene på skolen i hvor mye de snakket tamilsk med barna hjemme. Dette var noe de merket i timene på skolen og det var en tydelig sammenheng mellom foreldrenes språkpraksis hjemme, og resultatene elevene hadde på skolen.

Undervisning i morsmålet var derfor et svært viktig moment i barneoppdragelsen, som foregår både på hjemmebane og på skolen. Selv om de fleste snakker tamilsk med barna hjemme, får de en formalisert læring av språket av skolens morsmålsundervisning, og det blir indoktrinert på en annen måte enn om det bare hadde vært snakket mellom familiemedlemmer i hjemmet. Med hjelp av skolen blir barna da i sterkere grad sosialisert inn i den tamilske kulturen, og dette er noe de voksne frivillige, som foreldre, så som veldig positivt. Nettverket var en ressurs når det kom til barneoppdragelse, foreldrene følte det var en stor fordel at barna kunne vokse opp med så mange tamiler rundt seg. Den tamilske kulturen stod sterkere når barna hadde mange venner og bekjente som delte de samme verdiene og normene.

*” og mamma kommer til å få vite det” sant, det er nettverket .. så vi, vårt nettverk det er ikke bare mitt barn, han må gå på skolen og han må bli flink og han må bli lege, vi tenker på de andre sine barn og som også våre barn vet du*

Også blant de yngre informantene stod ideen om lære språket videre til framtidige barn sterkt. For dem var språket og det å kunne snakke tamilsk definerende på det å være tamilsk, og fordi de ikke hadde vokst opp på Sri Lanka ble det et viktig for dem på en annen måte. De hadde ikke den samme tilknytningen til Sri Lanka som sine foreldre, men de delte de voksne informantenes tanker rundt rollen det spilte i bevaringen av deres kultur. Det var ikke en ”byrde” å lære seg det, men de hadde også vokst opp i hjem hvor foreldrene hadde snakket det med dem fra de var små. Språket var derfor ikke så vanskelig å mestre, og det ble opplevd som positivt. Det var derfor utenkelig at deres barn ikke skulle lære seg språket slik de selv hadde gjort. Dette var også for mange av dem noe som ble knyttet til partnervalg. De yngre informantene sa at det ikke var noen prinsipielle grunner til å ikke gifte seg med en nordmann, men at det ville være en ulempe spesielt da at vedkommende ikke ville snakke tamilsk. Det ville gjerne føre til at man måtte snakke norsk også i hjemmet, og dette ville være en ulempe om de ønsket at barna skulle være flinke til å snakke tamilsk. De yngre informantene var som sagt mer åpne for partnerskap med nordmenn, men fortalte at de ofte følte at de hadde mer verdier og holdninger tilfelles med andre tamiler. Selv om de i stor grad følte seg norske, var de bevisste på at de gjerne ikke hadde de samme verdiene og normene som mange norske ungdommer, og dette var noe de så for seg kanskje kunne bli vanskelig.

En annen grunn til at overføring av språk til barna var viktig, var at det var lettere for barna deres å kommunisere med besteforeldrene. Det var en måte å holde kontakten nær mellom familiemedlemmer over geografiske distanser. Barna deres kunne da snakke med sine besteforeldre over telefonen eller Skype, og når de dro til Sri Lanka, kunne de kommunisere lettere. Barnas evne til å kommuniserer med familiemedlemmer som bodde på Sri Lanka ble et viktig element som knyttet dem til foreldrenes hjemland og nettverket av tamiler som fortsatt bodde der. På denne måten ble de en del av et større tamilsk nettverk som gikk utenfor det som eksisterer i Bergen.

*vi snakker tamilsk ja.. jeg ville det.. de må sant lære seg. Det skjedde det.. vi reiser til India, sant, mine foreldre bor i India, og så de kan kommunisere veldig lettere og så de ble veldig*

*glad, fordi de kan snakke med de tamilsk sant, og så de forstår hverandre og de koser seg og.. ellers det blir vanskelig sant, og så de tar avstand*

### **6.2.2. Språkets hindringer**

Informantene hadde, som nevnt i metodekapittelet, noe varierende norskkunnskaper. De yngre som hadde bodd i Norge fra de var født eller fra under femårsalderen hadde gode norskkunnskaper. De hadde fulgt vanlig grunnskoleutdanning og snakket norsk på samme nivå som nordmenn. Blant de voksne informantene og andre frivillige/foreldre jeg traff i gangene på skolen, var norskkunnskapene også noe varierende. Det var aldri et problem å forstå hva de fortalte eller mente, men det krevde til tider varierende innsats fra min side for å gi dem ordene de lette etter under intervjuene. De yngre informantene kunne fortelle at de var voksne i nettverket som ikke snakket mye norsk. De som var i jobb, hadde bedre språk enn de som ikke jobbet fordi det der er større krav til norskkunnskaper, og de fikk også praktisert det mer sammen med kollegaer. Noen av dem hadde foreldre med godt språk mens andre hadde foreldre de mente hadde dårlig språk. Når informantene ble spurt om hvor mye av omgangskretsen som bestod av nordmenn, svarte de voksne at det var svært få eller ingen utenom kollegaer. For mange var den viktigste grunnen språkbarrieren. Det var vanskelig å få en nær relasjon med noen som ikke alltid forstod hva de sa, eller som det var vanskelig å uttrykke seg fullstendig til. Følelsen av å ikke få frem det man ville, var frustrerende for mange. Det ble derfor opplevd som lettere å få nære relasjoner med andre tamiler som forstod dem fullstendig.

Språkbarrieren gjør det vanskelig å knytte nære vennskap til majoritetsbefolkningen når man ikke kan gjøre seg helt forstått, eller om man har problemer med å følge med på samtaler som foregår på norsk. Man kan da anta at dette har en negativ effekt på integrasjonsprosessene deres, og at de ikke får den samme fellesskapsfølelsen som andre som har gode nok språkkunnskaper til å kunne følte en tilhørighet. Som sammenbindende sosial kapital blir språket igjen ekskluderende for de som står utenfor, men i dette tilfellet også noe ekskluderende for dem selv i forhold til deltakelse i majoritetskulturen. Det norske språket i seg selv blir en barriere å komme over for å knytte relasjoner, men det tamilske morsmålet får også en ekskluderende effekt om fokuset på å holde det ved like, og faktumet at de har så mange rundt seg som snakker deres førstespråk, gjør at man ikke i like stor grad lærer seg norsk.

#### 6.4. Oss og de

Konsekvensene som kommer av et sterk sammenbindende nettverk dreier seg ikke bare om hva man føler for medlemmene i nettverket, men også hvordan man forholder seg til menneskene utenfor det. Følelsen av fellesskap som oppstår mellom medlemmene skaper tydelige grenser mellom dem og de menneskene som står utenfor nettverket. Man kan anta at dette gjør medlemmene i nettverket mer oppmerksomme på forskjeller i ønsker, verdier og interesser mellom dem og de som står utenfor. Det som i utgangspunktet binder dem sammen, blir i større grad bekreftet når verdi- og interessefellesskapet i tillegg er homogent. Dette kan skape en "oss/de"-oppfatning av forholdet mellom nettverket og samfunnet utenfor (Segaard 2011:183). I det tamilske nettverket på lørdagsskolen kom det kanskje best frem i den multikulturelle hverdagen andregenerasjonsbarna levde i.

*Det kan bli veldig tung for ungene fordi de må leve med det norske og vet du sant, så jeg sier det "ok, du vil gå på kino med venninner" hun er 16 år, ja men ikke drikk. Når hun går på klassefest. "hvem skal du gå til? Ja hvor tid kommer du?" så ringer jeg og går bort og henter hun, i stedet for når kommer du? Avtale med henne før hun går på fest egentlig, og passe på de klærne, hva hun bruker egentlig så sier jeg du har ikke lov til å drikke, du har ikke lov til å smake på røyken i det hele tatt sant*

Noen av de frivillige hadde barn som var i tenårene, som de fleste forklarte kunne være noe vanskeligere da det gjerne var litt større forskjeller mellom hva tamilske barn fikk lov til å gjøre i tenårene i forhold til hva norske barn fikk lov til å gjøre. Selv om spørsmålene informantene hadde stilt til sin datter er noe sikkert mange norske foreldre kan kjenne seg igjen i, viste de frivillige foreldrene en bevissthet på at de var, slik de selv oppfattet det, strengere enn norske foreldre. Det innebar å være aktive i barnas liv når det gjaldt utdanning, venner, og fritid, de var likevel bevisste på at barna deres i større grad enn dem selv levde med to kulturer. Noen uttrykte sterke ønsker om at de ville at barna skulle ha den tamilske kulturen, da med eksempler fra den norske kulturen på hvordan de ikke ville at barna skulle utvikle seg. Andre var opptatte av at man måtte finne en balanse.

*Vi bare viser til ungene; her er vårt språk her er vår kultur, men lever med to språk og du lever med to forskjellige kulturer, du må velge den beste*

Alle de frivillige jeg snakket med, forklarte at det var forskjeller mellom foreldrene i nettverket når det gjaldt hvordan de satte grenser for barna i henhold til kulturen deres. For dem var ikke den tamilske kulturen definert ut i fra bare språk, mat eller tradisjonelle klær, men også i stor grad ved moral og verdier. Med fokuset på disse elementene av deres egen kultur, ble det også automatisk et fokus på de samme faktorene i norsk kultur, og hvordan de var annerledes fra deres egen. Det å holde kulturen i live gjaldt derfor også å videreføre en bestemt måte å tenke og oppføre seg på, som til tider gikk i motsetning til måten nordmenn oppførte seg på eller tenkte på. Blant de frivillige som var født og oppvokste på Sri Lanka, var det en tendens til å referere til nordmenn som en gruppe mennesker som stod utenfor dem. Selv om noen presiserte at ikke alle nordmenn var like, var det likevel hos mange en sterk “oss og de”-mentalitet. Det var en generalisering av nordmenn som en gruppe som hadde noen oppførsler og tenkemåter som de ikke ville barna skulle “ta over”. For andre var fokuset mer på å finne balanse som gjorde det mulig for barna å leve med begge kulturene. De var likevel bekymret for hvordan det ville bli når deres barn ble tenåringer og voksne. Selv om det var forskjeller i hvor bekymret eller opptatte de var over at barna skulle få mest mulig av den tamilske kulturen med seg, var det felles for de alle at det var en problemstilling de måtte forholde seg til.

*men, det er greit og, vi skal bare, har vi sagt vi skal bare på en måte veilede de til de er rundt 18 eller til gymnaset og sånt, veilede de, ”du har sånne muligheter, du kan gjøre det og det ” resten er jo opp til de, så vi kan ikke gjøre noe mer der, det er jo ikke noe tvang der etterpå, du må gjøre det mer, ikke noe snakk om det. Da er det deres valg, da er det for sent, jeg tenker sånn at vi forklarer til det, sånn gjør vi det, det første viktige er å gå på skole og få deg en god jobb og etterpå liksom...de er veldig positivt egentlig, for oss. Ehm.. fordi ellers det blir ellers det ikke lett for de. Sant for eksempel jeg har jo en datter som er 16 år, si nabojenten får lov til noe, om hun ikke, om hun ikke kjenner vår kultur, så ”hvorfors ikke?” hvorfors ikke, fordi hun er jo hele tiden med det norske samfunnet vet du og det er det ikke... nå vet hun det.. akseptere og ikke akseptere det er noe annet*

#### 6.4.1. "Oss"

"Oss" referer til den tamilske identiteten medlemmene i nettverket deler, og den tilknytningen de får til hverandre i fellesskapet som oppstår av denne identiteten. Definisjonen av hva det ville så å være tamilsk i Norge er konstruert identitet skapt av måten nettverket har tilpasset seg det norske samfunnet, og hvilke faktorer av den tamilske kulturen som de synes er viktig. I nettverket var det å være tamilsk ikke ene og alene definert ut i fra om man var født på Sri Lanka. At man var født i Norge gjorde en ikke "mindre tamilsk", den tamilske identiteten var derfor konstruert på mer abstrakte elementer som det at man levde med kulturen og dens verdier og normer. De tamilene som var født i Norge, både annen- og tredjegerasjonsinnvandrere, ble sett på som tamilske på lik linje med de som var født på Sri Lanka. Fordi de er et folkeslag som har levd i eksil, og som fortsatt lever utenfor sine landegrenser, er deres etniske identitet formet av at de lever "alene" i et annet samfunn. Det ble opplevd som ekstra viktig å holde fast ved deres verdier og normer når de lever i en annen kultur som på mange måter er svært annerledes fra sin egen. Kriteriene for å være med i et slikt nettverk, som da er det som bringer dem sammen som gruppe, ekskluderer også resten utenfor nettverket. Jo sterkere fokuset er rettet innover, mot egen kultur, jo sterkere blir forskjellene mellom dem og de som ikke er i nettverket. Dette kan skape en følelse av "Oss og "De" som i dette tilfellet er basert på kulturelle forskjeller som skapes med fokuset de har på sin egen kultur. Selv om det er praktiske årsaker til at det ikke er mulig for andre enn tamiler å være med på undervisningen på skolen, har dette en effekt på hvor åpent eller lukket nettverket er, siden det er så tett bundet til de formelle strukturene til skolesystemet. Dette er igjen med på å "lukke" gruppen og er en av faktorene som gjør det til et homogent nettverk.

I samtaler med de frivillige snakket de om tamiler på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå, som et nært kollektiv, og det var tydelig at de fleste på et eller annet vis følte seg knyttet til dem alle. "Oss" var ikke bare miljøet i Bergen, men et internasjonalt diasporanettverk som strakk seg over flere kontinenter. Dette kom av at deres kulturelle identitet i stor grad er farget av dere situasjon som flyktninger. Informantene snakket om tamiler med viktige statlige stillinger i andre land, og følte en stolthet over at *en av dem* hadde nådd et slikt nivå i jobb- sammenheng. Flere nevnte de samme personene; en tamilsk kvinne som jobbet i den kanadiske regjeringen. Hun hadde holdt deler av en tale på tamilsk, som for dem var veldig stort. Det gav en følelse av at de markerte seg. På en annen side viser det òg at selv som

denne kvinnen var en folkevalgt representant i Canada, var det viktig å markerte seg som tamiler ved å holde talen på tamilsk. Det skaper også et skille mellom rollen som folkevalgt canadier, og hennes opprinnelige etnisitet. Den samme følelsen av kollektiv kom frem i samtaler om hvordan tamiler hjalp hverandre innad i nettverket. Fordi de hadde tamiler i mange viktige stillinger, og ikke minst i stillinger i forskjellige offentlige instanser, kunne de hjelpe hverandre med problemer man ellers hadde måttet ta kontakt med offentlige ansatte om. Fordi de fleste behov, både sosialt og praktisk, ble tilfredsstilt av ”oss”, hadde man lite behov for ”de”. På et lokalt nivå gir dette en følelsen av samhold og opplevelsen av å få hjelp når man trengte det, hever inngruppe- lojaliteten. Man prioriterer gjerne også da å hjelpe og fokusere på de som er inne i nettverket, heller enn å strekke seg utenfor det, fordi den sammenbindende sosiale kapitalen de deler trekker dem nærmere sammen.

#### **6.4.2. ”De”**

Som Putnam nevner i et konfliktteoretisk perspektiv, kan det i sammenbindende nettverk hvor det oppstår sterke skiller mellom dem inne i nettverket, og de utenfor, bli lav utgruppesolidaritet. Grunnen til at mennesker ofte befinner seg i nettverk som er lik dem er at det er lettere å forutse oppførselen til det som føles kjent ut, dette gjør igjen at det kan være lettere å etablere en tillit til dem. Mennesker som er annerledes fra dem kan på en annen side være vanskeligere å etablere tillit til, nettopp fordi det føles ukjent og uforutsigbart, og dette kan resultere i det Putnam kaller for lav utgruppetillit (Putnam 2007:143). Elementene som binder medlemmer sammen, kan også være de samme elementene som de føler skiller dem i fra mennesker utenfor nettverket. I dette tilfellet blir det da de kulturelle aspektene som lørdagsskolen fokuserer på som skaper en ”oss/de”- holdning til det norske samfunnet.

Ulikhetene ligger hovedsakelig i kulturelt betingede faktorer som verdier og normer.

Det tamilske nettverket er på mange måter også et verdifelleskap, som de selv oppfatter som ulikt det norske verdifelleskapet på mange områder og i varierende grad. Når informantene snakket om den tamilske kulturen og den norske kulturen, brukte de begrepene “oss” mot “de”. Det var en generalisering og til tider typifisering av nordmenn og den norske kulturen når de beskrev forskjeller som de synes var vanskelig å relatere til, en gjennomgående faktor her var rollen frihet spilte. Dette gjaldt spesielt implementeringen av frihet i barneoppdragelse, men og i friheter voksne tok seg, som å drikke alkohol og gå ut i helgene. Det var en sterk konsensus blant de voksne informantene i deres forståelse av nordmenn, og



flere av informantene trakk sine konklusjoner basert på de samme opplevelsene. På dette feltet var det forskjeller mellom svarene til de voksne informantene, som kom til Norge som voksne, og til de unge informantene som hadde levd nesten hele livet i Norge. I de voksnes liv var det hvordan voksne nordmenn festet, drakk alkohol og var lenge ute i helgene. I sammenligning med den ”tamilske livstilen” var noen av vanene til nordmenn de jobbet med eller var bekjente med, noe utsvevende. Dette var noe mange av dem reagerte på i forbindelse med tilstelninger med kollegaer som lønningspils, julebord eller sommerfester. Mange beskrev situasjoner med kollegaer ved middager eller andre tilstelninger med alkohol til stede, at de synes det kunne være litt ukomfortabelt når kollegaer drakk eller røykte mye. Det var en livsstil de tok avstand fra, og som de ikke ønsket at barna deres skulle ta del i. Noen følte òg at det var vanskelig å ta del i det fordi det var litt fremmed, og fordi språket ble en hindring.

*den dager vi er litt sliten kan vi gå hjem og sånn.. etter neste dagen var det litt flaut, og jeg spurte mine kollegaer når kom du hjem? Åh, klokken tre.. jeg gikk veldig tidlig.. litt kjedelig , nei vi har vært til klokken tre, og aldri jeg kan gjøre..*

*det er sånne problemer vi...vi prøver å gå ut, men det er ikke... ja .. kan ikke vi..så..ja det går jo bare på litt sånn kanskje litt sånn.. ja forskjeller i kultur og språk også.. sant*

Skepsis til drikkekulturen gjaldt også til en viss grad norske ungdommer, men den største forskjellen de så når det gjaldt norske ungdommer var graden av frihet de fikk av sine foreldre. Dette var hovedsakelig knyttet til alt som kunne gå galt om man gav barn og ungdommer for mye frihet, og bekymring for at de skulle ta feile valg.

Mange var opptatte av at norske ungdommer fikk full frihet ved fylte 18 år, og at etter denne offisielle myndiggjøringen kunne ungdommene gjør det de ville. Denne praksisen var noe de ikke var enige i. De så på det som deres ansvar som foreldre å veilede barna opp i voksen alder. Deres foreldrerolle er mer involvert, og jobben med å veilede var ikke over før barna var ferdig med utdanning, hadde fått jobb og egen inntekt og var gift. For mange stod deres barneoppdragelse i kontrast til hvordan nordmenn gjorde det. Selv om de presiserte at deres oppfattelse av norsk barneoppdragelse ikke gjaldt alle nordmenn, styrket ønsket og valget om å gjøre det annerledes fra ”de norske” følelsen av å være litt utenfor det norske samfunnet. En av informantene jobbet i det offentlige med vanskeligstilte brukere, og hadde sterke inntrykk av hva som kunne skje med unge mennesker det hadde gått galt med. Selv om dette ikke

nødvendigvis var noe de så som typisk norsk, var det likevel noe som ble brukt som eksempel av informantene på hva som kan skje når man blir gitt for mye frihet.

*...jeg kan ikke si at barnet er født sånn, det må være et eller annet ansvar fra foreldre vet du. Fordi her er det sånn mulighet, finne venner og finne kjæresten og gå ut i helgene og drikke seg full og de har ikke kontroll selv sant...vi hadde ikke frihet, vi kunne ikke gå ut uten å si til foreldrene, vi kunne ikke komme hjem så sent sant... enten på skolen eller hjemme....Og når ungene blir hjemme alene, de kan finne på masse rare ting...*

Skillet mellom de to kulturene hadde en effekt på noen av de yngre medlemmene i nettverket. Både yngre og voksne informanter kunne fortelle om unge tamiler som slet med press fra kulturen rundt ekteskap, barn og utdanning. Dette presset kom i fra foreldre, og ikke nettverket. Selv om de presiserte at dette var noe som hadde avtatt, var det fortsatt tilstede for noen av dem. Dette dreide seg om press til å ta en bestemt utdanning, gjerne medisin eller jus, eller i forhold til hvem man kunne være sammen med. Historiene de fortalte var om ungdommer som hadde tvunget seg selv gjennom en bestemt utdanning fordi foreldrene ønsket det, og ikke de selv. Fra foreldrenes standpunkt var det noen delte meninger, men i hovedsak mente de at man ikke kunne tvinge barna, og at dette var en "praksis" som hadde avtatt. Nå var de mer fokusert på å veilede og forklare for at barna skulle ta best mulige valg. På den andre siden hadde de likevel en relativt klar konsensus på rammene rundt en tamilsk oppdragelse, og delte ønsker og regler for hva barna fikk lov til og ikke fikk lov til å gjøre. Mange nevnte at det var godt å ha alle foreldrene på skolen i nettverket, fordi de sammen kunne oppdra barna deres, at det ikke alltid dreide seg om mine og dine barn, men at de hjalp hverandre som en gruppe med å sikre barna en best mulig framtid, og unngå at de skulle havne i dårlige situasjoner og livsstiler.

## **Kapittel 7 Tilknytning til det norske samfunnet**

### **7.1. Brobyggende sosial kapital i nettverket**

Selv om informantene følte at de fikk det de trengte av hjelp og ressurser i fra det tamilske nettverket, er det en forskjell på sosial kapital man tilegner seg i nettverk hvor medlemmene er lik deg, og den sosiale kapitalen man får i nettverk med medlemmer som er ulik deg. Den brobyggende formen for sosial kapital knytter deg til flere nettverk og relasjoner, og kan tenkes å åpne opp for større forståelse og fellesskap for mennesker som er ulik deg. I et integreringsperspektiv sees brobyggende sosial kapital derfor som fordelaktig, nettopp fordi forståelse for mennesker som er ulik deg kan gjøre det lettere å knytte kontakter i majoritetsbefolkningen. Med tanke på dette nettverket, blir det da også relevant å se på deres tolking og forståelse for hva det vil si å være integrert, og hvordan de er knyttet til det norske samfunnet, som jeg presenterer i dette kapittelet.

Fordi de to formene for sosial kapital ikke nødvendigvis trenger å ekskludere hverandre, kan de to formene for sosial kapital i noen tilfeller overlape hverandre. Selv om jeg her har valgt å dele inn mine funn etter de to teoretiske begrepene sammenbindende og brobyggende sosial kapital, vil de i praksis noen ganger være knyttet sammen. Avslutningsvis vil jeg derfor se på hvordan de to formene for sosial kapital fungerer sammen.

#### **7.1.1. Utdannelse som brobyggende sosial kapital**

I samtaler med informantene kom det frem et sterkt fokus på utdanning, i nettverket. Lørdagsskolen er som tidligere nevnt litt spesiell i sin form fordi de i tillegg til morsmålsundervisningen også har ekstraundervisning i videregående skolefag. Fokuset på at deres barn skulle ta utdanning er nok ikke spesifikt for dette tamilske nettverket, men ekstrahjelpen som videregående skoleelevene gir elevene en bedre sjanse når de søker på høyere utdanning. Dette fokuset på utdanning har en effekt på deres evne til å integreres på, fordi det gjør at de stiller sterkere i tilpasningen til det norske samfunnet når de kan stå autonome fra statens velferd. Fokuset og informasjon om utdanning har derfor på mange måter en brobyggende effekt mellom dem som et nettverk av innvandrere, og det norske samfunnet. Utdanning som brobyggende sosiale kapital i dette spesifikke nettverket kan deles i to. Den ene formen er den brobyggende sosiale kapital som linker tamilene til det norske samfunnet gjennom utdanningen de tar i det norske skolesystemet. Den andre delen er den brobyggende sosiale kapitalen som blir delt gjennom utdanningen de tar på lørdagsskolen.

Som utdannede mennesker blir elevene på Lørdagsskolen knyttet til samfunnet på en annen måte. Under utdanning er de deltakende i et større skolenettverk, og ved inngang i yrkeslivet kommer de inn i nye nettverk som binder dem til samfunnet. Om an de ikke hadde tatt utdanning hadde de med andre ord gått glipp av muligheten til å knytte disse nettverksbåndene. Uten utdanning og jobbmuligheter kan man på mange måter falle utenfor samfunnet fordi man får et mindre nettverk rundt seg. Fordi utdannelsessystemet er åpent for alle, gir det mulighet for å skape relasjoner med mennesker som er ulik deg selv, og man blir i tillegg en aktiv og fungerende del av samfunnet som yrkesaktiv. Det har en brobyggende effekt i seg selv når resultatet blir deltakende medlemmer av samfunnet og det åpner for nye nettverkskontakter.

*”fordi at vi tenker at de må ha en god utdanning sant, ja...det synes jeg er veldig viktig. Og vi sier til barna sant altså hele tiden ”ok hva skal du bli da?” så ” hva skal du studere” altså vi må planlegge veldig tidlig ”*

Informantene forklarte fokuset på utdanning som noe som ”lå i kulturen”. Fordi mange ble nektet å ta utdanning på Sri Lanka, ble det desto viktigere for dem å ta en utdanning i Norge når de hadde muligheten. Dette kan derfor sees som det Guro Ødegård referer til som en kontekstuell ressurs(Ødegård 2011:135). Det er ressurser de har med seg fra konteksten de ble innvandrere i, som i et integreringsperspektiv kan være nyttig informasjon når man skal forstå hvorfor det er forskjeller mellom innvandrergupper i nivå eller måte de integreres på. I dette tilfellet kommer de fra en bakgrunn hvor de har hatt manglende rettigheter på mange plan, blant annet retten til utdanning. Dette ble derfor veldig viktig for dem, også fordi det var en god måte å heve sin sosioøkonomiske status på.

*”så, ehm, folket vårt skal bli flinke i alle mulige sektoren, alle mulige tema, alle mulige bransjer, ler vi skal ikke bli en spesiell gruppe men vi skal prøve å bli flinke i alt og utdanning er veldig viktig del av, det har man fokusert på også i hjemlandet og det har vi jo alle sammen har vi vet alle sammen det er det som er et sentralt tema, utdanning er det første man tenker på ehm, i hjemlandet også, det ligger i kulturen at man må lære, man må få seg en jobb og så må man få seg en god utdanning og få seg en jobb. Men uten utdanning og jobb så klarer man seg ikke”*

Denne kontekstuelle ressursen får en brobyggende effekt når fokuset på utdanning gjør at de tar en, og videre blir yrkesaktive. På en annen side lå det også noe status i det å ta en utdanning, spesielt høyere utdanning. Noen fortalte om at det kunne bli litt konkurranse mellom dem, når de visste at andres barn valgte å bli lege eller advokat, da ville de at barna deres også skulle velge statusyrker. De yngre, og noen av de eldre informantene så på dette som en noe utdatert måte å se på utdanning, spesielt når man i Norge kan leve på lønnen man får av å ta en yrkesskoleutdanning, men at de forstod at foreldrene deres bare ønsket det beste for dem.

*”vi synes det er veldig viktig, alle familier, ok ditt barn går sånn og så vi er på tankene våres, ok du må studere samme, like flink som han. Sant du vet det er litt sånn konkurranse mellom”*

Det var likevel tett oppfølging av barna blant alle foreldrene, fra barna var små var det prat og oppmuntringer til å ta utdanning. De fulgte barnas karakterer og prestasjoner gjennom ungdomsskolen og videregående for å passe på at barna gjorde det bra. Dette var en kollektiv handling fordi det var også viktig for dem at andre tamilske barn gjorde det bra. En effekt av både sammenbindende sosial kapital og brobyggende sosial kapital, hvor det som i utgangspunktet bringer dem tettere sammen fordi kollektivet jobber sammen for at tamilske barn skal gjøre det bra, samtidig som barna integreres inn i det norske samfunnet gjennom et yrkesaktivt liv.

I nettverket spilte spesielt rektoren en viktig rolle når det kom til fokuset på utdanning. Lørdagsskolens tilbud var i utgangspunktet bare morsmålsundervisning i tamilsk, men skolens rektor så et behov for å styrke tamilske barns utdanning i den norske skolen, og opprettet derfor timer med undervisning i videregående skolefag.

*”Ja, for eksempel rektoren er her og han er lederen han er veldig, han veileder og så ”du må ta denne utdanningen og så du går der og snakker med de og søker den og den og ” så han er veldig hjelpsom. Det er ikke bare han, andre også, og ” ok du skal studere den, du må ta denne prøven og så ta videre utdanning og denne felten” og så vi, vi får jo hjelp fra de”*

Rektorens erfaringer fra sin karriere innenfor det norske skolesystemet er en sosial kapital som han viderefører til det tamilske nettverket. Ikke bare ved å initiere ekstraundervisning i norske skolefag, men han var også en form for mentor som elever og foreldre kunne få

informasjon og råd om hva man burde velge av utdanning, og hvordan man oppfylte kravene. Dette ble gjort enten gjennom private samtaler eller under utdanningsseminarene og kveldene som ble satt opp i regi av skolen. Ved disse tilstelningene var det spesifikke temaer som for eksempel hvordan å navigere i det norske skolesystemet eller hvilke fag som er lure å ta for å kunne søke på bestemte utdannelser. Et tema de vektla, var hvordan foreldrene skulle navigere og ikke minst forholde seg til den norske skolen, hvor de presiserte viktigheten av å gå på foreldremøter og foreldresamtaler og ha god dialog med lærere. Dette dreide seg dels om å vite hvilken type oppfølging man hadde rett på, men òg for å vise hva som ble krevd av dem som foreldre, av den norske skolen. Andre møter var for foreldre og elever, hvor de inviterte mennesker som i utgangspunktet stod utenfor det tamilske nettverket, men som medlemmer av nettverket hadde som nettverkskontakt fra andre nettverk, til å komme å snakke om sin utdanning eller sitt yrke. Da kunne foreldre og elever stille spørsmål om alt fra formelle krav og regler knyttet til jobb og utdanning, til hvordan hverdagen var i et spesifikt yrke. Her blir utenforstående nettverkskontakter brukt som ressurser for å styrke egen posisjon som gruppe, for å gi hverandre best mulige resultater.

### **7.1.2. Kunnskapsløftefaget**

*”så formålet det er liksom at de skal få en, litt ehm, litt sånn input, litt en tenkemåte, at de skal tenke litt annerledes ikke bare med teori og sånt, men at de skal kanskje gjøre litt selv og så erfare og, « å ja det er sånn ting fungerer» få en liten opplevelse, det er det vi prøver på da, å gjøre litt praktiske og vise litt praktisk og sånne ting.”*

I utgangspunktet er all undervisning utenom videregående skole fag, morsmåls-undervisning. Denne undervisningen var satt opp for at videregående elever skulle stille godt når de søkte på høyere utdanning. For en tid tilbake startet de opp et fag for barneskole- og ungdomsskoleelevene som var utenom morsmålsundervisningen kalt *Kunnskapsløftefaget*. Oppstarten av faget er inspirert av kunnskapsløftefaget i læreplanen til den norske skolen. Faget er bygd opp av timer med forskjellige temaer tilpasset til de forskjellige trinnene, hvor målet er å heve generell kompetanse og kunnskap.

Et eksempel på et tema som har blitt brukt i faget, er det norske helsesystemet. Da har skolen hentet inn en eller to foreldre i nettverk som jobber i helsevesenet, og de gir en gjennomgang av hvordan systemet fungerer, alt i fra strukturen i systemet til hvordan et møte med legen

eller sykepleier er. Sosial kapital i form av informasjon blir overført fra foreldre og lærere til elevene. Selv om dette innad i nettverket fungerer som en form for sammenbindende sosial kapital, tilrettelegger det også for integrasjon inn i det norske samfunnet, med kunnskap om forventninger til dem, og hva de kan forvente av forskjellige instanser av det norske samfunnet. Selv om faget også har hatt timer på emner som ikke nødvendigvis har noe med det norske samfunnet å gjøre, som oljeindustrien eller global oppvarming, er dette likevel sosial kapital som gjør elevene ressurssterke.

*”så selv om vi er liksom akkurat på skolen så får de jo da høre fra hva ønsker nordmenn hva Bergen ønsker, hva samfunnet, norske samfunnet ønsker, så det blir jo liksom tatt opp, på klassen i timene og sånn altså ”vi gjør ikke sånne ting vi bor i Norge, vi gjør sånt””*

På en side får dette da en brobyggende effekt mellom de tamilske elvene, men på en annen side er dette også med på å definere skiller mellom dem, som i utgangspunktet er født og oppvokst i Norge, og majoritetsbefolkningen. Som vist i sitatet ovenfor viser de til Bergen og det norske samfunnet som noe som står utenfor dem, samtidig som de er opptatte av å tilpasse seg og innrette seg etter hva Bergen og det norske samfunnet ønsker.

## **7.2. Individuelle ressurser - et kollektivt gode**

Den brobyggende sosial kapital blir overført i nettverket fra lærere og foreldre til elevene, mellom medlemmer, og en siste er mellom *nøkkelpersoner* til kollektivet i sin helhet. Med nøkkelpersoner refererer jeg til personer med et spesifikt kompetansefelt som blir tilgjengelig for kollektivet. Disse kompetansefeltene er utdanning eller yrker hvor de har en kunnskap som deles som sosial kapital i nettverket i form av informasjon. Det har på en side en sammenbindende effekt når medlemmene av nettverket får den informasjonen de trenger fra nettverket, uten behov for å strekke seg utenfor gruppen. På en annen side fungerer disse nøkkelpersonene som “broer” mellom nettverket og samfunnet utenfor. Nøkkelpersonene er medlemmer i andre nettverk, gjerne knyttet til utdannelsen sin eller gjennom jobben, og blir derfor en link mellom forskjellige fagfelt og grupper. I kapittel 6, under *Støtte fra nettverket* går jeg inn på den hjelpen de får fra hverandre, og hvordan dette binder dem sterkere sammen. Denne hjelpen kan også komme i form av råd og informasjon til å løse problemer,

og denne overføringen av sosial kapital kan også være brobyggende. Alle informantene hadde historier å fortelle når de ble spurt om å gi eksempler på hvordan de hjalp hverandre, og hvem man skulle gå til for hva. Om man for eksempel trengte hjelp med en legetime, kunne man bare spørre noen i nettverket med medisinskutdannelse. Da kunne man stille spørsmål og forstå hvilke forventninger man kunne stille til legen, av noen som man gjerne forstod bedre, eller som man var mer komfortabel med å spørre. Videre om man trengte hjelp med juridiske ting, kunne man bare spørre noen med juridisk utdannelse, og få hjelp og svar. På denne måten kom de godt forberedt i møte med offentlige instanser. Kombinasjonen av å vite hva man kunne forvente seg, og hva som ble forventet av dem, gjorde kommunikasjon og interaksjon lettere, og gi en større sannsynlighet for suksess. Et annet eksempel på dette er en av informantene som jobber i kommunen med kommunale boliger, hun stilte seg disponibel til å hjelpe hvem det måtte være med spørsmål innenfor sitt fagfelt;

*Jeg visste ikke hva slags støtte jeg kunne søke på, hva muligheter har jeg som elev eller sånne ting vet du, men nå for tiden våres folk jobber for flere forskjellige ting og tang da. Og siden jeg, jeg vet at noen familier sitter og sliter med det, så sier jeg at de kan ringe meg sant da har de mulighet til å søke på bostøtte eller kommunale ting, om hvordan de kan stå på i samfunnet, hvordan de kan hente hjelp og sånne ting vet du. Det finnes mange forskjellige, herlighet det er en god plan egentlig vet du.*

En viktig nøkkelperson i nettverket er skolens rektor. Som tidligere nevnt har han erfaring innenfor institusjoner for høyere utdannelse i Norge, og har i tillegg sittet med diverse verv knyttet til integrering av innvandrere. Han blir derfor et viktig brobyggende ledd mellom nettverket og samfunnet utenfor med sine spesifikke kompetansefelt. I samtaler med informantene kom han ofte opp som en viktig person man kunne be om hjelp fra, ofte knyttet til utdanningsvalg og skolesystemet. Selv om han startet skolen i samarbeid med andre, har hans erfaringer og kunnskap i stor grad formet nettverket på lørdagsskolen, og kommet nettverket til gode.

*”Ja, for eksempel rektoren er her og han er lederen han er veldig, han veileder og så ”du må ta denne utdanningen og så du går der og snakker med de og søker den og den og ” så han er veldig hjelpsom. Det er ikke bare han, andre også, og ” ok du skal studere den, du må ta denne prøven og så ta videre utdanning og denne felten” og så vi, vi får jo hjelp fra de”*



Som kollektiv tilegner de seg brobyggende sosial kapital gjennom at nøkkelpersoner i nettverket er det bindende leddet mellom det tamilske nettverket, som skaper et form for fellesskap med samfunnet utenfor og det tamilske nettverket. Disse nøkkelpersonene blir da veldig viktige for nettverkets etablering i Norge, både på individuelt plan, og som gruppe. De er i den forstand ressurssterke både som individer som henter kunnskap og informasjon fra menneskene rundt seg. Nettverket blir da også ressurssterkt, ikke bare som summen av sine individer, men som et aktivt kollektiv. Fordi nettverket består av mennesker med forskjellige utdannelser og yrker, altså forskjellige kompetansefelt, har de alle noe å bidra med, og de dekker mange fagfelt som gruppe. De individuelle personene så sin sosiale kapital som noe som kunne brukes til å hjelpe dem rundt seg, og det var også slik kollektivet så på de individuelle ressursene, det var noe de delte. De individuelle ressursene ble derfor et kollektivt gode de alle kan nytte av. Ideen bak denne delingen av ressurser forklarte de var knyttet til deres kultur, om man kunne hjelpe noen, burde man. Hvorvidt dette strekker seg uten for det tamilske nettverket, er vanskelig å si noe om, men de uttrykte et generelt ønske om å hjelpe til der man kunne. Mange gav rektoren for skolen ros for dette, i skolestrukturen er prinsippet om å gi tilbake sterkt, og det var normen at man gav hjelp om noen ba om det.

### **7.3. Hva vil det si å være integrert?**

*”Integrering, egentlig det jeg føler der ...om det er språk, viktig del ,også når jeg er med norske jeg må tilpasse de.. jeg må være sånn som norske jeg vil ikke stå utenfor, jeg sier ikke ” nei det er ikke min kultur, nei jeg skal ikke være med” så da er det ikke sosialt. Jeg må være sånn som de.. tilpasse til de, jeg kan ikke forvente at de skal tilpasse meg, det er ikke mitt land, det er deres land, jeg må tilpasse til de norske vet du. Det betyr ikke at jeg er norsk, men jeg tilpasser meg sant? Kle på meg sånn som passer til jobben min og snakker norsk sånn at de kan forstå meg.”*

I samtalene med informantene var det noen forskjeller i hvordan de yngre og eldre frivillige beskrev hva det ville si å være integrert. De yngre informantene har levd i Norge enten hele livet, eller i fra ett-to årsalderen, og deres definisjon og oppfattelse av hva integrering var, var hovedsakelig basert på slik de så deres foreldres integreringsprosess. Fordi de har fulgt et vanlig skoleløp i den norskeskolen, har de blitt integrerte inn i nettverk av andre elever opp igjennom skolegangen. Deres kulturelle identitet var en blanding av norsk og tamilsk, de så

på seg selv om både tamilske og integrerte. Som tamiler som hadde levd opp mot hele livet i Norge, fikk de et unikt perspektiv på de voksne tamilenes integrasjon. De fortalte at mange av de voksne i nettverket ikke var like sosialt integrerte som de yngre medlemmene i nettverket, at de ikke hadde like gode norskkunnskaper og mindre norske venner. De voksne informantene definerte også seg selv om integrerte og følte seg godt etablert i Norge. Informantene som kom til Norge i tyveårsalderen, hadde fordelen med å være underlagt en offentlig institusjon og få innsikt i blant annet skolesystemet som student, andre som kom i voksen alder trengte mer hjelp til praktiske gjøremål i møte med offentlige virksomheter. Det var likevel små forskjeller dem i mellom i forhold til hvor mange nordmenn de hadde i sine nettverk. Det var hovedsakelig i form av kollegiale relasjoner.

*...Kanskje vi kan få noen tips fra den personen (tamiler) som sitter i Bergen Kommune, som er en del av kommunen da... Og da kan vi for eksempel "sånn gjør vi det, sånn er bedre for kommunen, for det norske samfunnet" så kan vi liksom, vi gjør det sånn. Og på en måte synes at vi mange tamiler, vi har eller vi er i alle forskjellige ledd. Alle forskjellige yrkesgrupper, så har vi litt kontakter på alle mulige måter, og det da er et veldig greit møte med det norske samfunnet, og da tror jeg vi er ganske godt integrerte på alle mulige områder, og da kan vi for eksempel, han sier for eksempel "sånn gjør vi det, sånn er bedre for kommunen, for det norske samfunnet" så kan vi liksom, vi gjør det sant og på en måte, synes at vi mange tamiler vi, vi har eller, eller vi er i alle forskjellige ledd, alle forskjellige yrkesgrupper, så har vi litt kontakter på alle mulige måter og det da er det en veldig grei møte med norske samfunnet og vi liksom skal jeg si, da har vi da tror jeg vi er ganske godt integrerte på alle mulige områder*

En del av lørdagsskolens tilbud er rettet mot å møte forventningene i den norske skolen og vite hva man har krav og rett på, deres rolle i utdanningssystemet er derfor noe som har blitt diskutert og snakket om i plenum. Rollen som innvandrere i Norge er en del av deres konstruerte etniske identitet, og rollen de spiller som innvandrere er derfor noe de deler. Det var tydelig at de i nettverket hadde en kollektiv bevissthet rundt hva det ville si å være tamilsk i Norge, og hvilken rolle de hadde. Når integrering ble diskutert i intervjuene, refererte de ofte til nettverkets integrering og ikke nødvendigvis seg selv. Dette viser på mange måter et aktivt og handlende kollektiv som har tolket og laget en definisjon av deres rolle som innvandrere. Det var derfor ikke så overraskende at det var et sterkt konsensus rundt definisjonen av hva det ville si å være integrert. Faktumet at de snakket språket, hadde tatt en

utdannelse, og var yrkesaktive og deltakende i samfunnet gjorde at de følte seg integrerte i Norge.

*skoletiden så var det liksom litt overfladisk kanskje, altså jobb, i jobbsammenheng kanskje jeg kan finne noen kollegaer jeg kan bli litt gode venner, men det passet ikke helt i min jobb heller så det er liksom veldig vanskelig å få sånn og kanskje nordmenn er ikke helt villige å ha en god kontakt jeg vet ikke helt. Men kanskje det også blant nordmenn de har en litt...begrensninger for mye, hvor nær vi kan være venner, sant for oss er liksom venner ganske ..kanskje plutselig veldig fort kan vi bli veldig nære venner, men det må kanskje gå mange år for at nordmenn å bli nære venner. Kanskje, jeg vet ikke men hvert fall jeg har, det har jeg savner litt da noen år ...altså selv om man kan si at jeg har liksom integrert meg ganske bra her kan jeg påstå, men å ha en god norsk venn som er en grei mulighet når ungene går i samme klasse det ta kontakt med foreldre og sånn sant.. det har jeg litt da, men det er litt vanskelig å komme nærmere og ha en god kontakt med norske foreldre eller norske folk enn hva jeg har med tamilske da*

Sosialt samvær med majoritetsbefolkningen er også et aspekt av integrering selv om hva det vil si å være integrert blir et definisjonsspørsmål som vil variere både på offentlig og individuelt plan. Hvor mye sosialt samvær med majoritetsbefolkningen som er nok for å kalle en innvanderer integrert er derfor vanskelig å måle eller definere. For medlemmene i nettverket var møte med kollegaer på julebord, eller ute for å ta en kaffe for dem en måte å ha sosialt samvær med nordmenn, og det virket som om de følte at de på denne måten hadde ”nok” sosialt samvær med nordmenn til å kalle seg integrert innenfor dette feltet også. På en annen side var det noen som kjente på at det var litt vanskelig å bli like gode venner med nordmenn som det var med andre tamiler. De kulturelle forskjellene knyttet til normer, verdier og språk gjorde det vanskeligere å få tette og nære bånd til dem. Integrering i form av sosialt samvær var derfor vanskelig for noen, for andre handlet det om at man ikke følte at tiden strakk til og det var noe som ikke ble prioritert.

#### **7.4. Instrumentell integrering**

*Integrering er vanskelig å definere altså, det er ... det er det jeg sier at jeg føler eller jeg tror det er bare sånn at så lenge jeg ikke bryter noen norske regler og jeg går på jobb og jeg bidrar der og ungene går på skole og følger skolen. ehm, er med på miljø- spørsmål,*

*samfunnet du lever i, at du er liksom med på og følger med på hva som skjer og, hva du kan gi hva du kan få tilbake være med på fellesarrangementer være med på politisk sammenheng, valg, hva det måtte være. Er du med på det så er det.. det holder for meg, altså de verdiene ...da synes jeg at da har jeg gjort mitt som innvandrere*

I diskusjonene rundt hva det ville si å være integrert, var det en sterk konsensus rundt hva dette krevde av dem, både som individer og gruppe. De fleste dro frem de samme eksemplene på handlinger de utførte, som de så på som begrunnelser for at de var integrerte i Norge. Dette dreide seg, som nevnt ovenfor, hovedsakelig om praktiske aspekter ved å leve i Norge som å ta utdanning, være aktiv i arbeidslivet og bidra til samfunnet ved å betale skatt, og være med på sosial arrangementer som de ble forventet å delta på. Dette konstituerer deres integreringsprofil, som er deres måte å tilpasse seg det norske samfunnet på. Deres tolkning og forståelse av integrering kan kalles en instrumentell integrering fordi disse elementene er knyttet til mer instrumentelle deler av det norske samfunnet; det er praktiske handlinger som etniske nordmenn gjør, og det var i deres øyne ”det man skal gjøre” som norsk statsborger. Utfyllelsen av disse handlingene ville i praksis si at man følger livsløpet til etniske nordmenn ved å gjøre de samme tingene som de gjør, og på denne måten ikke faller utenfor de strukturelle rammene av samfunnet.

Engebrigtsen og Fugleruds sammenligningen av tamilske og somaliske innvandrere viser på mange måter to motpoler når det gjelder tilpasningsprosesser. Somaliere har mindre nettverk som Engebrigtsen og Fuglerud mener gjør at de i større grad må klare seg selv. Tamilere på den andre siden har store nettverk, både på internasjonal og nasjonal basis, denne forskjellen i nettverksdannelser mener de har en innvirkning på hvilke forutsetninger de har i tilpasningsprosessen. I denne sammenligningen av tamilske og somaliske innvandrere ser de at tamiler ofte blir presentert som en ”mønstert minoritet” fordi de i større grad er organiserte med mindre kontakt med norske institusjoner (Lauritzen 2010:598). Integrasjonsprofilen de presenterer stemmer på mange områder overens med mine funn, det store nettverket på lørdagsskolen er en stor støtte for nettverkets medlemmer og kan tenkes å ha en effekt på deres valg og behov for å strekke seg utenfor nettverket for å få hjelp. Når det gjelder referansen til tamilere som en ”mønster minoritet” refereres det her til deres organisering og lave behov for velferdstiltak fra statens side. Her kan det tenkes at det ligger en sammenheng mellom de elementene som den instrumentelle integreringen fokuserer på, det å ikke være en

byrde for samfunnet ved å tilpasse seg med utdanning og jobb, og stempelet av å være en ”mønster minoritet”.

Tamilenes integreringsprofil handlet også på mange måter om hva de *ikke* gjorde. For dem dreide det seg også om å ikke være en belastning for samfunnet ved for eksempel å ha behov for trygd, havne på feil side av rettssystemet eller ikke bidra til fellesskapet i institusjoner som skole og jobb. En viktig del av denne definisjonen av integrering er det de tolker som samfunnets forventninger til dem som innvandrere. De var bevisste på hva deres rolle som innvandrere bestod av, og hva som var greit for dem å gjøre, og hva som ikke var greit. Deres holdninger til hva det ville si å være integrerte var på mange måter veldig praktiske, den instrumentelle delen kommer også inn her. Her gav informantene mer eller mindre like beskrivelser av hva dette ville si, og en av informantene forklarte det slik:

*...og være med på aktiviteter og ting og tang og litt mer sånn sosialt, ta en kopp kaffe og gå ut og sånne ting, og det er sosialt. Så det betyr ikke.. jeg tilpasser meg for norske forventninger, så det må man være det.. ja.. så man kan ikke bare sitte ute å ”nei jeg spiser ikke..” det er greit å spise og ikke spise da, men jeg må være med. Sant, jeg må være med jeg må ikke trekke meg. Ja så integrering er egentlig at man må være sånn tilpasset, fordi vi er på en annen land vet du*

På en side er det de instrumentelle elementene av deres integreringsdefinisjon som gjør at de som innvandrere holder seg “innenfor” de strukturelle rammene i Norge. På en annen side dreier integrering seg også om de mer abstrakte elementene av norsk kultur som verdifellesskap og sosialt fellesskap. Integrering i seg selv impliserer en form for fellesskap og et samarbeid, hva man legger i dette vil selvfølgelig variere. For medlemmene i det tamilske nettverket på lørdagsskolen innebar dette å innrette seg etter de ”formelle kravene” slik de tolket dem. Den norske kulturen ble derfor noe som stod utenfor dem, som de følte at de ”passet inn i” så lenge de ikke var et forstyrrende element for majoriteten, men en likestilt kultur på siden av den norske. Motstykket til instrumentell integrering blir da verdier og de normative delene ved den norske kulturen, som var faktorer de ikke så på som en del av integreringen inn i det norske samfunn. De så på det som selvsagt å følge de verdiene som var knyttet opp til hva som er rett og galt i en juridisk forstand, men ikke nødvendigvis et verdifellesskap på et personlig plan. Man kan da argumentere for at man under instrumentell integrering beholder sin egen kultur i større grad enn man tar innover seg majoritetskulturen

og at resultatet av dette kan bli en mangel på et fellesskap rundt verdier og normer. På mange måter markerer den instrumentelle integreringen derfor de delene av den norske kulturen de velger å ikke ta innover seg. Selv om det var mye de satte stor pris på ved det norske samfunnet, var det også noen elementer de tok avstand fra. Noen av disse elementene beskrev de selv som generaliseringer av nordmenn, men det var likevel hendelser som de hadde sett og opplevde selv. Noen av informantene fortalte at når de deltok på sosiale arrangementer med jobben, følte de at det ble litt ”kulturkrasj”. Dette gjaldt det å være ute sent, drikke alkohol og røyke, og selv om de synes det var koselig å delta i disse settingene, opplevde noen det som rart eller ukomfortabelt som de ikke ønsket å ta del i.

Selv om de var ansvarsbevisste i integreringssettingen, hadde de likevel egne forventninger til hva majoritetsbefolkningen kunne eller ikke kunne kreve av dem i denne prosessen. Fordi de deres kulturelle verdier og normer stod så sterkt i nettverket, var det ikke riktig at deres kultur skulle gå på bekostning av den norske kulturen. Når informantene ble spurt hva de mente det ville si å være integrert, kom rammene rundt hva en integrasjon var frem, og noen aspekter havnet da på utsiden og ble ikke inkludert. Disse elementene dreide seg om krav som ville gått under, slik de så det, et assimileringsspektiv, hvor det da ville blitt satt krav til at de fullstendig skulle overta alle aspekter av den norske kulturen. Eksemplene de kom med var knyttet til en blanding av tradisjonelle norske ting som skigåing eller skøytegåing, og det de så på som norske kulturelle verdier og normer.

*Ja for eksempel.. jeg tenker sånn at det er ikke sånn at man må gå på ski for å være i Norge, eller at jeg må gå på diskotek hver fredag for å være nordmann. Så der går grensen, da tillater jeg ikke det men jeg tror ikke det er det som er å være norsk eller integrert, det er mer eller mindre .. så du er jo med på det samfunnet som du lever i og du føler at du er også med på det som du.. du bidrar noe, du får noe du gir tilbake til det samfunnet. Ja..*

## **7.5 Sammenbindende sosial kapital, et premiss for brobyggende sosial kapital?**

Som etablert under de to analysekapitlene har de to formene for sosial kapital forskjellige effekter på integrasjonsprosessene til både individene og gruppen i sin helhet. Hjelpen og støtten de får av nettverksmedlemmer gjør at de føler lite på et behov for å strekke seg utenfor nettverket etter hjelp, og det oppstår et kulturelt “oss/ de”- skille mellom tamilene og

nordmenn. Den sammenbindende sosiale kapitalen har i den forstand en negativ effekt da det kan tenkes at de ikke trenger å knytte nettverkskontakter utenfor det tamilske nettverket. Gjennom samtaler med informantene ble det synlig at den samme sosiale kapitalen som knyttet dem sammen, samtidig gav medlemmene ”verktøyene” de trengte til å etablere og integrere seg i Norge. Med nettverket som kilde til informasjon og hjelp til å søke på utdanning og jobber, eller hjelp til å få hverdagen til å gå rundt, er de bedre rustet til å bli fungerende deler av samfunnet som yrkesaktive og deltakende medlemmer. Handy og Greenspan viser til en hypotese hvor man antar at den sammenbindende sosiale kapitalen som blir overført i homogene etniske nettverk, som setter fokus på egen kultur og grensesetting, også skaper en trygghet og en plass for konstruering av deres nye etniske identitet som innvandrere, som for noen blir et nødvendig steg for å kunne gå ut i de større nettverkene og samfunnet (Seegard 2011:184).

Med ideen om at individuelle ressurser blir et kollektivt gode, kan alle medlemmene ha nytte av enkeltmedlemmenes brobyggende nettverkskontakter, og ressursene blir fordelt utover i nettverket. Med den personlige støtten de får når det skjer personlige tragedier, eller når man trenger hjelp med hverdagslige gjøremål som barnepass eller flytting, får de i større grad muligheten til å etablere seg. Hjelpen de får i form av råd og informasjon gjør at de kommer bedre forberedt i møte med offentlige instanser som gir dem en bedre mulighet til å få den hjelpen de trenger og har rett på. Som innvandrer har man ikke den samme sosiale kapitalen i form av forståelse og informasjon om hvordan institusjoner og systemer fungerer, som majoritetsbefolkningen i større grad blir sosialisert inn i dette gjennom oppveksten. Medlemmene av nettverket på lørdagsskolen stiller derfor bedre enn mange andre som kommer alene fordi man har et nettverk som tar i mot dem, og som kan gi dem den hjelpen de trenger for å etablere deg. Med tanke på hvordan den sammenbindende sosiale kapital da tilrettelegger for at nettverksmedlemmene kan knytte brobyggende bånd ut til det norskesamfunnet, kan man da argumentere for at dette blir en sekvensiell prosess hvor medlemmene får den hjelpen de trenger før å gå inn i en etableringsfase, før de er ressurssterke nok til å delta i brobyggende nettverk(Seegard 2011: 184).

## **Kp 8. Foreløpig konklusjon**

### **8.1. Mine funn**

Jeg startet oppgaven med følgende problemstilling; *Hvordan overføres forskjellige former for sosial kapital i nettverket på den tamilske lørdagsskolen, og hvordan er den sosiale kapitalen de frivillige tilegner seg i nettverket til fordel eller ulempe ved integrasjonen av de frivillige, og nettverket i sin helhet.* Underproblemstillinger har vært forskjellene mellom de to formene for sosial kapital, i hvordan brobyggende sosial kapital og sammenbindende sosial kapital overføres og opprettholdes, og videre hvilken individuell effekt de to formene for sosial kapital har på de frivillige og nettverkets integrasjon.

Ønsket om å se nærmere på den tamilske kulturen, og spesifikt lørdagsskolen kom før formuleringen av problemstillingen. Med bakgrunn i statistikk fra *Senter for Frivillighetsforskning* som viste at innvandrere i større grad deltok i etnisk homogene organisasjoner, heller enn med majoritetsbefolkningen, ønsket jeg å se nærmere på hvor den tamilske lørdagsskolen passet inn i det større frivillighetsbildet i Norge, og ikke minst de ”typiske” innvandrers- organisasjonene. Med litt kjennskap til miljøet og noe kunnskap rundt deres tilpasningsprofil, ønsket jeg å se nærmere på hvilke typer sosial kapital som befant seg i nettverket, og hvordan de ble overført i akkurat dette nettverket. Gjennom samtaler i intervju og noen observasjoner gjort på skolen, fikk jeg et innblikk i hvordan de sosiale mekanismene i nettverket fungerte og videre hvilke former for sosial kapital som ble opprettholdt og videreført. I analysen har jeg knyttet de frivilliges opplevelser og erfaringer i nettverket, mot et teoretisk rammeverk basert på Robert Putnams to former for sosial kapital: sammenbindende sosial kapital og brobyggende sosial kapital. Jeg har også valgt å dele inn analysen etter Putnams to begreper; en for det teoretiske begrepet sammenbindende sosial kapital, og en for det teoretiske begrepet brobyggende sosial kapital. Underveis i analysen så jeg likevel fort at det til tider var vanskelig å dele opp informantenes historier inn i disse abstrakte kategoriene, og at det i praksis ikke var så ”svart/hvitt”. De to formene for sosial kapital er synlige i mine funn som separate fenomen, men de opptrer også til tider samtidig.

### **8.2. Støtten fra nettverket**

Kriteriene for medlemskap i nettverket er tillegg til å være de faktorene som *binder* dem sammen, og så det som *holder* dem sammen: deltakelse i skolen, og den kulturelle identiteten



de deler. Disse kriteriene gjør at nettverket blir lukket og homogent, bestående av medlemmer som er like hverandre. Den sammenbindende sosiale kapitalen som overføres i nettverket kommer i form av støtte og hjelp til medlemmene, hvor nettverksrelasjonene er bygget opp på en sånn måte at man kan be om hjelp, og forvente å få det. Tross for dette er ikke nettverksrelasjonene nødvendigvis nære, men grunnet den kulturelle identiteten de deler, oppstår det en følelse av ansvar og fellesskap som gjør at de stiller opp for hverandre. På denne måten har de elementene som i utgangspunktet binder dem sammen, også en effekt som gjør at de holder sammen.

Resultatet av denne sammenbindende sosiale kapitalen er at forskjellene mellom de inne i, og de utenfor nettverket blir mer synlige. Dette kom frem i samtalene om det de så på som de største kulturelle forskjellene mellom nordmenn og tamilere. Dette kom tydeligst frem når de snakket om sosiale settinger med kollegaer, og forskjeller i barneoppdragelse. I deres beskrivelse av kulturelle forskjeller mellom den tamilske og norske kulturen, kom nordmenn frem som noe generaliserte, basert på erfaringer og observasjoner de hadde gjort seg. Mange av de voksne informantene, som hadde barn, utrykte et ønske om at deres barn skulle følge normene og verdiene fra den tamilske kulturen, eller enn den norske. Det utvikles da et "oss/de"- skille mellom tamilere og nordmenn. Når informantene snakket om majoritetsbefolkningen og det norske samfunn, brukte de ofte begrepet "de", og videre "oss" når de snakket om tamilene i nettverket. Dette indikerer at de ser på seg selv om en gruppe som står utenfor samfunnet, og ikke en del av det. Den sammenbindende sosiale kapitalen som utveksles har derfor både positive og negative sider; det gir dem et fellesskap og støtte, men på den andre siden kan det ha en negativ innvirkning på medlemmenes integrasjon når de skapes så sterke skiller mellom "de" og "oss". En konsekvens av støtten og hjelpen de får fra nettverket er videre at de har mindre behov for hjelp utenifra, som kan resultere i at de har mindre kontakt med majoritetsbefolkningen.

### **8.3. Tilknytning til det norske samfunnet**

Nettverkets tilknytningsprofil er basert på deres tolkning og forståelse av hva det vil si å være integrert. Dette er en form for tilknytning til det norske som jeg har valgt å kalle for instrumentell integrering, grunnet sitt fokus på praktiske elementer som knytter dem til det norske samfunnet. Dette var hovedsakelig utdanning og arbeid. Som utdannede og yrkesaktive mennesker følte de at de var aktive medlemmer av det norske samfunnet som

bidro til fellesskapet. Gjennom å ta utdanning og være yrkesaktive åpner de opp muligheten for medlemskap i større nettverk og blir i større grad eksponerte for mennesker som er ulik dem. Det instrumentelle fokuset kan da tenkes å være grunnen til at de blir sett på som det Engebrigtsen og Fuglerud referer til som en ”mønster minoritet” nettopp fordi de er utdannende og yrkesaktive som har lite behov for velferdstilbud. En annen side av den instrumentelle integreringen er at det ikke medfører en sosial integrering. Blant de voksne informantene var det ingen som hadde ”nære” norske venner. De fleste hadde nordmenn kun i omgangskrets fra jobb. De kunne fortelle at dette også gjaldt mange av de andre nettverksmedlemmene, noe som de yngre informantene også hadde merket seg.

En av nettverksmekanismene som overførte brobyggende sosial kapital, har jeg valgt å kalle *individuelle ressurser som et kollektivt gode*. Dette vil si at nøkkelpersoner i nettverket som har en spesifikk kompetanse, utdanning eller yrke, binder det tamilske nettverket med det norske samfunnet gjennom informasjon og kunnskap innenfor deres kompetansefelt. På denne måten tilegner nettverkets medlemmer seg sosial kapital som hjelper dem, for eksempel i møte med diverse offentlige instanser og deres representanter. Disse nøkkelpersonene blir da et ledd den brobyggende sosiale kapital overføres ”i”, mellom det tamilske nettverket og det norske samfunn. Dette kan tenkes å ha en positiv effekt på medlemmenes integrering, både som gruppe og som enkeltpersoner. Når de ble spurt om hvilken betydning de la ned i begrepet integrering, og hvorvidt de så på seg selv om integrerte, refererte de oftere til nettverket enn til seg selv. For dem var det faktumet at de som tamiler var representert i forskjellige yrker og deler av det norske samfunnet, argument for at de var integrerte. Nettverket fungerer da også som et ”medlem” i en brobyggende relasjon med det norske samfunnet.

#### **8.4. Nettverkets hjelp som betingelse for tilknytning til det norske samfunnet**

De nettverksmekanismene som gjør at man kan få brobyggende sosial kapital overført fra nøkkelpersoner og ut til de andre nettverksmedlemmene, er på mange måter betinget av en sterk sammenbindende sosial kapital de også deler. Det kommer frem i analysen at den sammenbindende sosiale kapital på mange områder er viktig, om ikke en betingelse, for at individene og gruppen kunne få brobyggende sosial kapital overført fra samfunnet og nettverk utenfor. Den støtten nettverksmedlemmene får, både av personlig støtte og praktisk hjelp, er viktige elementer som hjelper til i deres etablering i Norge; for eksempel få en utdanning, vite hvilke støttetiltak man kan søke etter, vite hvordan man søker lån eller jobb

osv. Som innvandrere har de ikke det samme etablerte nettverket som mange nordmenn blir født inn i, nettverkets medlemmer blir derfor veldig viktige i denne etableringen. Sammenbindende og brobyggende sosial kapital blir derfor på et vis linket sammen i en sekvensiell prosess hvor den sammenbindende sosiale kapitalen som deles mellom medlemmene, hjelper dem til å bli "mottakelige" også for brobyggende sosial kapital på et individuelt nivå (Segaard 2011:184).

Når det gjelder de to formene for sosial kapital påvirkning på integrasjonsprosessene for de individuelle personene og for gruppen som helhet, viser analysen at den instrumentelle integreringen som består av en forståelse av hva som kreves av dem for at de ikke skal havne utenfor samfunnet, også utelukker en viktig del av det norske samfunnet; nemlig det sosiale felleskapet, og verdifellesskapet. Selv om jeg tydelig så og forstod deres tolkning av hva det ville si å være integrert, som jeg har kalt instrumentell integrering, fikk det meg til å ønske en videre diskusjon på hva integrering egentlig er. Spørsmålet om vi kan kreve at de tar innover seg og deler de samme verdiene og holdningene som majoriteten, kom opp mange ganger når jeg analyserte informantenes svar. Dette er et spørsmål som krever en diskusjon og arbeid som går langt forbi min egen kompetanse og muligheter i denne oppgaven, men som jeg likevel mener er et relevant spørsmål å stille når man ser på statistikken over innvandrere i frivillige organisasjoner. I deres tolkning av hva integrering er, beholder de sin egen kultur i stor eller absolutt grad, og velger å ta innover seg de praktiske aspektene av den norske kulturen, som gjør at de tilpasser seg godt innenfor de strukturelle rammene i det norske samfunnet, men ikke nødvendigvis inkluderer dem i verdifellesskapet.

## **8.5. Videre forskning**

En av grunnene til at jeg valgte nettverket ved den tamilske lørdagsskolen som forskningsobjekt, var det både skilte seg ut i og falt på plass i kategorien som i frivillighetsforskningen blir sett på som en "typisk innvadrerorganisasjon". I denne oppgaven har jeg belyst hva som er typisk og spesielt med akkurat dette nettverket, og det åpner opp for en interesse for å se videre på hvilke andre forskningsmuligheter som kan springe ut i fra konklusjonene jeg har dratt.

Funnene mine rundt delingen av sammenbindende og brobyggende sosial kapital i nettverket på lørdagsskolen har gitt et ønske om å se videre på hvordan dette fungerer i andre innvandrersorganisasjoner. Fordi innvandreres høye deltakelse i frivillige organisasjoner hvor det kun er andre innvandrere, og lave deltakelse i andre organisasjoner, tolkes som et tegn på lav integrasjon, hadde det vært interessant å se om sammenbindende sosial kapital i de homogene nettverkene vi finner i disse organisasjonene, fungerer som en betingelse og hjelp for at de senere kan etablere seg i det norske samfunnet. Den generelle statistikken over frivillighet i Norge belyser i mindre grad hvordan sammenbindende og brobyggende sosial kapital fungerer sammen, og dette kunne det vært interessant å forske nærmere på.

Et annet aspekt jeg fant interessant, men som mitt begrensede arbeid ikke hadde mulighet til å dekke fullstendig, er de kontekstuelle ressurser innvandrere kommer med, og hvordan disse påvirker deres evne til å integrere seg i Norge (Ødegård 2011:135). Jeg har i oppgaven gått litt inn på hvordan informantene så sin egen kulturelle og historiske bakgrunn som relevant for deres evne til å integrere seg, og grunnen til hvorfor det var så viktig for dem å beholde egen kultur. En mer substansiell diskusjon og fordypning inn i deres situasjon som flyktninger i et diaspora fellesskap, og hvilke konsekvenser dette har for tamilenes integreringssituasjon kunne besvart min problemstilling enda bedre.

## Litteraturliste

Boje,Thomas (2008) ”*Velferdsstat og civilsamfund: De nordiske lande i komparativt perspektiv*” Tidsskrift for samfunnsforskning nr 4 s. 595-609

Brahn,Avtar (1996) *Cartographies of diaspora. Contesting identities* Routledge

Brinkmann,Svend og Kvale,Steinar (2012) *Det kvalitative forskningsintervju* Gyldendal Norsk Forlag AS 2.utgave

Field,John 2008: *Social Capital* Routledge

Guribye,Eugene(2011) “*No God and no Norway*”: *collective resource loss among members of Tamil NGO's in Norway during and after the last phase of the civil war in Sri Lanka* International Journal of Mental Health Systems (Internett)

Tilgjengelig fra: <http://www.ijmhs.com/content/5/1/18> (Lest 9 september 2015)

Guribye, Eguene, Mjeldheim,Gro SandalGro, Oppedal,Britt (2011):*Communal proactive coping strategies among Tamil refugees in Norway: A case study in a naturalistic setting* International Journal of Mental Health Systems (Internett)

Tilgjengelig fra: <http://www.ijmhs.com/content/5/1/9> (Lest 9 september 2015).

Engebrigtsen,Ada Ingrid, Fuglerud,Øivind(2009)*Kultur og Generasjon,Tilpassningsprosesser blant Somaliere og Tamiler i Norge* Universitetsforlaget

Fuglerud,Øivind (1999) *Life on the outside. The Tamil Diaspora and Long-Distance Nationalism* Pluto Press

Grønmo,Sigmund (2004) *Samfunnvitenskapelige Metoder* Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS 2.utgave

Khayati,Khalid (2008) *From victim diaspora to transborder citizenship? Diaspora formation and transnational relations among kurds in France and Sweden* Department of Social and Welfare Studies. Linköping University

Loga,Jill, Ravneberg,Bodil, Steen-Johansen,Kari, og Ødegård,Guro (2014) *Felleskap og Forskjellighet* Abstrakt Forlag AS

Nadim,Mariana (2015) *Generalisering og broken av analytiske kategorier i kvalitativ forskning* Sosiologisk tidsskrift NR.3 Årgang 23. S. 129-148

Putnam,Robert (2007) *E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century* the Authors Journal Compilation. Nordic Political Science Association

Segaard, Signe Bock(2011) *Sosial Kapital og Organisasjonstilknytning blant Etniske Minoriteter I*: Segaard,Signe Bock, Wollebæk,Dag. Red *Sosial Kapital i Norge* Cappelen Dam AS, s.179-203

Selle,Per (2008) ”*Forståinga av sivilsamfunnet. Er det berre augo som ser?*” Tidsskrift for samfunnsforskning nr 4 s. 613-624

Silverman, David (2011) *Interpreting Qualitativ Data* SAGE Publications Ltd 4.utgave

Trägårdh,Lars (2008) ”*Det civila samhällets karriär som vetenskapeligt och politisk begrep i Sverige*” Tidsskrift for samfunnsforskning nr 4 s. 575-591

Weiss.Robert S (1994) *Learning from strangers; the art and method of qualitative interview studies* The free Press. A division of Macmillian, Inc.

Ødegård,Guro(2011) *Bowling på Veitvet: Linkende sosial kapital i flerkulturelt lokalsamfunn* I: Seegard,Signe Bock og Wollebæk,Dag red. *Sosial Kapital i Norge* Cappelen Damm AS s.129-151